

ÖVERSIKTSPLAN SKARA

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING (MKB)

2022-11-16

wsp

ÖVERSIKTSPLAN SKARA

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

KUND

Skara kommun

KONSULT

WSP Samhällsbyggnad

Ullevigatan 19
402 51 Göteborg
Tel: +46 10 7225000
WSP Sverige AB
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
www.wsp.com

KONTAKTPERSONER

Uppdragsledare WSP

Lars Nilsson, landskapsarkitekt
lars.nilsson@wsp.com

UPPDRAGSNAMN
Miljöbedömning ÖP Skara

UPPDRAGSNUMMER
10307019

FÖRFATTARE
Lars Nilsson
Tobias Dahmm
Maria Westlander Bogårdh
Adam Augustsson

DATUM
2021-12-03

Granskad av
Jessica Andersson

Godkänd av
Lars Nilsson

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING OCH BAKGRUND	7
BAKGRUND	7
GÄLLANDE PLANER	7
2 METOD OCH AVGRÄNSNING	8
SYFTE MED MILJÖBEDÖMNING	8
AVGRÄNSNING AV MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN	8
METOD	9
3 ÖVERSIKTSPLAN OCH ALTERNATIV	12
NOLLALTERNATIV	12
ÖVERSIKTSPLANEFÖRSLAG	13
BORTVALDA ALTERNATIV	19
4 BEDÖMNING AV MILJÖKONSEKVENSER	23
LANDSKAPSBILD	23
KULTURMILJÖ	27
NATURMILJÖ	36
FRILUFTSLIV	45
VATTENKVALITET	52
JORDBRUKSMARK	55
HÄLSA OCH SÄKERHET	61
FÖRORENADE OMRÅDEN	67
KLIMATPÅVERKAN	69
KLIMATANPASSNING	73
INDIREKTA OCH KUMULATIVA EFFEKTER	75
5 MILJÖKVALITETSMÅL	77
6 MILJÖKVALITETSNORMER	82
LUFT	82
YT- OCH GRUNDVATTENFÖREKOMSTER	83
BULLER	83
7 RIKSINTRESSEN	84
8 SAMLAD BEDÖMNING	85
MILJÖASPEKTER	85
9 UPPFÖLJNING	87
10 REFERENSER	88

SAMMANFATTNING

Denna strategiska miljökonsekvensbeskrivning tillhör granskningshandlingarna för Skara kommuns översiktsplan.

Bakgrund

Skara kommun arbetar med att ta fram en ny kommuntäckande översiktsplan. Föreliggande miljökonsekvensbeskrivning redovisar de konsekvenser som följer av de ställningstaganden och strategier som kommunen beskriver i granskningshandlingarna av planförslaget.

Nollalternativ

Nollalternativet i miljökonsekvensbeskrivningen beskriver en trolig markanvändningen år 2040 då gällande översiktsplan från 2005 inte kan anses vara aktuell. I nollalternativet kommer samhällsutvecklingen i kommunen i större utsträckning att ske utan stöd från översiktsplanen. Nollalternativet innehåller därmed antaganden inkluderande bland annat att den kommunala planeringen inte blir lika styrd och reglerad samt att bebyggelsen i större utsträckning antas bli mer spridd. Detta ger troligen en större påverkan på natur- och kulturvärden samt resurser som jordbruksmark. Möjligheterna att bygga en samhällsstruktur med liten klimatpåverkan minskar.

Planförslag

Skara kommun har antagit en ny befolkningsvision där antalet invånare ska öka till 24 000 till och med år 2040. Planförslaget omfattar bebyggelseutveckling i form av bostäder, rekreationsområden och olika verksamheter. Den största andelen ny bebyggelse planeras genom förtätning och utvidgning av Skara tätort. Bebyggelse planeras även i Varnhem, Ardala och Axvall samt mindre orter på landsbygden. Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) föreslås främst i kommunens östra delar.

Konsekvenser av översiktsplan 2040

Landskapsbild

Föreslagna utbyggnadsområden i kommunens östra delar kan påverka landskapsbilden i odlingslandskap med natur- och kulturvärden som ofta har en känslig landskapsbild. Kring Skara planeras både bostäder och industrier på nya platser som inte ansluter till staden. Dessa nya enheter tillför en ny karaktär och blir som nya små samhällen på slätten. De negativa konsekvenserna bedöms bli små.

Kulturmiljö

Översiktsplanen har ställningstaganden för hantering av värden på såväl övergripande som detaljerad nivå, samt för såväl tätort som landsbygd. För de känsligare utbyggnadsområdena behövs i kommande detaljplaneskede analyser av tålighets och känslighet. Sammantaget bedöms planförslaget innebära svagt positiva konsekvenser för aspekten Kulturmiljö.

Naturmiljö

Den nya översiktsplanen anger bland annat nya önskvärda gröna kopplingar samt ämnar utveckla de blå och gröna stråken vilket är positivt. Ny bebyggelse tar mark i anspråk och kan leda till konflikter med naturmiljön inom riksintresseområden. Det är viktigt att hänsyn tas till naturvärden vid lokalisering och utformning av den nya bebyggelsens i den

fortsatta planeringsprocessen. Sammantaget bedöms planförslaget innebära små till måttliga negativa konsekvenser för aspekten Naturmiljö.

Friluftsliv

Ny bebyggelse tar mark i anspråk och kan i vissa fall leda till konflikter med riksintressen. Föreslagen exploatering tar även delar av tätortsnära rekreationsområden i anspråk vilket medför konflikter med friluftslivet. Planförslaget innehåller nya gröna och blå-gröna stråk, vandringsleder och cykelförbindelser, som tillsammans bedöms leda till bättre rekreationsmöjligheter. Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa konsekvenserna för aspekten Friluftsliv.

Vattenkvalitet

Eftersom nya utbyggnadsområden ansluts till kommunalt VA-nät och kommunen aktivt arbetar med översyn av befintliga avlopp bedöms positiva konsekvenser uppstå med avseende på vattenkvalitet. En utbyggnad av VA-nätet behövs för att nå några av de föreslagna områdena.

Jordbruksmark

Det är oundvikligt att ny bebyggelse tar mark i anspråk och byggnader och hårdgjorda ytor medför en irreversibel påverkan på jordbruksmark så att den inte går att återställa. Många av de föreslagna utbyggnadsområdena berör jordbruksmark. Konsekvensernas omfattning beror även på hur bebyggelsen utformas och om jordbruksmark i framtiden kan återställas. Sammantaget bedöms planförslaget innebära måttligt negativa konsekvenser för aspekten jordbruksmark.

Hälsa och säkerhet

Eftersom bullerproblematiken bedöms hanteras i kommunens kommande planering, genom lämpliga lokaliseringar och åtgärder vid behov, bedöms inga negativa konsekvenser uppstå med avseende på buller.

Planförslaget bedöms innebära en något högre risk för olyckor med farligt gods då transporter bedöms öka och flera utbyggnadsområden föreslås i anslutning till farligt gods-leder. Planläggning av dessa områden kommer att föregås av en riskanalys så att risker kan minimeras. Planförslaget bedöms medföra små negativa konsekvenser avseende farligt gods.

Inga negativa konsekvenser avseende ras och skred bedöms dock uppstå då det förutsätts att kommunen hanterar riskerna i senare planeringsskeden, genom att bland annat genomföra nödvändiga geotekniska undersökningar och anpassa bebyggelse efter rådande förutsättningar.

Förorenade områden

Exploatering av förorenade områden bedöms kunna medföra positiva konsekvenser då markföroreningarna behöver saneras för att möjliggöra exploatering.

Klimatpåverkan

Den planerade bebyggelseutvecklingen enligt planförslaget tar till stor del hänsyn till kollektivtrafiklägen och skapar därmed förutsättningar för en utveckling av kollektivtrafiken och möjligheter för ett hållbart resande. Planförslaget anger att nya gång- och cykelvägar bör utredas vilket ger möjligheter för ett hållbart resande. Några föreslagna områden för bebyggelseutveckling ligger dock avgränsat från övrig planerad bebyggelse vilket medför en spridd bebyggelsestruktur och risk att gång och cykel samt kollektivtrafik nyttjas i

mindre utsträckning för persontransporter. Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa konsekvenser för aspekten Klimatpåverkan.

Klimatanpassning

Planförslaget berör i liten omfattning områden med översvämningsrisk. Inga konsekvenser bedöms uppstå.

Miljömål

Planförslaget bedöms bidra till uppfyllelse av miljömålen Giftfri miljö, Myllrande våtmarker, Ingen övergödning och God bebyggd miljö medan Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv motverkas.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel anger lägsta godtagbara miljö kvaliteten för miljön eller människor. Det finns miljö kvalitetsnormer för bland annat vatten och luft. Översiktsplanen har flera ställningstaganden kopplat till förbättrad vattenkvalitet så att normerna ska klaras. Översiktsplanen bedöms inte medföra att miljö kvalitetsnormer för luft överskrids.

1 INLEDNING OCH BAKGRUND

BAKGRUND

Denna strategiska miljökonsekvensbeskrivning (MKB) tillhör granskningshandling för Skara kommuns översiktsplan. Den nya kommuntäckande översiktsplanen kommer att behandla den tänkta utvecklingen i kommunen fram till år 2040.

Miljöbalken ställer krav på redovisning av den betydande miljöpåverkan som översiktsplanen bedöms medföra. Miljökonsekvensbeskrivningen lyfter fram vilka förslag som kan ge särskilt stor miljöpåverkan, så kallad betydande miljöpåverkan, samt vilka konsekvenser dessa kan medföra. Tillsammans med alternativredovisning och beskrivningen av den föreslagna markanvändningens konsekvenser, bedöms lagkraven på miljöbedömning uppfyllas.

GÄLLANDE PLANER

Idag utgörs gällande översiktsplan av "Översiktsplan för Skara kommun", antagen av kommunfullmäktige 2005-11-03. Den nya översiktsplanen som håller på att arbetas fram avser att ersätta denna vid laga kraft.

Utöver gällande översiktsplan finns i kommunen följande två fördjupade översiktsplaner (FÖP):

- "Fördjupad översiktsplan för Varnhem och Ljungstorp", antagen av kommunfullmäktige 2014-11-24.
- "Fördjupad översiktsplan för Vindkraftspark på Nordbillingen", antagen av kommunfullmäktige 2012-11-26. Föreslagna bostadsområden i den kommunövergripande översiktsplanen kommer att gälla efter antagande.

Översiktsplanen ska vara vägledande för kommunens planering tillsammans med andra policy- och strategidokument som antagits av kommunen.

2 METOD OCH AVGRÄNSNING

Miljöbedömningen har genomförts parallellt med framtagandet av den nya översiktsplanen. Bedömningen har utgått från befintligt underlagsmaterial som tillhandhållits av Skara kommun och av länsstyrelsens hemsida. En förteckning över det underlagsmaterial som har använts finns i referenslistan längst bak i miljökonsekvensbeskrivningen.

SYFTE MED MILJÖBEDÖMNING

Enligt 4 kap. 6b § plan och bygglagen och 6 kap. 3 § miljöbalken ska en miljöbedömning göras när en kommun upprättar en plan eller ett program som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Enligt 4 § MKB-förordningen anges att en översiktsplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Detta innebär att alla översiktsplaner skall miljöbedömas och att en miljökonsekvensbeskrivning ska utarbetas. Kommunen ska samråda med länsstyrelsen kring omfattningen och detaljeringsgraden för miljökonsekvensbeskrivningen.

Syftet med en miljöbedömning är "att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas" (6 kap.1 § miljöbalken).

Miljöbedömningen ska fungera som stöd för, samt ge underlag till arbetet med att hitta en lämplig utformning av planen. Den ska vara pådrivande för ökad miljöhänsyn och göra det möjligt att redan i planarbetet väga miljökonsekvenser mot andra viktiga faktorer.

AVGRÄNSNING AV MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

Samråd

Samråd om avgränsning samt omfattning av miljöbedömningen genomfördes 2021-03-18 där länsstyrelsen och kommunen var närvarande. Vid samrådet redovisades förslag till miljökonsekvensbeskrivningens avgränsning, vilket är de aspekter som har bedömts medföra en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsens synpunkter vid samrådsmötena har beaktats i det fortsatta arbetet med miljöbedömningen.

Aspekter och nivå

Miljökonsekvensbeskrivningens detaljeringsgrad är anpassad till översiktsplanens strategiska karaktär. Översiktsplanen är vägledande vid till exempel upprättande av fördjupade översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser samt vid prövning av bygglov, liksom när kommunen eller andra myndigheter fattar andra beslut som rör mark- och vattenanvändningen i kommunen. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande.

Föreliggande miljökonsekvensbeskrivning har samma detaljeringsgrad som översiktsplanen, vilket betyder att översiktsplanens miljöpåverkan till stora delar beskrivs på systemnivå.

En avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningens innehåll har gjorts i samråd med länsstyrelsen (se avsnitt *Samråd*). De aspekter som har bedömts kunna medföra en betydande miljöpåverkan är följande;

- Landskapsbild
- Kulturmiljö
- Naturmiljö

- Friluftsliv
- Vattenkvalitet
- Jordbruksmark
- Hälsa och säkerhet (buller, risker samt ras och skred)
- Förorenade områden
- Klimatpåverkan
- Klimatanpassning

Tidsmässig avgränsning

Tidshorisonten i denna miljökonsekvensbeskrivning är satt till år 2040, vilket är samma tidshorisont som används för den nya översiktsplanen. De förändringar och konsekvenser som planen kan förväntas ge upphov till kommer i de flesta fall att framträda successivt under tidsperioden fram till år 2040. Vissa förändringar och konsekvenser kan även uppstå senare. Bedömningarna av planförslaget och nollalternativet görs därför utifrån en tänkt situation år 2040.

Geografisk avgränsning

Den geografiska avgränsningen är för de flesta aspekter samma som översiktsplanens geografiska avgränsning, det vill säga kommungränsen.

För några av miljöaspekterna kan den geografiska avgränsningen variera, och kan även komma att omfatta områden utanför kommunens gränser. För översiktsplanens påverkan på klimatet (utsläppen av växthusgaser) är konsekvenserna globala. I bedömningen beaktas endast de utsläpp som sker inom kommunen och utsläpp som sker på annan plats, exempelvis till följd av betongproduktion för nya byggnader, beaktas inte.

METOD

Bedömningsmetodik

Miljökonsekvensbeskrivningen redogör för bedömningen av översiktsplanens påverkan, effekt och konsekvens. Miljöbedömningen är kvalitativ och bygger på bedömningar av kartstudier, rapporter och arkivmaterial.

För att beskriva en översiktsplans betydande miljöpåverkan används begreppen *påverkan*, *effekt*, *konsekvens* och *förslag på åtgärder*.

- **Påverkan** avser förändring av miljön som planens ställningstaganden medför genom exempelvis fysiskt intrång eller störningar genom buller och visuell förändring.
- **Effekt** är den förändring i miljön som påverkan medför, som till exempel förlust av värdefulla naturmiljöer, buller, förändrad landskapsbild eller luftföroreningar.
- **Konsekvens** är en bedömning och värdering av de effekter som uppkommer för en viss företeelse, till exempel klimatet, människors hälsa eller biologisk mångfald. Konsekvens kan alltså ses som summan av omfattningen av påverkan och intressets värde.
- **Förslag till uppföljning** är förslag på åtgärder för den efterföljande planeringen, i syfte att undvika eller minimera negativ miljöpåverkan.

Bedömningsgrunder

Bedömningsgrunder används för att värdera miljöeffekter och fungerar som stöd vid identifiering, kartläggning, beskrivning och bedömning av miljökonsekvenser.

Bedömningsgrunder utgörs av bland annat lagkrav, vedertagna normer och riktvärden, miljökvalitetsnormer (MKN), skyddade områden, värdebeskrivningar, miljökvalitetsmål, projektmål och bevarandeplaner. Bedömningsgrunderna för att värdera miljöeffekten, det vill säga bedömningen av miljökonsekvenserna, kan skilja sig åt mellan de olika miljöaspekterna. Vilka bedömningsgrunder som används i denna miljökonsekvensbeskrivning redovisas under respektive miljöaspekt.

Vid bedömningen av miljökonsekvenserna ska både det aktuella intressets värde och de förväntade effekternas omfattning beaktas, se Figur 1 nedan.

Figur 1. Matris som redovisar påverkan och värde där kombination av dessa avgör konsekvensens storlek.

Beskrivningen av planens positiva och negativa konsekvenser redovisas i en femgradig skala; positiva konsekvenser, inga eller obetydliga konsekvenser samt små, måttliga och stora negativa konsekvenser. De positiva konsekvenserna beskrivs men graderas ej. Se **Error! Reference source not found.** nedan. Skalan grundar sig på en relation mellan effekternas omfattning och storleken på de värden som påverkas, exempelvis medför en stor påverkan på ett stort värde stora negativa konsekvenser. Denna skalindelning innebär att varje steg får ett stort omfång och att mindre skillnader därmed inte alltid framgår. Konsekvensbedömningarna åtföljs därför alltid av beskrivande texter som innehåller motiveringar till bedömningarna.

Osäkerheter vid bedömning

En miljökonsekvensbeskrivning är, som vid alla bedömningar, alltid förknippad med osäkerheter. Det finns dels genuina osäkerheter i alla antaganden om framtiden, dels osäkerheter förknippade med analytisk kvalitet och kunskapsläge, så kallade hävbara osäkerheter. Osäkerheter ligger också i att de underlag och källor som använts för miljöbedömningen kan vara behäftade med olika brister. Prognoser och beräkningar kan exempelvis vara missvisande på grund av felaktiga antaganden, felaktiga ingångsvärden eller begränsningar och brister i bakomliggande modeller.

Tabell 1. Skala för bedömning av miljökonsekvenser.

Grad av konsekvens	Förklaring
Positiv konsekvens	Miljövärde eller intresse stärks eller tillförs. Värdet ökar i omfattning genom att exempelvis en bostad byggs bort, tillgängligheten ökar eller liknande.
Inga eller obetydliga konsekvenser	Begränsad påverkan på värden av lokalt intresse eller inga konsekvenser (ingen märkbar påverkan).
Små negativa konsekvenser	Liten påverkan på värden av nationellt eller regionalt intresse, eller begränsad påverkan på värden av kommunalt intresse. Värdet försvinner inte, men kan påverkas något vad gäller kvalitet.
Måttliga negativa konsekvenser	Begränsad påverkan på riksobjekt eller värden av nationellt eller regionalt intresse, eller betydande påverkan på värden av kommunalt intresse. Värdet försvinner inte, men minskar i omfattning eller kvalitet.
Stora negativa konsekvens	Betydande påverkan på riksobjekt eller regionalt intressanta objekt. Värdet försvinner eller påverkas i hög grad.

Planens strategiska nivå tillför osäkerheter till bedömningarna. Strategier är ofta generellt hållna och innehåller få specificeringar i form av exempelvis mer detaljerade handlingsinriktningar och/eller riktlinjer. De utbyggnadsområden som studeras i denna miljökonsekvensbeskrivning bör endast ses som principiella utbyggnadsstrategier och inte som exakta eller färdiga utbyggnadsområden. Detta medför att detaljerade konsekvenser för enskilda områden inte kan bedömas i detta skede. I samtliga avsnitt i MKB:n anges ett övergripande resonemang kring om, hur och på vilket sätt alternativen medför stora eller små konsekvenser för respektive miljöaspekt. I kommande planeringsskeden, till exempel planprogram och detaljplaner, avgörs det om det finns behov av mer detaljerade utredningar och/eller upprättande av miljökonsekvensbeskrivning för detaljplan. De positiva såväl som de negativa konsekvenserna är vidare svårbedömda i sin helhet eftersom genomförandet av översiktsplanen även beror av olika faktorer som Skara kommun själva inte råder över, såsom exempelvis regional utveckling och privata initiativ. Flertalet ställningstaganden i översiktsplaneförslaget är generellt skrivna och skrivna på en strateginivå vilket i vissa fall gör det svårbedömt.

Det primära underlaget för miljökonsekvensbeskrivningen har varit kommunens planförslag som arbetsmaterial. Planförslaget i sin helhet med planbeskrivning har inte funnits tillhanda vid miljöbedömningen då arbetet med denna pågått parallellt. Detta innebär en osäkerhet vid bedömningen.

Konsekvensbedömningen görs med utgångspunkt att översiktsplanens respektive nollalternativets befintliga planer och ställningstaganden genomförs fullt ut. Det är dock inte säkert att alla delar av planen kommer att genomföras, då detta beror på en rad olika faktorer såsom ekonomi och samhällsutvecklingen i övrigt. Det går därmed inte med säkerhet att avgöra hur kommunen i framtiden kommer att utvecklas, varken med översiktsplanen eller i nollalternativet.

3 ÖVERSIKTSPLAN OCH ALTERNATIV

Enligt 6 kap. 11 § miljöbalken ska rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd identifieras, beskrivas och bedömas i en miljökonsekvensbeskrivning för en plan som kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Skara kommun har i arbetet med framtagandet av översiktsplaneförslaget arbetat efter de prognoser som finns i dagsläget. Under planarbetet har kommunen studerat alternativa lokaliseringar och valt bort olämpliga sådana. Dessa beskrivs kortfattat i kapitel Planförslaget innehåller utpekade tätortsnära grönområden vilka inkluderar bland annat Glasbackeskogen, Petersburg samt Ardalaskogen. Tre områden inom kommunen pekas ut som tysta områden. Planförslaget föreslår även önskvärda gröna kopplingar samt kopplingar för gång och cykel i anslutning till Skara tätort.

Bortvalda alternativ.

NOLLALTERNATIV

Diskussion om nollalternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla en beskrivning av miljöförhållanden och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs. Denna utveckling benämns nollalternativ, och utgör ett jämförelsealternativ.

Nollalternativet speglar en trolig utveckling av kommunen om den nya översiktsplanen inte vinner laga kraft. Om föreslagen översiktsplan inte vinner laga kraft, kommer nuvarande översiktsplan från år 2005 (Översiktsplan för Skara kommun) fortfarande gälla tillsammans med FÖP Varnhem och Ljungstorp, samt FÖP Vindkraftspark på Nordbillingen. Då en stor del av de intentioner och förslag som återges inom gällande översiktsplan är genomförda, är det därför troligt att samhällsutvecklingen inom Skara kommun kommer att ske utan någon speciell styrning. Mot bakgrund av detta resonemang, antas nollalternativet i föreliggande miljökonsekvensbeskrivning utgöras av framskridet nuläge för markanvändningen år 2040, tillsammans med FÖP Varnhem och Ljungstorp, samt FÖP Vindkraftspark på Nordbillingen.

Antaganden inom ramen för nollalternativet

Med utgångspunkt från markanvändning, statlig planering, befolkningsutveckling och bebyggelse i kommunen kan ett resonemang föras om miljöns sannolika utveckling och vilka miljöförhållanden som skulle råda i kommunen år 2040. Nedan redovisas kortfattat de antaganden som gjorts för nollalternativet och som utgör det nollalternativ mot vilket nya ÖP bedöms:

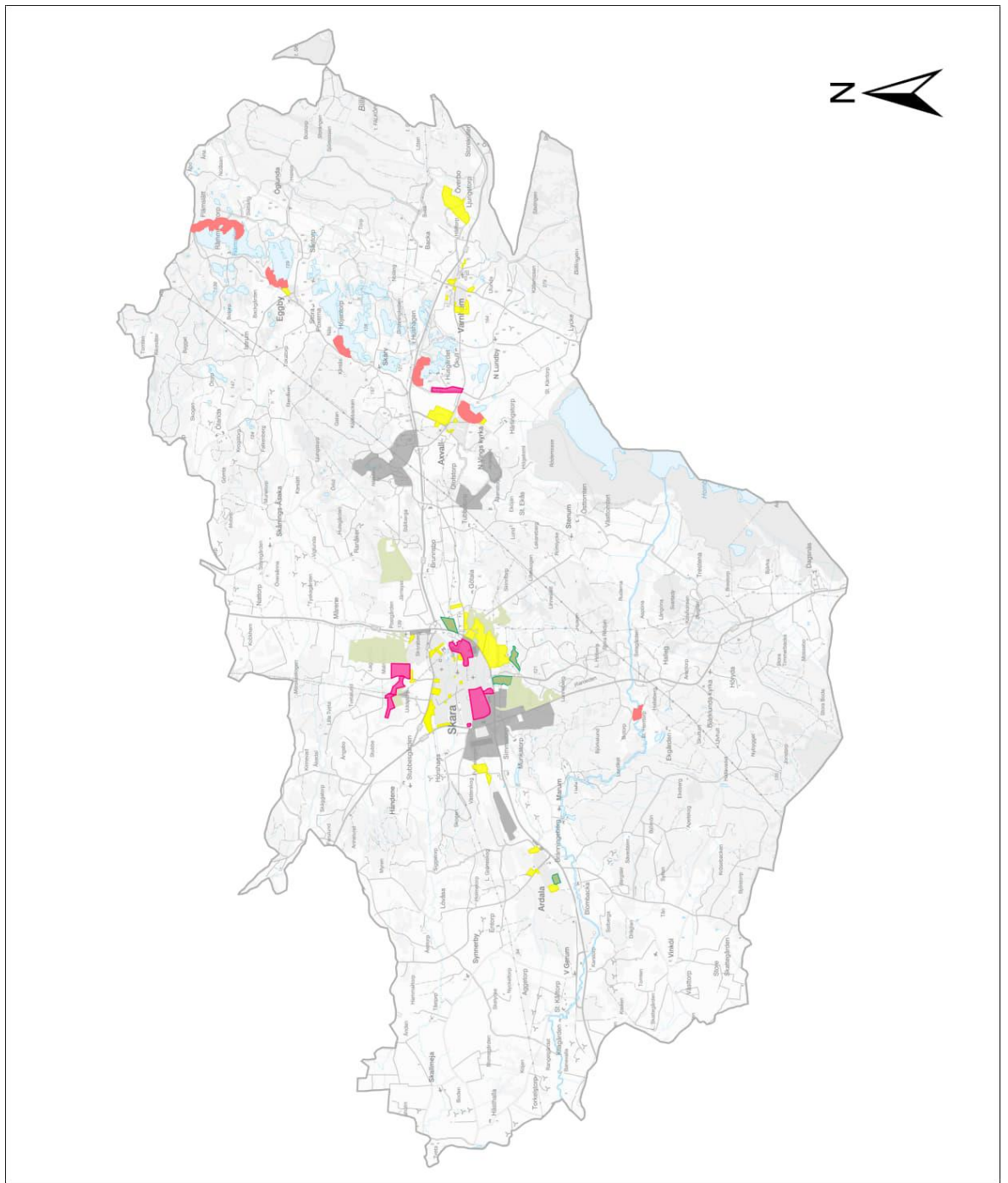
- En svagare kommunal planering medför ett lägre exploaterings- och bebyggelsestryck på grund av en lägre attraktivitet som bostadskommun. Detta bedöms innebära att befolkningsökningen blir något lägre i nollalternativet än i översiktsplaneförslaget. Exempelvis kan en låg planberedskap med ett otillräckligt utbud av byggrätter och tomter ge en lägre attraktivitet jämfört med andra kommuner.
- Utan en aktuell översiktsplan blir planeringen inte lika styrd och reglerad. Bebyggelsen antas i större utsträckning lokaliseras utifrån kommersiella

utgångspunkter där marknadskrafter styr i större utsträckning. På lång sikt kan möjligheterna till stadsutveckling påverkas, då avsaknaden av en aktuell översiktsplan medför att det blir svårare för kommunen att planera långsiktigt gällande behov av markförvärv och strategiska markinköp.

- Den kommunala planeringen får svårare att samordna och styra utan en aktuell översiktsplan. Exempelvis riskerar bostadsbebyggelse att inte lokaliseras till tätorter och goda kollektivtrafiklägen, vilket bidrar till en ogenomtänkt bostadsetablering och påverkar möjligheterna negativt för att kunna skapa ett hållbart resande i Skara kommun.
- Möjligheten att tillvarata och utveckla kommunens natur- och kulturvärden blir sannolikt svårare i nollalternativet, då kommunen inte antas driva utvecklingsfrågor inom aspekten i samma utsträckning som i översiktsplaneförslaget. Det bedöms även bli svårare att arbeta för att förbättra gällande miljö kvalitetsnormer.
- Gällande översiktsplan behandlar inte behovet av klimatanpassning. Detta medför en risk för att planeringen inte uppmärksammar behovet av att anpassa samhället, samt minimera klimatförändringens skador och risker. Klimatförändringarna ställer bland annat krav på dagvattenåtgärder (flöden och rening), varför en bristande klimatanpassning exempelvis kan påverka kommunens vattenkvalitet negativt.
- Utan en aktuell översiktsplan försvåras möjligheterna att genomföra vissa samhällsbeslut som kan påverka miljöns utveckling, exempelvis strategier avseende luft, vattenkvalitet och klimat.
- Trafikverkets infrastrukturplanering förväntas bli genomförd även i nollalternativet, men utan översiktsplan bedöms samordning med kommunal planering bli sämre. Möjligheten till att uppföra sammanhängande GC-stråk minskar sannolikt, vilket leder till en icke tillfredställande trafiksäkerhet.
- Nollalternativet innebär att de områden som föreslås för exploatering i översiktsplaneförslaget, och som omfattas av förorenad mark, exempelvis tippen vid Sörskogen, inte kommer att saneras.

ÖVERSIKTSPLANEFÖRSLAG

Den nya översiktsplanen för Skara kommun sträcker sig fram till år 2040 och är tänkt att ersätta kommunens gällande översiktsplan från år 2005. Nedan redovisas grundragen gällande mark- och vattenanvändningen i aktuellt översiktsplaneförslag. I Figur 2 presenteras en plankarta för översiktsplaneförslaget. Figur 3 - Figur 6 redovisas planförslag för tätorterna. Planförslaget innehåller även generella riktlinjer för bebyggelse på landsbygden och i tätorten. Se Översiktsplan för Skara kommun för planförslaget i sin helhet.

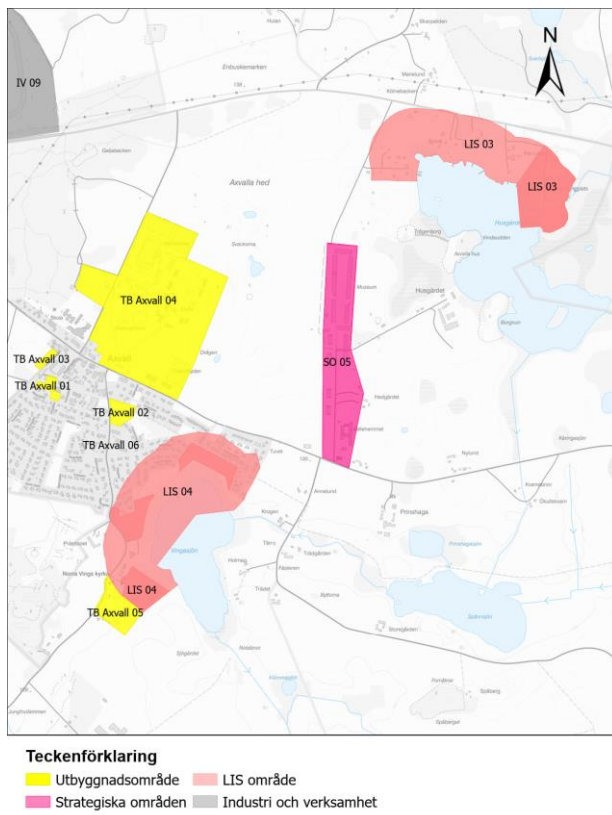
Teckenförklaring

- Utbyggnadsområde
- LIS område
- Fritid och rekreation
- Strategiska områden
- Industri och verksamhet
- Natur- och friluftsområden

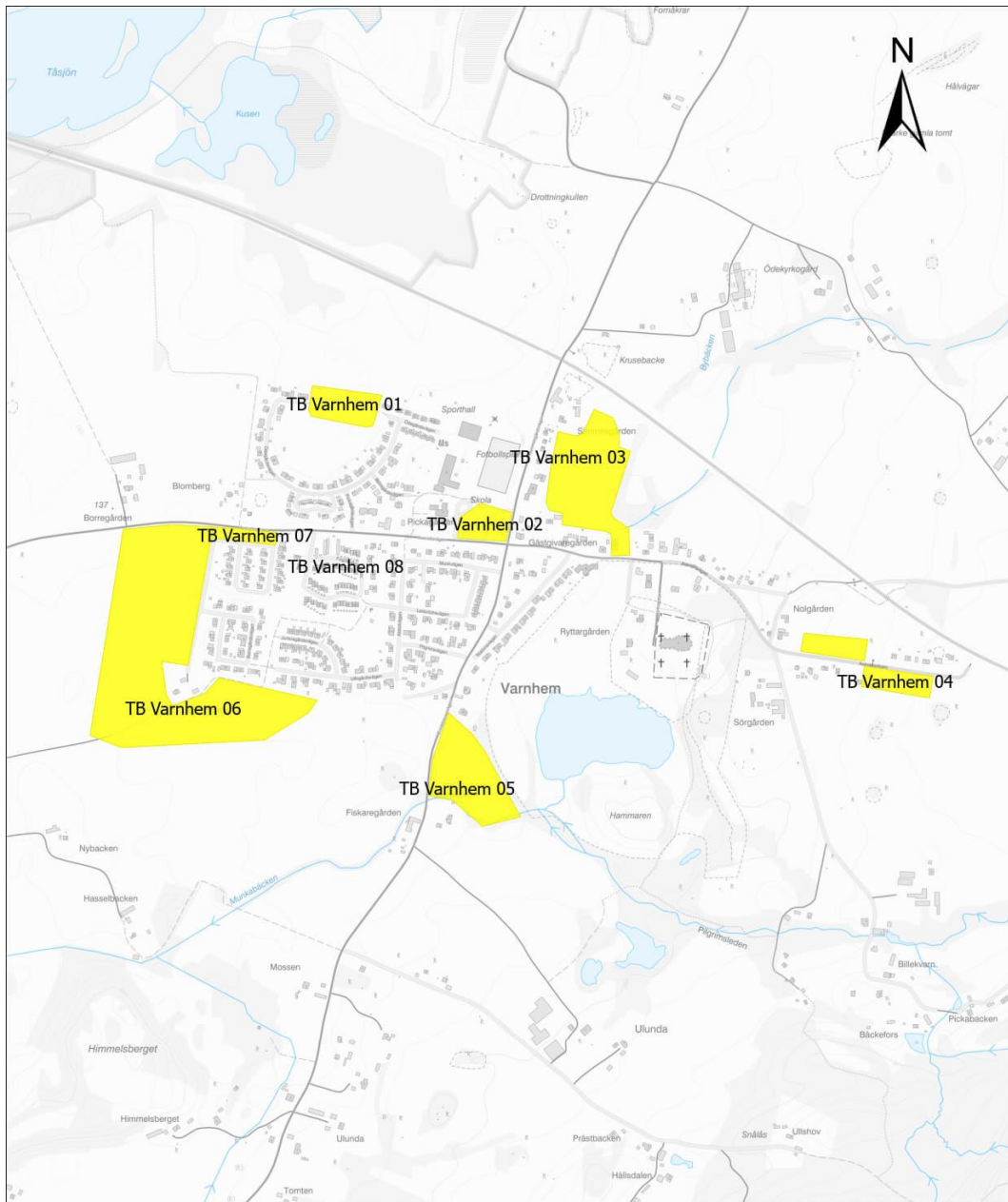
Figur 2. Översiktsplaneförslaget.

Figur 4. Planförslag Ardala

Figur 5. Planförslag Axvall

Teckenförklaring

Utbyggnadsområde

Figur 6. Planförslag Varnhem

Vision, övergripande utvecklingsstrategier och ställningstaganden

Skara kommuns vision 2025 är:

- I Skara är vi stolta
- Livsstilen som konkurrenskraft
- Vi främjar entreprenörskapet
- Självklart hållbart

Visionen utgör en utgångspunkt till den nya översiktsplanens utvecklingsstrategier. Dessa fungerar som övergripande ingångsvärden i den nya översiktsplanen för Skara kommun.

Framtida bebyggelseutveckling

Skara kommun har antagit en ny befolkningsvision där antalet invånare ska öka till 24 000 till och med år 2040. Det innebär en ökning med cirka 5 000 invånare. Planförslaget innehåller följande:

- Utbyggnadsområden för bostäder
- Strategiska områden
- Handelsområden
- Områden för industri och verksamhet
- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden)
- Natur och friluftsliv

I översiktsplaneförslaget redovisas sammantaget en planberedskap för cirka 2 500 nya bostäder, där bostadstyperna fördelar sig mellan småhus/radhus och lägenheter i flerfamiljshus. Tre tidsperioder anges för utbyggnad och prioritetsordning; 2022–2028, 2028–2034 och 2034–2040.

I översiktsplaneförslaget redovisas ett flertal utbyggnadsområden för bostäder. Dessa är främst belägna i anslutning till tätorterna Skara, Ardala, Axvall och Varnhem. En del av föreslagen bebyggelse planeras i form av stadsnära byar, där målsättningen är att dessa ska ge en ny karaktär, men samtidigt integreras i landskapet. Översiktsplaneförslaget innehåller även föreslagen bebyggelse på landsbygden.

I översiktsplanen anges områden som är så kallade *Strategiska områden*. Dessa är inte aktuella för ombyggnad eller förändrad markanvändning i nuläget, men är intressanta för kommunens framtid bland annat med hänsyn till dess goda lägen och relationer till omgivningen. Aktuell markanvändning avses fortgå till dess kommunens behov ändras.

Inom de utpekade LIS-områdena föreslås nya bostäder, utveckling av fritidsbostäder för permanentboende och utveckling av verksamheter. Utgångspunkten är att områdena ska utformas varsamt med hänsyn till ekologiska och kulturella värdena. Inom LIS-områdena kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas vid prövning av dispens och upphävande av strandskyddsbestämmelserna.

Planförslaget innehåller utpekade tätortsnära grönområden vilka inkluderar bland annat Glasbackeskogen, Petersburg samt Ardalaskogen. Tre områden inom kommunen pekas

ut som tysta områden. Planförslaget föreslår även önskvärda gröna kopplingar samt kopplingar för gång och cykel i anslutning till Skara tätort.

BORTVALDA ALTERNATIV

Samrådshandling

Skara kommun har i arbetet med framtagande av översiktsplanen samt utpekande av nya utvecklingsområden, gjort avvägningar mellan olika intressen. Detta beskrivs kortfattat nedan. Till grund för avvägningarna har ett antal utredningar och studier genomförts.

Kommunen har genom en GIS-analys kartlagt gröna strukturer samt områden med ekologiska och kulturella värden för att dessa ska kunna undantas exploatering. Utifrån analysen har områden identifierats som inte har ekologiska eller kulturella värden, och som sedan har pekats ut som möjliga för bebyggelseutveckling.

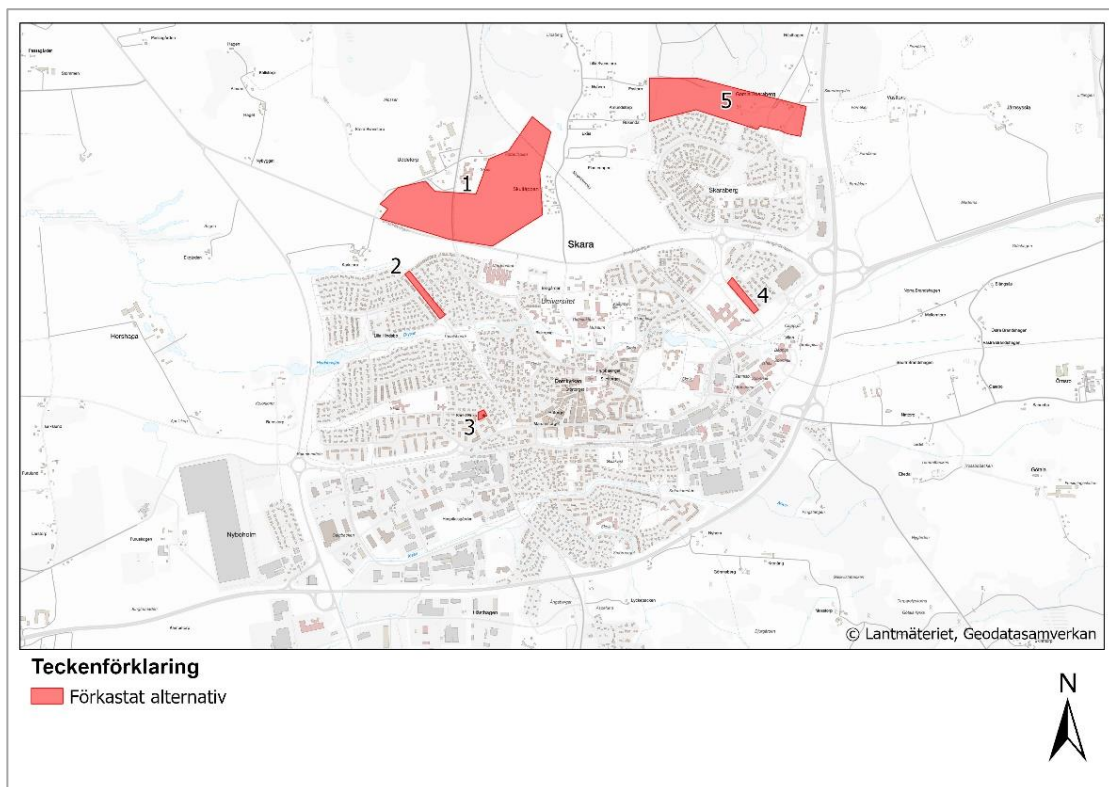
I arbetet med samrådshandlingen valdes åtta utbyggnadsområden bort i tätorterna Skara, Ardala samt i Varnhem. Motivet till att dessa valdes bort var att en del av områdena omfattades av jordbruksmark eller höga ekologiska och kulturhistoriska värden. Andra motiv till att dessa valdes bort är bristande tillgänglighet till områden för fordon, områdets framtida potential till att utvecklas som mötesplats, grön korridor eller att risken för negativ påverkan på områdets skala och karaktär har varit för stor. Bortvalda alternativ från arbetet med samrådshandlingen redovisas i Figur 7, Figur 8 och Figur 9.

Granskningshandling

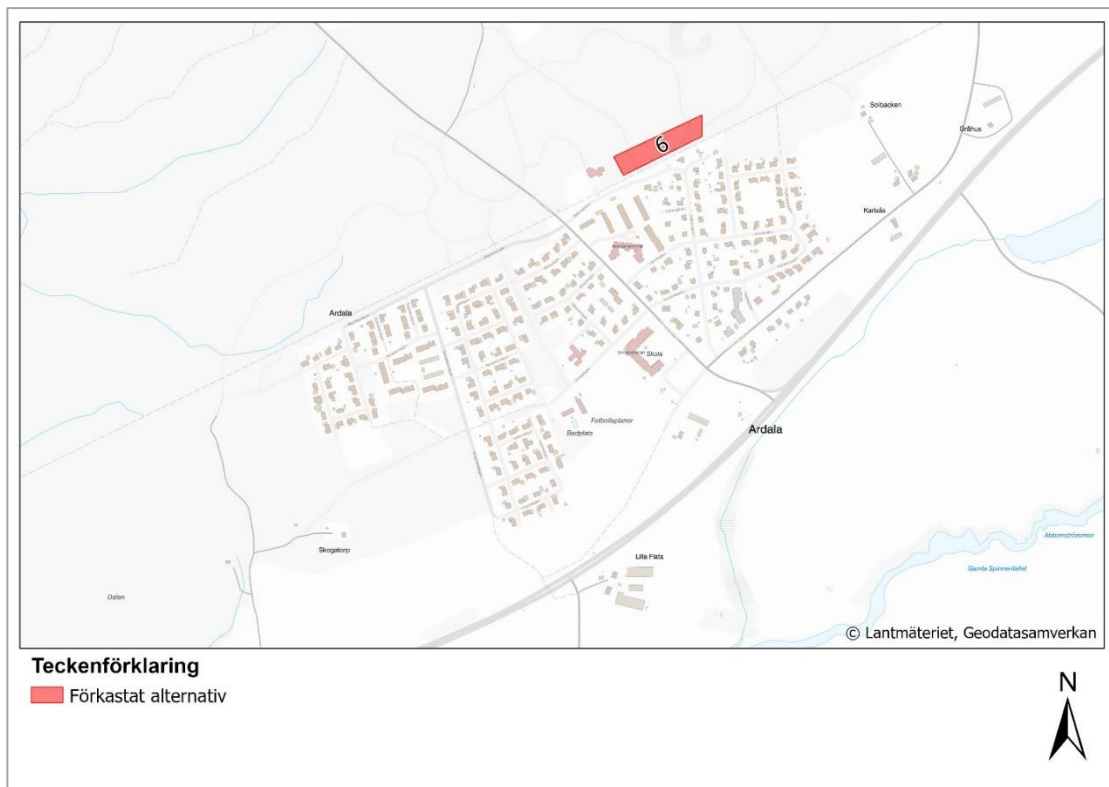
I samband med att granskningshandling upprättades har ytterligare områden för bebyggelseutveckling valts bort. Vissa områden har också reviderats med avseende på utbredning eller användningsområde. Se Figur 10.

I samrådet pekade översiktsplaneförslaget ut områden som var angivna som *Utredningsområden*. För några av dessa har användningsområde beslutats till granskningshandlingen, och några av dessa har till granskningen blivit utpekade som områden för bostadsbebyggelse. Några har tagits bort helt, medan i vissa fall har de övergått till att bli så kallade strategiska områden.

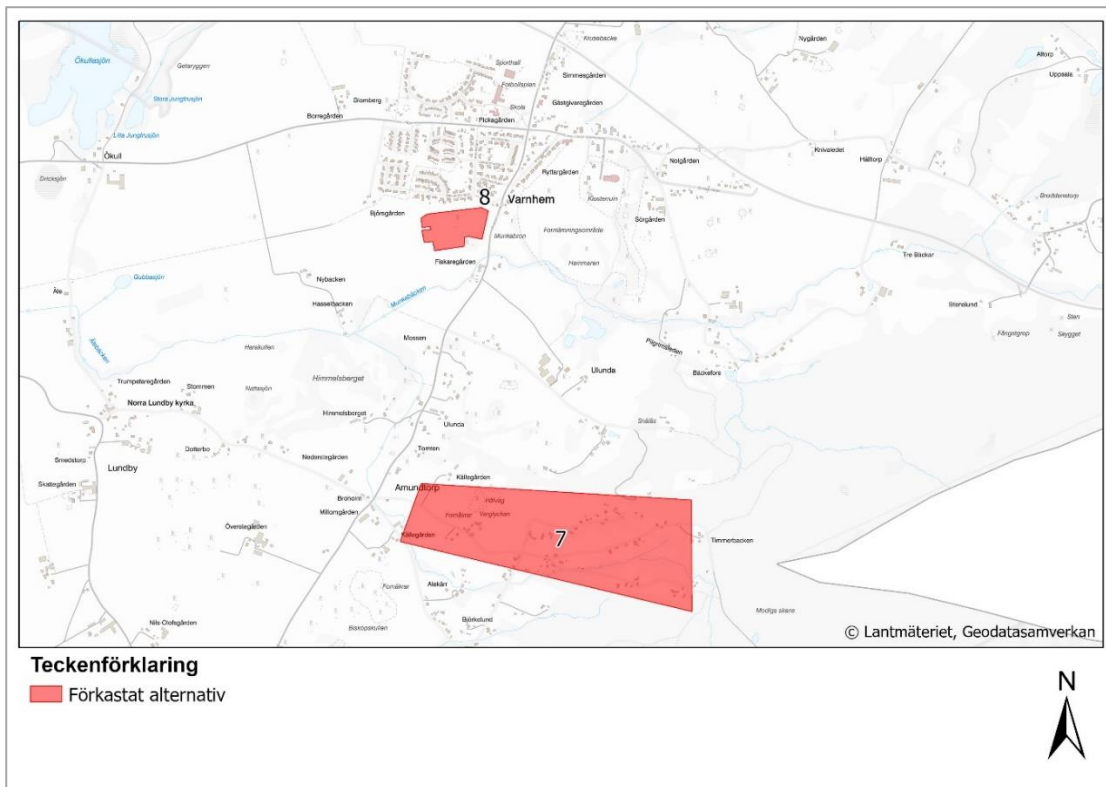
En större förändring som har genomförts inför granskningshandlingen, är att justeringar gjorts med hänsyn till dels utbildningsverksamheten vid SLU och Uddetorp, dels att aktuell yta ligger på jordbruksmark, och bedöms inte vara lämpad för bebyggelse. Förändringarna innebär att utredningsområde U14 Hagabacken har tagits bort, samt att utbyggnadsområde SO 05 Uddetorp och SO 06 Malmstro, har minskats och justerats för att bättre kunna sammanlänkas.

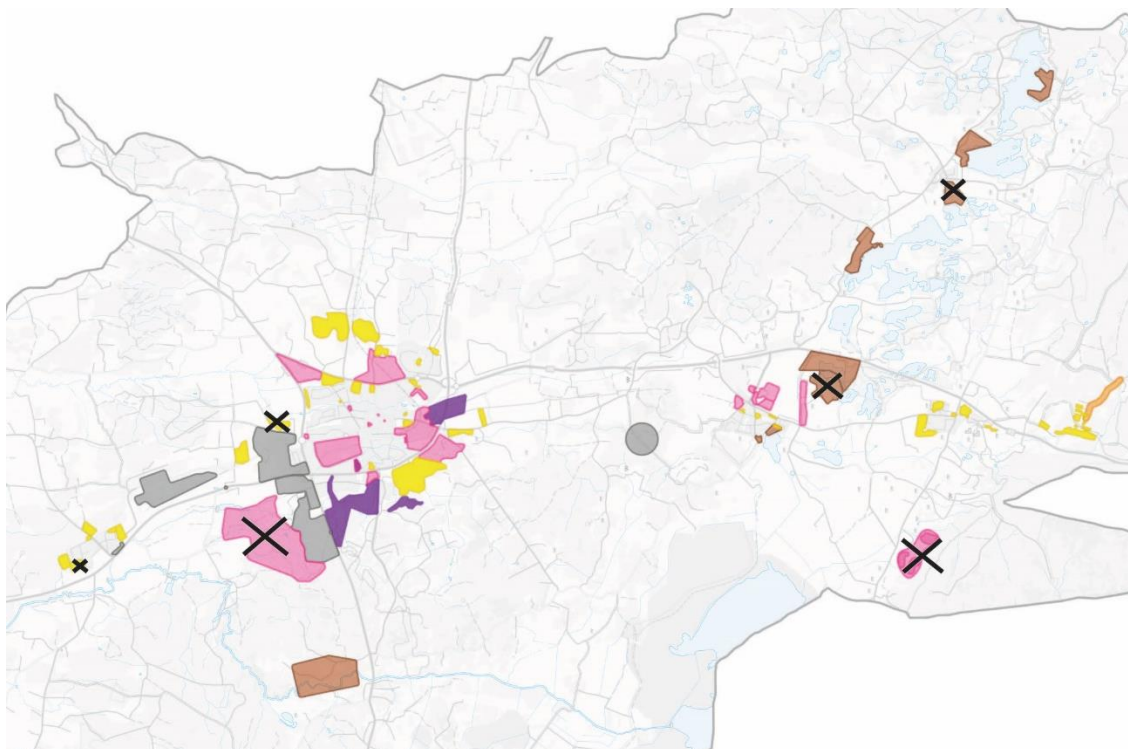
Figur 7. Förekastade områden i Skara tätort.

Figur 8. Förekastade områden i Ardala.

Figur 9. Förförkastade områden i Varnhem.

Figur 10. Områden som tagits bort efter samrådsskedet.

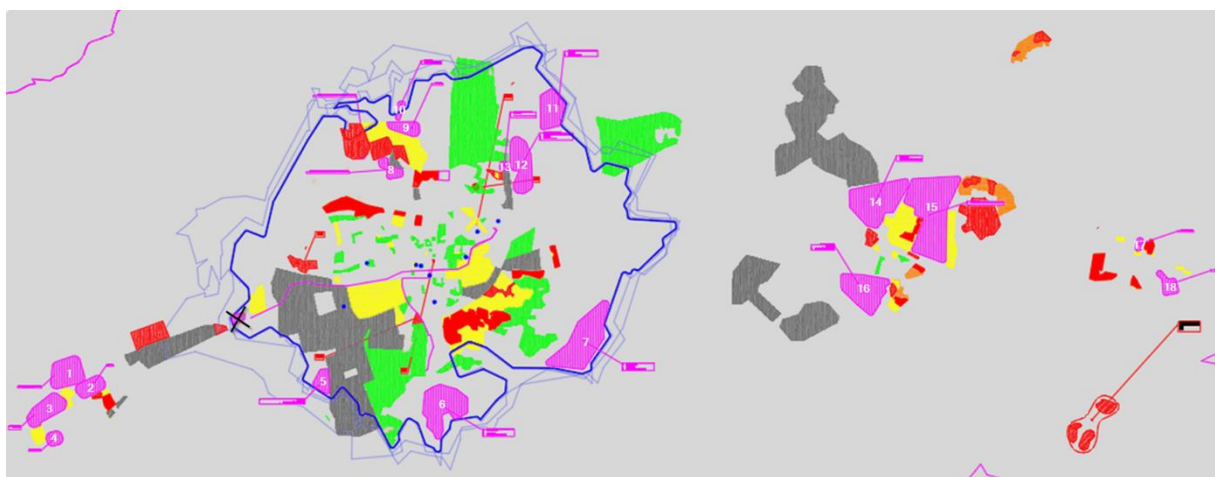
Samtliga föreslagna LIS-områden från samrådshandlingen har reviderats till granskningshandlingen. Två av dessa, Ämtens söder om Egby samt det södra området vid Husgårdessjön, Axvall, har valts bort med hänsyn till jordbruksmark samt höga natur- och kulturvärden. Vissa av övriga LIS-områden har anpassats efter strandskyddets

gränser, alternativt omformats för att kunna skapa mer bostäder. Området LIS 06 Boängen vid Öglunda har utökats för att kunna inkludera befintlig stiftsgård & bebyggelse.

Alternativutredning jordbruksmark

Skara kommun har under översiktsplanens framtagande haft som ambition att endast peka ut jordbruksmark där det är nödvändigt vilket är orsaken till att de ca 174 ha verksamhetsmark i översiktsplanen bara är skogsmark. Jordbruksmark har endast pekats ut som lämplig för bostadsbebyggelse om alternativa placeringar haft så pass negativa konsekvenser att de inte ansetts rimliga eller att marken haft andra viktiga användningsområden.

Utav de 397 ha mark som i översiktsplanen är utpekad för bostadsändamål inklusive strategiska områden är 101 ha jordbruksmark vilket utgör ca 1/4. 18 alternativa platser för bostadsändamål har undersökts vilka totalt omfattar ca 426 ha. Se Figur 11. Dessa är olämpliga av olika anledningar som att de används för rekreation, har olämpliga markförhållanden eller har dåliga förutsättningar för infrastruktur.

Figur 11. Alternativutredning jordbruksmark. Violetta områden har studerats och valts bort.

4 BEDÖMNING AV MILJÖKONSEKVENSER

Kapitlet redovisar de miljökonsekvenser som översiktsplanen bedöms kunna medföra, samt förslag till åtgärder för att förebygga, hindra eller motverka betydande miljöpåverkan. Kapitlet redovisar även förslag till uppföljning. Det kan exempelvis röra sig om sådant som förslås förtydligas eller studeras i den fortsatta planeringsprocessen för detaljplan.

Översiktsplanen kan inte garantera att åtgärder genomförs för att motverka negativ miljöpåverkan, men den är vägledande för efterföljande beslut om planläggning och tillstånd. Uppföljning och utvärdering av översiktsplanens genomförande ger vidare kunskap om miljöutvecklingen och kan visa eventuellt behov av ytterligare åtgärder.

LANDSKAPSBILD

Nuläge

Kommunens nordvästra del, norr och väster om Skara tätort, domineras av öppen slättbygd som ramas in av skogklädda områden. Det förekommer också skogsdungar som solitära i slättlandskapet. Öppen slättbygd finns också söder om Axvall och Varnhem. Stråk med skog löper genom kommunen och dominerar i söder och på Billingen i öster. Mellan skog och slätt förekommer områden med ett mosaiklandskap där mindre skogspartier och öppna ytor bygger en mosaik som ofta kännetecknas av småskalighet och variation. Väster om Billingen ligger Valleområdet med slingrande vägar, många små sjöar omgivna av lummiga lövskogar, hagmarker och gårdsmiljöer.

Inom Skara kommun finns följande två områden med landskapsbildskydd (se 12):

- No1 Valle
- No2 Sydbillingen.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

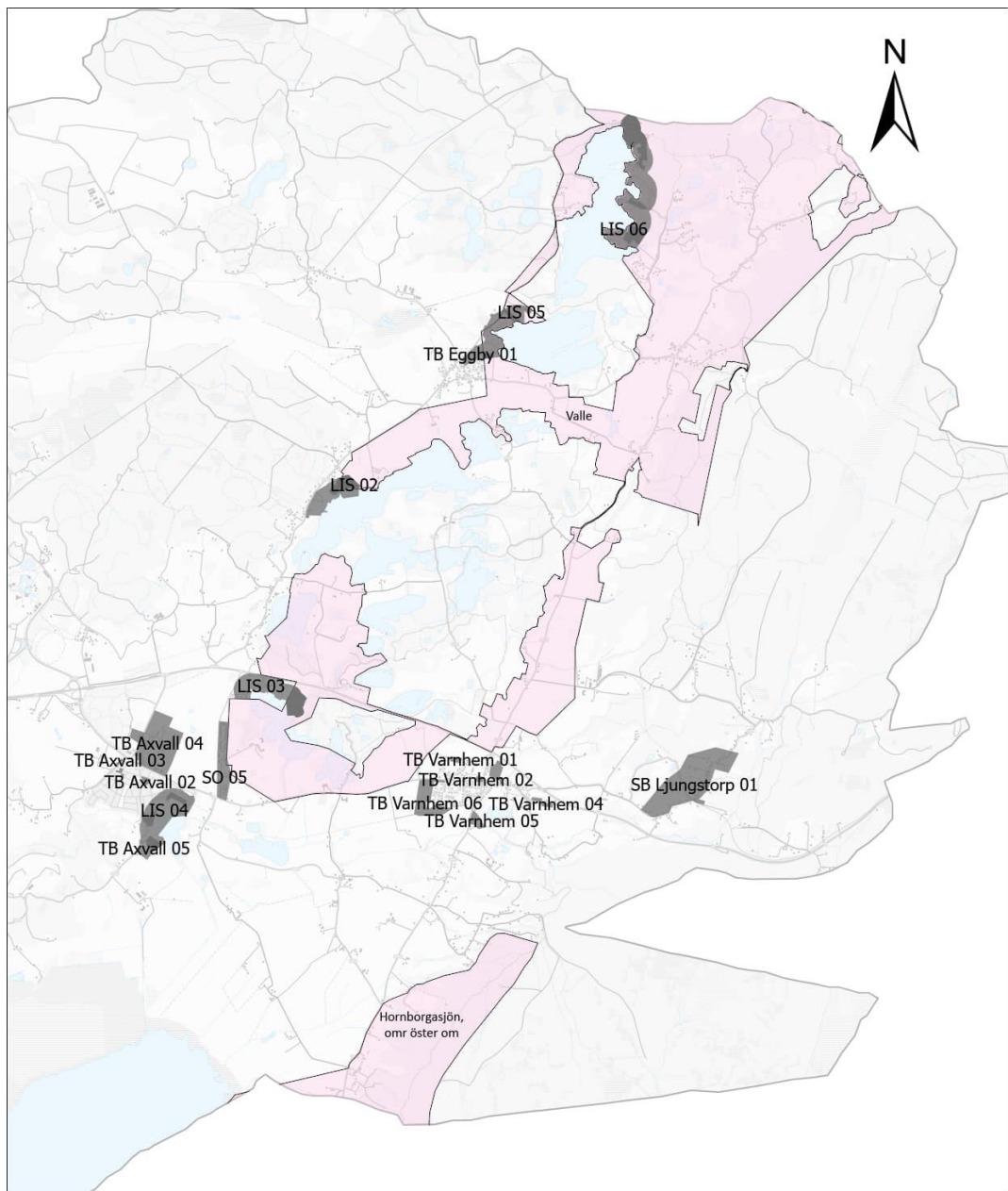
Konsekvenser på landskapsbilden har studerats översiktligt i GIS-kartor och ortofoton. Vissa områdestyper som har pekats ut i tidigare inventeringar antas ha en känslig landskapsbild:

- Regionala bevarandeområden med odlingslandskapets natur- och kulturvärden, framtagna 1991–1993. Inventeringen har använts som ett stöd för att identifiera känsliga landskapsrum.
- Landskapsbildskydd har införts med stöd av den äldre naturvårdslagen. Skyddet syftar till att skydda landskapet mot större förändringar. Nybyggnation kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Öppna områden bedöms generellt vara känsliga för förändringar.

Konsekvenser av planförslaget

Utbyggnadsområdet Skaraskog (SB 08) är ett öppet åkerlandskap som är avgränsat av vegetation i söder. Den förändrade landskapsbilden i det området kommer att uppfattas från E20 och möjligen från delar av tätorten. Ny bebyggelse ansluter till tätorten vilket är positivt. För det anslutande utbyggnadsområdet, SB 05 Skara Skog Nordöstra, blir påverkan på landskapsbilden i skogsområdet i nordost beroende på hur trädridån mot väg E20 behandlas. Det är också positivt att upprätthålla ett avstånd mellan väg och bebyggelse som buffertzona för buller.

Teckenförklaring

- Landskapsbildsskydd
- Planförslag

Figur 12. Landskapsbildsskydd.

Norr om Skara finns skogsområden som en fond i det öppna landskapet. Bebyggelse med främst småhus planeras och det bedöms leda till att landskapsbilden förändras då skogsbryn byts mot bebyggelse i jordbrukslandskapet. Uddetorp (SO 05) blir synligt norr medan IV 08, Malmsro (SO 06) och Rosendals klungby (SB 01) blir synliga mot jordbrukslandskapet norr om Skara. Inriktningen är dock att låta delar av skogsområdet vara kvar som en stomme i bebyggelsen så att bebyggelsen integreras i landskapet. Detta är en viktig aspekt att bevaka i den fortsatta planeringen. Västerskog (SB 07) utgör en egen enhet där ett befintligt verksamhetsområde skiljer området från tätorten Skara. Det kan uppfattas som ett eget samhälle.

Väster om Skara planeras utbyggnad med industri som möter det öppna jordbrukslandskapet kring E20. Industriområdet Simmatorp (IV 01) ligger i ett skogsområde mellan Skara och Ardala och medför en förändring av landskapsbilden i jordbrukslandskapet. Påverkan kan minskas genom att skogsbrynet eller delar av det sparas. IV 07 medför att verksamhetsområden i västra Skara utökas mot väster och runt E20.

Utbyggnadsområdena TB Eggby 01, Brunsbo By (SB 05), Götala (SB 06) och SB Ljungstorp 01 berör småskaliga odlingslandskap. Nybyggnation som tar känsliga delar av utpekade områden i anspråk kommer att förändra landskapsbilden påtagligt. Generellt är det möjligt att göra begränsade och småskaliga tillägg i dessa utan stor påverkan. Den föreslagna radbyn är ett sätt att anpassa ny bebyggelse till en befintlig bebyggelsestruktur. Påverkan är beroende av:

- Hur stor del av området som tas i anspråk
- Hur byggnader anpassas till landskapets strukturer avseende placering och skala

Samtliga LIS-områden påverkar odlingslandskap med en ofta känslig landskapsbild i anslutning till sjöar och vattendrag. För dessa strandnära områden är det dessutom av betydelse:

- Hur skog och trädkärmar mot vattnet behandlas i samband med nybyggnation
- Kopplingen mellan öppet landskap och vatten.

LIS-områdena avser begränsade utbyggnader och avsikten är att ta hänsyn till landskapets värden. Det bedöms som möjligt att passa in dessa i landskapsbilden om hänsyn tas till landskapets karaktär i kommande planeringsskeden, och den negativa påverkan begränsas.

Landskapsbildskydd

I områden med landskapsbildskydd bedöms det möjligt att göra begränsade och småskaliga tillägg medan omfattande nybyggnation kommer att förändra landskapsbilden påtagligt.

Fyra LIS-områden omfattas till stora delar av landskapsbildskydd. Eggby berör öppen jordbruksmark och glest utplacerade gårdar. Det småskaliga jordbrukslandskapet längs sjöstranden är känsligt men ett mindre antal nya byggnader bedöms möjliga att tillföra utan att landskapsbilden påverkas negativt. LIS 03 Husgårdessjön vid Axvall berör flera landskapsrum med öppen jordbruksmark omväxlande med skog och bebyggelse. Det bedöms som möjligt att hitta ett fåtal bebyggelselägen med stöd i befintlig skog och bebyggelse utan stor påverkan på landskapsbilden. LIS 06 Boängen, vid Öglunda, innehåller mycket skog där bebyggelse kan läggas utan att påverka landskapsbilden.

Några utbyggnadsområden berör landskapsbildskydd. Utbyggnadsområde TB Eggby 01 berör ett gammalt beteslandskap med mosaikstruktur. Påverkan blir stor om befintlig

vegetation tas bort men det finns också en möjlighet att passa in bebyggelsen i den befintliga vegetationens struktur.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Föreslagna LIS-områden och utbyggnadsområden i Skara kommuns östra delar i Valleområdet och Billingen kan påverka landskapsbilden negativt, då odlingslandskap innehållandenatur- och kulturvärden ofta har en känslig landskapsbild. Vid utbyggnad i dessa områden bör utbyggnadens omfattning anpassas och hänsyn tas till landskapets karaktär.

Kring Skara tätort planeras både bostäder och verksamheter på nya platser som inte ansluter till staden. Skogsområden på slätten tas i anspråk och kompletteras med bebyggelse. Dessa nya enheter tillför en ny karaktär och blir som små nya samhällen på slätten. Norr om Skara ligger utredningsområden som bedöms förändra det öppna landskapet. Många av områdena bidrar dock samtidigt till en sammanhållen stadsbebyggelse, vilket bedöms begränsa de negativa konsekvenserna. De negativa konsekvenserna bedöms bli små.

Konsekvenser av nollalternativ

Utbyggnad utan en ny översiktsplan medför troligen en mer splittrad struktur där enskilda initiativ styr placering av nya utbyggnader. Landskapsbilden blir troligen påverkad på fler platser utan en styrande översiktsplan. De negativa konsekvenserna bedöms bli små.

Förslag till uppföljning

- Vid bebyggelse i värdefulla odlingslandskap bör bebyggelsen anpassas så att placering och skala följer befintliga och ofta småskaliga strukturer. I öppna landskap bör bebyggelse lokaliseras till kantzonerna.
- Vid bebyggelse nära sjöar bör skog och trädridåer längs vattnet bevaras. Kopplingar mellan vattnet och det öppna jordbrukslandskapet är ofta en kvalitet att bevara.
- I det öppna landskapet bör visuella kopplingar, landmärken och utblickar identifieras så att hänsyn tas vid placering av ny bebyggelse.
- När dungar och skogsområden i det öppna landskapet tas i anspråk bör ett medvetet val göras för hur vegetationen ska behandlas. Ska den tas bort, bli en fond och inramning till bebyggelsen eller användas som en skärm som döljer ny bebyggelse?

KULTURMILJÖ

Nuläge

I Skara kommun visar lämningar från äldre stenålder och framåt att människor har verkat och levt i området under lång tid. Gynnsamma naturgeografiska förhållanden i det så kallade Kambrosilurområdet har bidragit till att detta område varit ovanligt tätbefolkat under förhistorisk tid. Rika fornlämningsmiljöer från stenålder, bronsålder och järnålder visar på detta.

Det finns fyra områden av riksintresse (se Figur 13) för kulturmiljövården i Skara kommun:

- Brunsbo storäng [R 26]
- Kambrosilurområdet [R 100]
- Ledsjö-Vättlösa-Istrum-Lerdala [R 14]
- Skara [R 25]

Kommunalt utpekade kulturmiljöer är utspridda i olika delar av kommunens yta, men kan sägas vara koncentrerade till Kambrosilurområdet.

Inom tätorten Skara har kommunen förtydligat på övergripande nivå var kulturvården är så höga att de kan innebära bygglovsplikt, Figur 14. Kartan visar riksintresset Skaras bedömda avgränsning (1), särskilt värdefulla områden (2) samt var det finns stor (3) respektive viss/liten sannolikhet till särskilt värdefulla områden (4).

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Skara kommun har tillgång till flera olika typer av kunskapsunderlag om kommunens kulturhistoriska värden för att kunna göra ställningstaganden i bygg- och planärenden. Av underlagen utgör inventering av landsbygden (1983), inventering av delar av Skara (1985), Gårdar i Västergötland (2004), Kulturhistorisk utredning för Varnhem (2011) samt stadsdelshäften för Skara (2018-pågående) de viktigaste underlagen. Kommunen avser att ta fram ett nytt kulturmiljöunderlag för hela kommunen. Syftet är bland annat att värna och utveckla kommunens kulturhistoriskt värdefulla bebyggelse, att öka stoltheten hos invånare, samt att öka kunskapen om kulturvården och historiska miljöer.¹

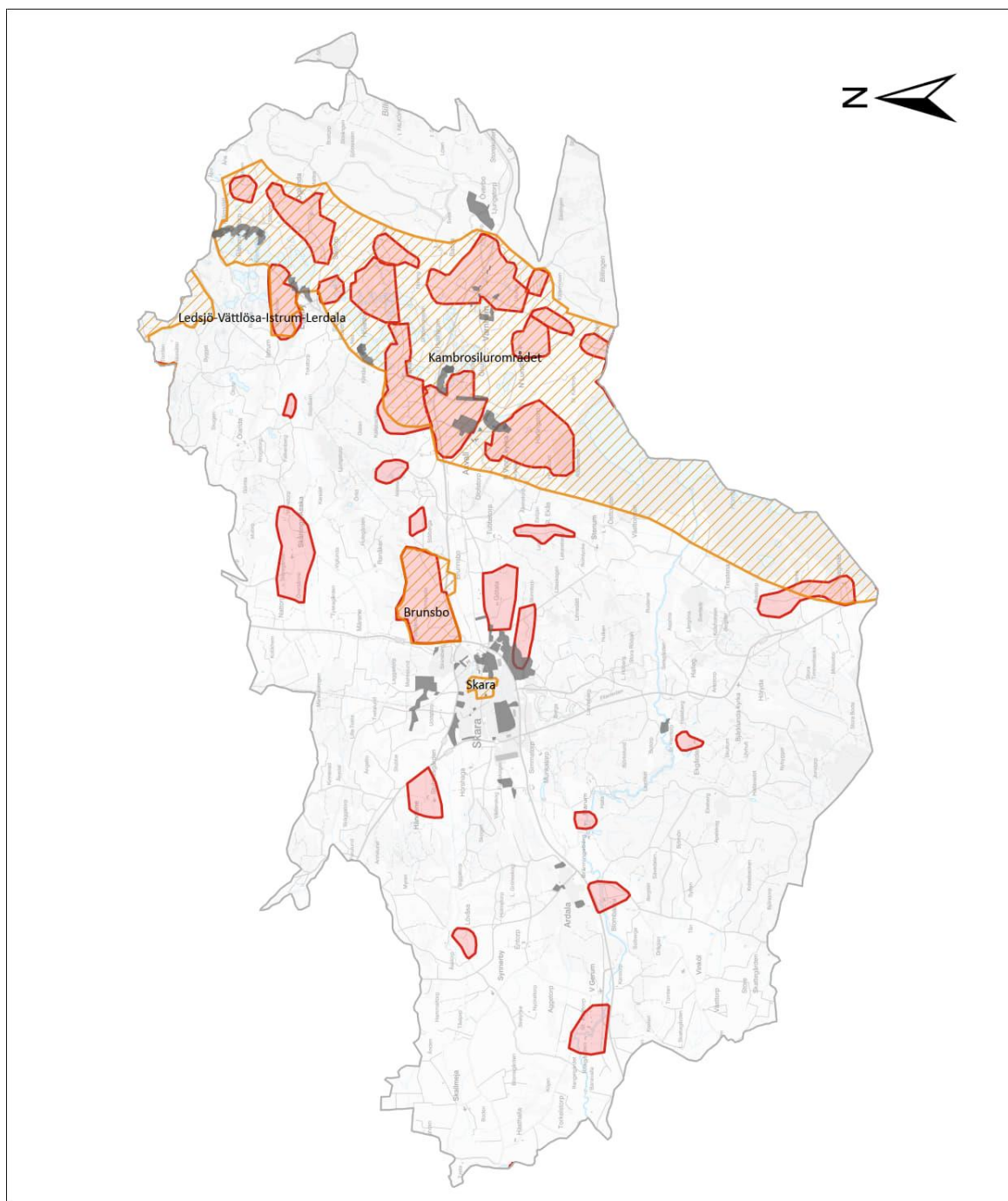
Ett annat underlag är Regionala bevarandeområden med odlingslandskapets natur- och kulturvården, framtagna 1991–1993.

Bedömningarna av översiktsplaneförslagets konsekvenser på aspekten kulturmiljö utgår ifrån de kända kulturvården som finns i Skara kommun samt dess tålighet och känslighet.

Bedömningen grundar sig på Boverkets tre värderingsperspektiv för kulturvården; kulturhistoriskt, estetiskt och socialt.

- Värdering ur ett *kulturhistoriskt perspektiv* avser en bedömning av möjligheterna att genom exempelvis bebyggelsen och landskapet utvinna och förmedla kunskaper om olika skeenden och sammanhang och därigenom även förståelse av människors livsvillkor, i skilda tider – inklusive de förhållanden som råder idag.
- Värdering ur ett *estetiskt* perspektiv gäller en bedömning av bland annat rumsliga, visuella och akustiska egenskaper i kulturmiljön.
- Värdering ur ett *socialt* perspektiv innebär att bedöma människors relationer till kulturmiljön – hur olika grupper av individer använder, uppfattar och värdesätter exempelvis bebyggelsen och landskapet.

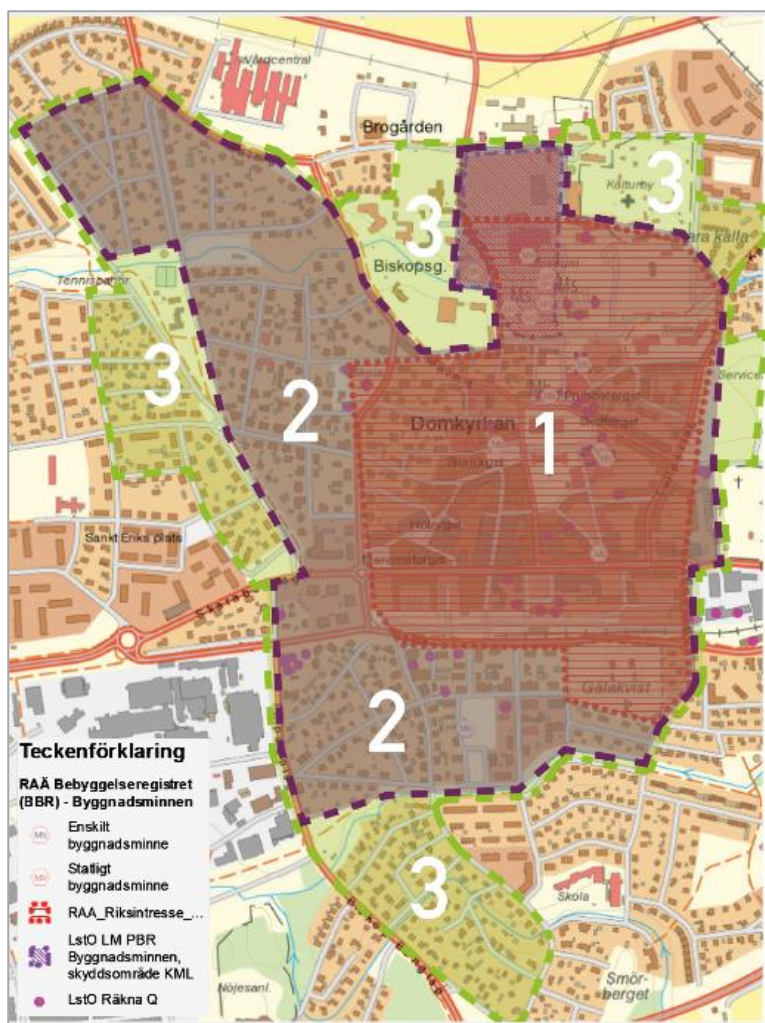
¹ Miljöplan 2020-2025

Teckenförklaring

- Planförslag
- ▨ Riksintresse Kulturmiljövård
- Kulturmiljöer i kommunerna

Figur 13. Riksintresse för kulturmiljövård och kulturmiljöer i kommunen.

Figur 14. Karta över värdefulla kulturmiljöer i Skara tätort. Riksintresset Skara R 24 sträcker sig till Malmgatan i väster, Västergötlands museum i norr, Källgatan/Tullportsgatan i öster samt inkluderar järnvägsområdet i söder.

Riksintressen för kulturmiljövården och kulturmiljöer av allmänt intresse regleras i 3 kap. 6 § miljöbalken. Riksintressen *skall* skyddas mot påtaglig skada, medan allmänna intressen *skall så långt möjligt* skyddas mot påtaglig skada.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). De är lämningar efter människors verksamhet under forna tider, de ska antas ha tillkommit innan år 1850 och "genom äldre tiders bruk" samt vara "varaktigt övergivna". Det är förbjudet att på något sätt förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning utan tillstånd från länsstyrelsen.

Kulturmiljön är ett av de allmänna intressen som ska tas hänsyn till i planeringen enligt plan- och bygglagen. Visad hänsyn handlar bland annat om att förstå hur nya inslag kan påverka kulturvårderna. För att kunna förstå påverkan krävs ett underlag som beskriver landskapets innehåll, utveckling och karaktärsdrag.

Konsekvenser av planförslaget

Övergripande

Kommunens ställningstaganden för kulturmiljön täcker in flera områden så som uppbyggande av ny kunskap, värnande och underhåll genom verktygen i PBL, riktlinjer för avvägningar mot exploateringsintressen i vissa miljöer, samt förvaltning av kommunägda fastigheter. En avgörande förutsättning för att ställningstagandena ska kunna tillämpas är

att ett kommunövergripande kulturmiljöunderlag tas fram där det tas ett helhetsgrepp om kommunens kulturmiljövärden.

Mot bakgrund av ställningstagandena bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för kulturmiljön på en övergripande nivå.

Riksintressen

Kambrosiluområdet

Större exploateringar i Kambrosiluområdet [R 100] är generellt känsliga då det kan påverka den speciella landskapsbilden präglad av platåberg. Det är dock främst kompletteringar som är tänkta inom riksintresset på landsbygden och då är känsligheten främst kopplad till värden inom orter och bymiljöer. Kulturhistorisk inventering från 1983 indikerar dessa miljöer som är känsliga avseende riksintresset när det kommer till kompletteringar.

Utbyggnader i och kring Axvalla bedöms som mindre känsliga men områdena Bo Axvall 01 och 05 har höga kulturmiljövärden i miljön som kräver särskild hänsyn. Negativa konsekvenser bedöms som obetydliga eller små.

Det är viktigt i Varnhem att fornlämningar undviks vid placering av ny bebyggelse samtidigt som siktlinjer mot Varnhems kyrka och Billingen hålls fria. Ny bebyggelse i det öppna odlingslandskapet behöver anpassas skalmässigt och karaktärsmissigt till befintlig bebyggelse och kulturlandskap.

Förutsatt att detta sker bedöms utbyggnadsområdena i Kambrosiluområdet som mindre känsliga. Negativa konsekvenser bedöms som små.

Skara

Känsligheten bedöms som måttlig för planerade utbyggnader i och kring riksintresset Skara [R 25]. Detta mot bakgrund av att planerade förändringar inom riksintresset är begränsade samtidigt som utbyggnader i riksintressets omgivning är omfattande, dock med en skalmässigt anpassad bebyggelsestruktur till befintlig bebyggelse. Det bygger även på att ställningstaganden efterföljs som bland annat innebär framtagande av kulturmiljöunderlag samt framtagande av planbestämmelser som möjliggör värnande av värdefull bebyggelse inom utbyggnadsområdena. För att kunna värna den värdefulla bebyggelsen systematiskt bedöms framtagande av kulturmiljöunderlag behöva innefatta en byggnadsinventering med ställningstaganden för byggnader som är särskilt värdefulla enligt PBL. Detta tillsammans med att kommunens ställningstaganden efterföljs bedöms medföra att de negativa konsekvenserna bedöms som små riksintresset Skara.

Övriga riksintressen

I övriga två riksintressen, Brunsbo storäng [R 26] och Ledsjö-Vättlösa-Istrum-Lerdala [R 14], anges inga planerade utbyggnadsområden. Inga negativa konsekvenser bedöms uppstå för kulturmiljöernas värden.

Utbyggnadsområden i tätorter

Översiktsplaneförslaget medför en bebyggelseutveckling i tätorterna Skara, Axvall, Varnhem och Ardala.

Skara tätort

I Skara tätort är utgångspunkten utpekade värden i riksintresset Skara samt utpekade särskilt värdefulla områden. Inom riksintresset planeras ett fåtal utbyggnader/omvandlingar på mindre ytor.

Vid Malmgatan, bredvid Skara domkyrka, planeras bostadsbebyggelse i fyra-fem våningar på obebyggd tomt (TB SK 01 Vesta). Kommunen anger att hänsyn till kulturhistoriska värden behöver prövas, bland annat avseende utformning och material samt byggnadshöjd.

I de centrala delarna av riksintresset Skara ligger den gamla idrottshallen som har ett kulturvärde samtidigt som den ligger centralt i ett kulturhistoriskt värdefullt område bestående av bland annat det medeltida gaturummet. Byggnaden kan förändras/byggas om, vilket kan påverka dess kulturvärden. Frågan om byggnadens kulturhistoriska värde behöver ytterligare utredas och belysas vid en eventuell ombyggnad.

I västra delarna på Willystomten (TB SK 02 Willys) planeras för omvandling alternativ påbyggnad av befintlig bebyggelse. Området innehar ingen värdefull bebyggelse, men omges av flera känsliga kulturhistoriska miljöer till vilka hänsyn bör tas.

Utanför riksintresset Skara, men i anslutning till detta mot öster, planeras mer omfattande utbyggnader. En stadsmässig förtätning med högre flerbostadshus planeras öster om Skaraborgsgatan ner mot E20 (SO 04 Glasbacken). Området upptas idag av handel, industri och verksamheter och besitter generellt lägre kulturhistoriska värden även om vissa byggnader har höga värden. Här anger kommunen att ny bebyggelsestruktur ska utgå från den befintliga, angränsande bostadsbebyggelsen – mot norr storskaligare flerbostadshus mot Valhall och mot söder småskaligare bostadsbebyggelse mot villabebyggelsen i Gällkvistområdet.

En liknande större omvandling planeras en bit väster om riksintresset (03 Hospitalsgården) med större flerbostadshus, radhus och enstaka parhus.

Utbyggnaderna på obebyggda tomter bedöms som känsliga där det sker inom riksintresset (U5), men nya byggnader behöver inte innebära negativa konsekvenser om de utformas på ett hänsynsfullt sätt med utgångspunkt i omgivande värdefull bebyggelse. Där värdefull bebyggelse rivs, vilket eventuellt kan komma i fråga i område TB SK 02 Willys samt i de större strategiska områdena SO 04 och SO 01 Hospitalsgården innebär det negativa konsekvenser. Det är mot bakgrund av detta viktigt att kommande kulturmiljöunderlag innefattar byggnadsinventering med ställningstagande om bevarandevärde (paragraf 8:13 eller 8:17 i PBL) i dessa områden.

Sammantaget bedöms känsligheten som måttlig för planerade utbyggnader i tätorten. Detta mot bakgrund av att förändringar inom riksintresset är begränsade samtidigt som utbyggnader i riksintressets omgivningar är omfattande, dock med en skalmässigt anpassad bebyggelsestruktur till befintlig bebyggelse. Detta tillsammans med att kommunens ställningstaganden efterföljs bedöms innebära att risk för negativa konsekvenser minimeras. Dessa ställningstaganden innebär bland annat framtagande av kulturmiljöunderlag samt framtagande av planbestämmelser som möjliggör värnande av värdefull bebyggelse inom utbyggnadsområdena. Negativa konsekvenser bedöms kunna bli små eller måttliga för tätortens kulturmiljövärden.

Varnhems tätort

Varnhem är en av kommunens mest värdefulla miljöer och är också den plats där flest utbyggnadsområden planeras inom Kambrosilurområdet (TB Varnhem 01 - 06).

Utbyggnadsområde 02 Pickagården nordväst sker i en lucka inom befintlig villabebyggelsestruktur samtidigt som ytan inte berör forn- och kulturlämningar. Den bedöms därför som mindre känslig.

Utbyggnadsområde 03 Pickagården sydost omfattar nya verksamhetslokaler. Ytan berör inga fornlämningar och omgivande bebyggelse är inte känslig för denna förändring. Området bedöms som mindre känsligt.

Utbyggnadsområde TB Varnhem 06 västra sker i det öppna odlingslandskapet. I fonden av vyn framträder platåberget Billingen och bebyggelsen berör därmed upplevelsen av platåbergskapet. Kommunen anger som förhållningssätt att tillgängligheten till riksintressets värden inte ska påverkas. Bebyggelsen beskrivs som en fortsättning på befintlig bebyggelse samtidigt som den kan anknyta till Varnhems karaktär. Områdets anslutning skalmässigt och karaktärsmissigt gör att utbyggnaden bedöms som mindre känslig.

Utbyggnadsområde TB Varnhem 03 tar en åkeryta i anspråk som ligger i anslutning till befintlig villabebyggelse. Området ligger cirka 200 meter från klosterkyrkan och därför bör byggnaderna skala anpassas så att de inte stör miljön kring kyrkan.

Utbyggnadsområde TB Varnhem 04 omfattar komplettering med radhus eller möjligen fristående villor längs den gamla vägsträckningen till Skövde. Stora värden finns i det omgivande landskapet med stenmurar och fornlämningar (stensättningar). Vid vägen finns även ett vägmärke som är fornlämning. Kommunen anger att bebyggelsen ska ges en överensstämmande skala och placering till övrig bebyggelse längs vägen, samt med bibehållna siktlinjer mot Varnhem och Sydbillingen. Samtidigt ska fornlämningar och stenmurar bevaras. Utifrån närheten till Varnhem bedöms utbyggnaden som känslig men med goda förutsättningar att få till ett hänsynsfullt byggande genom angivna ställningstaganden.

Det är sammantaget viktigt i Varnhem att fornlämningar undviks i möjligaste mån samtidigt som siktlinjer mot Varnhems kyrka och Billingen hålls fria. Ny bebyggelse i det öppna odlingslandskapet behöver anpassas skalmässigt och karaktärsmissigt till befintlig bebyggelse och kulturlandskap. Förutsatt att detta sker bedöms utbyggnadsområdena i Varnhem som mindre känsliga. Negativa konsekvenser bedöms kunna bli små.

Axvall tätort

Tätorten ingår i riksintresset Kambrosilurområdet. Platåbergen är inte visuellt närvarande i landskapet i utbyggnadsområdena. Utbyggnadsområde TB Axvall 04 berör kända fornlämningar eller kommunalt utpekade miljöer.

Utbyggnadsområde TB Axvall 04 planeras bli ett bostadsområde. Inom området kommer en värdefull fornlämningsmiljö med en rest av en fästning/skans att bevaras samt intill det en stenkammargrav avsätts som parkmark. Kulturmiljövärdena i omgivningen som påverkas bedöms som små. Utbyggnaden bedöms som mindre känslig.

LIS 04 angränsar till utpekad miljö Norra Ving med en stor mängd fornlämningar och även siktlinjer mot sockenkyrka. Utbyggnaden sker på nordöstra sidan av Stenumsvägen i anslutning till befintlig nyare bostadsbebyggelse. Utbyggnaden bedöms därför som mindre känslig. Men i de fall utbyggnaden omfattar ytor närmare utpekad miljö kan bedömningen bli känslig. Givet den rika fornlämningsförekomsten i området är det möjligt att ytterligare fornlämningar kan påträffas och arkeologiska utredningar blir då aktuella.

Utbyggnader i och kring Axvalla bedöms som mindre känsliga men områdena TB Axvall 04 och LIS 04 har höga kulturmiljövärden i miljön som kräver särskild hänsyn. Negativa konsekvenser bedöms kunna bli obetydliga eller små.

Ardala tätort

Vad gäller Ardala tätort saknas utpekade kulturmiljövärden för utbyggnadsområden. Det saknas även kända forn- och kulturlämningar. Områdena bedöms som mindre känsliga. Givet områdenas storlek är det möjligt att fornlämningar kan påträffas och arkeologiska utredningar blir då aktuella. Konsekvenser bedöms kunna bli obetydliga eller positiva.

Landsbygden

Översiktsplaneförslaget medför en bebyggelseutveckling i utbyggnadsområden på landsbygden inklusive LIS-områden (landsbygd samt randområden kring Skara).

Landsbygden kring Skara

I landsbygdens utbyggnadsområden norr och väster om Skara tätort (SO 05, SO 06, SO 07, SB 01, SB07, TB 01-02) planeras småhusbebyggelse. Områdena omfattar få utpekade kulturmiljöer och objekt. Ur ett övergripande kulturmiljöperspektiv kan områdena bedömas som relativt tåliga för exploatering. Givet de stora ytorna är det troligt att ytterligare fornlämningar kan påträffas i områdena och arkeologiska utredningar blir då aktuella.

I landsbygdens utbyggnadsområden söder och öster om Skara tätort (SB 04, SB 02, SB 03) planeras småhusområden i ett slättliknande odlingslandskap där det också finns enstaka gårdsmiljöer. I SB 03 finns resterna av en stenåldersboplats samt en härd.

I SB 06 och SB 05 Skara Skog Nordöstra övergår slättlandskapet i ett småbrutet, delvis skogspräglat landskap kring de två fornlämningsmiljöerna Mosstorp och Götala, som pekas ut i rapporten Kulturhistorisk inventering från år 1983. Inom SB 06 finns också stensättningar och ett gravfält som klassas som fornlämningar, det är viktigt att undvika dessa lämningar i möjligaste mån. Ur ett övergripande kulturmiljöperspektiv kan områdena bedömas som relativt tåliga för exploatering. Om mer omfattande exploatering sker i utkanten av fornlämningsmiljöerna Mosstorp och Götala är det dock viktigt med en landskapsanpassad bebyggelsekaraktär, liksom att i möjligaste mån undvika kända fornlämningar. Givet de stora ytorna är det troligt att ytterligare fornlämningar kan påträffas i områdena och arkeologiska utredningar blir då aktuella.

Utbyggnadsområde TB 02 Karlsberg nordväst om Skara utgörs av ett öppet jordbrukslandskap i anslutning till den större gårdsmiljön Karlstorp. Gårdsmiljön och den öppna, agrart präglade landskapsbilden bildar ett sammanhang som har visst kulturmiljövärde. Miljön är inte utpekad som kommunalt intresse eller riksintresseområde enligt 3 kap miljöbalken. Känsligheten bedöms som liten.

Landsbygden kring Skara har på ett övergripande plan en låg känslighet för planförslaget. Detta mot bakgrund av att kända fornlämningar undviks i möjligaste mån samt att nybyggnation sker med stor hänsyn tagen till landskapsbild, bebyggelsestruktur (exempelvis de äldre infartsvägarna till staden) och till kulturhistoriska verksamheter som museijärnvägen.

Landsbygden i och kring Kambrosiluområdet

I området ligger riksintresset Kambrosiluområdet Här är området känsligt då landskapsbilden är speciell och starkt präglad av platåberg. Inom riksintresseområdet föreslås kompletteringar, varför påverkan är begränsad till de kulturhistoriska värdena inom orterna och bymiljöerna.

Kulturhistorisk inventering från 1983 indikerar dessa miljöer som är känsliga, och avgörande för effekterna är utformning och lokalisering.

Norr om Skärv ligger bland annat Sjötuna, Stenåsen och Eggby. Orterna är exempel på områden som har en småskalig mosaikstruktur och höga kulturmiljövärden, så som ofta småskaliga jordbruksområden. På dessa platser kan kulturmiljövärdena påverkas negativt genom förändrade sammanhang. Det sker ofta när vegetation tas bort och ersätts med bebyggelse. Det finns ofta möjligheter att spara delar av vegetationen och passa in ny bebyggelse i befintlig struktur, vilket medför att karaktären delvis kan bevaras och integreras i det nya/förändrade sammanhanget. De negativa effekterna begränsas.

Utbyggnadsområden utanför Kambrosilurområdet

Ljungstorp utgör idag en delvis småskalig bebyggelsemiljö med trångt gaturum och varierad bebyggelsegruppering. Miljön har kulturhistoriska värden och representerar i vissa avseenden den äldre jord- och skogsbruksbygdens bebyggelse. Kommunen anger att "Områdesbestämmelser, eller skydd- och varsamhetsbestämmelser bör införas i hela området, även för befintlig bebyggelse. Byggnader ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till såväl stads- och landskapsbild som natur- och kulturvärden. Att ha hänsyn till utsikt från nuvarande bebyggelse och deras karaktär och struktur är en viktig del i den detaljerade planeringen av området". Mot bakgrund av ställningstagandena bedöms de negativa konsekvenserna som obetydliga.

LIS-områden

Samtliga föreslagna LIS-områden, med undantag av Öglunda, bedöms påverka regionalt värdefulla odlingslandskap innehållande natur- och kulturvärden, samt en känslig landskapsbild i anslutning till sjöar och vattendrag. Översiktsplaneförslagets påverkan på landskapsbilden är beroende av:

- hur stor del av området som tas i anspråk
- hur byggnader anpassas till landskapets strukturer avseende placering och skala
- hur skog och trädskärmar mot vattnet behandlas i samband med nybyggnation
- kopplingen mellan öppet landskap och vatten

De negativa konsekvenserna bedöms bli små och är beroende av hur bebyggelsen passas in i landskapet.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Mot bakgrund av angivna viljeinriktningar och underlag bedöms översiktsplaneförslaget medföra övergripande positiva konsekvenser för kulturmiljö. Inom utbyggnadsområdena innebär översiktsplanen varierat måttliga negativa till svagt positiva konsekvenser för aspekten.

Ovanstående bedömning grundas på att det i översiktsplaneförslaget finns ställningstaganden för hantering av kommunens kulturmiljövärden, både på övergripande samt detaljerad nivå, såväl för tätort som landsbygd. Det saknas dock ett kommunövergripande kulturmiljöunderlag, liksom byggnadsinventering i Skara tätort.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära svagt positiva konsekvenser för aspekten Kulturmiljö.

Konsekvenser av nollalternativ

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära negativa konsekvenser jämfört mot nuläget. Bedömningen grundas på att nuvarande brist på aktuella kulturmiljöunderlag och bebyggelseinventeringar kommer kvarstå samt ställningstaganden i ÖP 2005. Detta bedöms medföra en kortsiktigare planering med följden att kulturmiljöförutsättningar inte tas fram i tidiga skeden i lika stor utsträckning. Det blir svårare att begränsa eller kompensera för skador på kulturmiljön ju senare kulturmiljövärdena uppmärksammas.

Förslag till uppföljning

- Kommunen bör upprätta ett kulturmiljöunderlag för hela kommunen för att värna kulturhistoriskt värdefulla områden på lång sikt. Underlaget bör kompletteras med arkitekturstrategi och färgsättningsprogram.
- Kommunens ska upprätta områdesbestämmelser för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelseområden utanför tätorterna i syfte att trygga dess kulturhistoriska värden på lång sikt.
- Kommunen bör öka andelen skyddad bebyggelse i detaljplaner. Detta kan ske succesivt genom att skydds- och varsamhetsbestämmelser införs på bebyggelse inom eller angränsande till aktuella planprojekt, men även genom att detaljplaner upprättas eller ändras endast för att skydda en kulturhistoriskt värdefull miljö.
- Gamla staden i Skara bör tillsammans med stadsdelen Brinkagärdet samt delar av stadsdelarna Oxbacken, Västermalm och Kämpagården betraktas som ett särskilt värdefullt bebyggelseområde i plan- och bygglagens mening (2 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 13 § PBL, 2010:900). I dessa delar av staden är bebyggelse äldre än 1930-talet påtaglig och karaktärsskapande.
- Kommunen bör också arbeta proaktivt med bebyggelseinventeringar, karaktäriseringar och värderingar av bebyggelse i tätorterna fram till idag.

NATURMILJÖ

Nuläge

Skara kommun har ett mycket omväxlande landskap med variationsrika naturmiljöer. I de mellersta och västra delarna av kommunen finns ett slättlandskap och i söder Hornborgasjön med sitt enastående fågelliv. I den mer kuperade östra delen av kommunen breder Vallebygden ut sig med sitt unika kamelandskap som är uppbyggt av små kullar, rester från istiden samt platåberget Billingen som ramar in i öster. Det utgör ett unikt naturvårdsområde som erbjuder en mängd natur- och friluftsoplevelser. Genom kommunen rinner flera vattendrag i öst-västlig riktning. Längs vattendragen Flían och Lidán finns flera sträckor med ett intressant växt- och djurliv och höga naturvärden.

Det finns en mängd värdefulla naturområden i Skara kommun, varav ett stort antal är skyddade enligt miljöbalken. Nedan redovisas lagskyddade områden inom kommunen. Vissa av områdena omfattas av flera skydd, till exempel naturreservat och riksintressen.

Riksintressen för naturvård

Följande nio områden inom kommunen är utpekade som riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § MB:

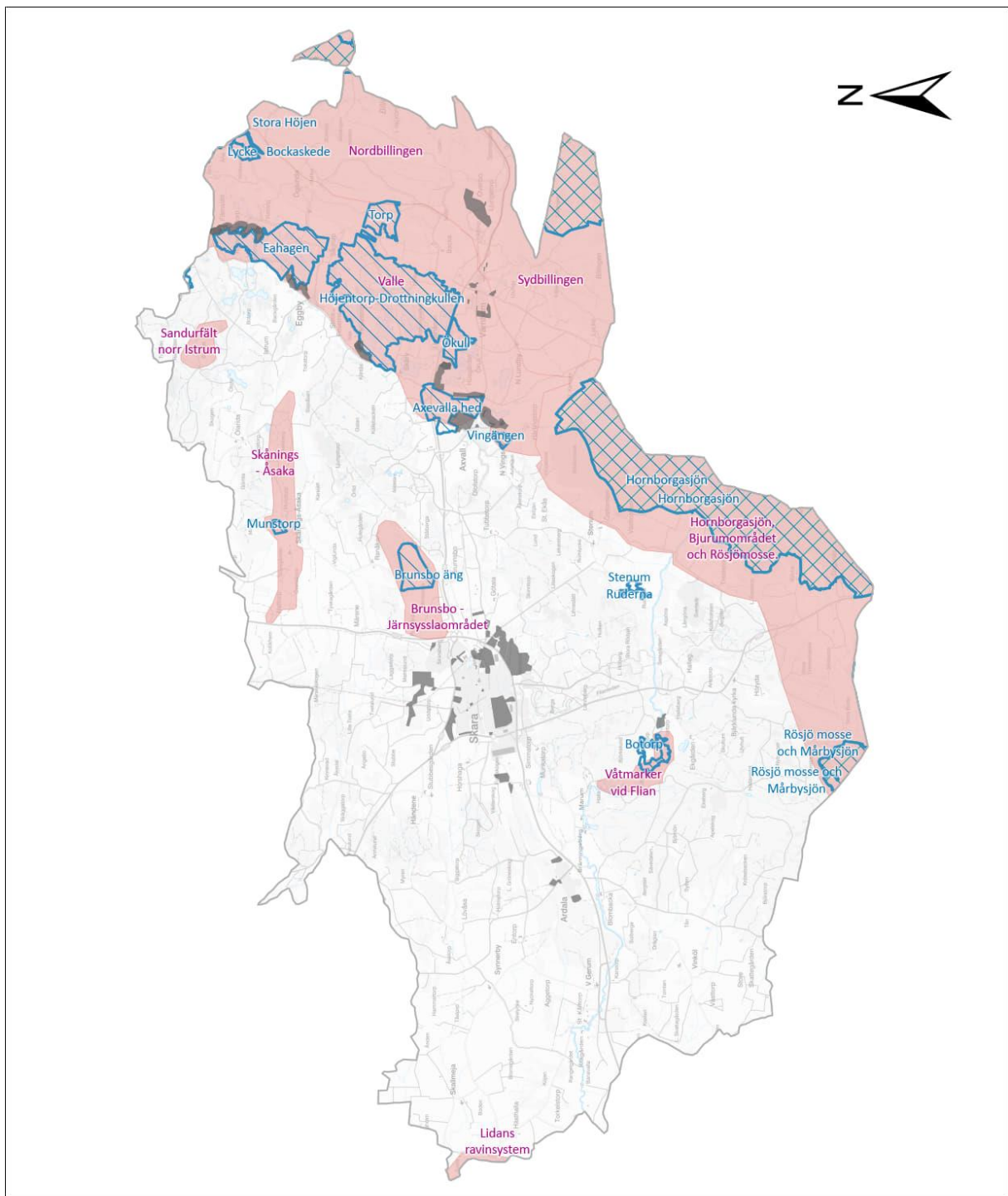
- Lidans ravinsystem (NRO 14069)
- Våtmarker vid Flían (NRO 14086)
- Brunsbo - Järnsysslaområdet (NRO 14087)
- Skånings – Åsaka (NRO 14071)
- Sandurfält norr om Istrum (NRO 14072)
- Valle (NRO 14074)
- Nordbillingen (NRO 14075)
- Sydbillingen (NRO 14098)
- Hornborgasjön, Bjurumområdet med Rösjö mosse (NRO 14097)

Följande riksintressen bedöms beröras av den nya översiktsplanen och beskrivs nedan:

Riksintresse för naturvård Valle (NRO 14074) är ett mycket stort område med riksvärden i form av geovetenskap med kamelandskap och platåberg, odlingslandskap med naturbetesmark samt sjölandskap med våtmarker kalkoligotrofa sjöar och ädellövskog. Utifrån värdebeskrivningen av riksintresset bedöms bland annat de områden som även ingår i länsstyrelsens lövskogsinventering, Naturvårdsverkets våtmarksinventering samt Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering utgöra värdekärnor. Detta ger en uppfattning om var riksintresseområdets största värden finns koncentrerade.

Riksintresseområde för naturvård Nordbillingen (NRO 14075) är ett stort område med riksvärden i form av naturbetesmark samt myrkomplex med mossar, kärr, sumpskog och ädellövskog. Utifrån värdebeskrivningen bedöms bland annat de områden som även ingår i länsstyrelsens lövskogsinventering, Naturvårdsverkets våtmarksinventering samt Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering utgöra uttryck för värdena.

Riksintresseområde för naturvård Sydbillingen (NRO 14098) är ett stort område med värden i form av naturbetesmark samt myrkomplex med mossar, kärr, sumpskog och ädellövskog. Utifrån värdebeskrivningen av riksintresseområdet bedöms bland annat de områden som även ingår i länsstyrelsens lövskogsinventering, Naturvårdsverkets våtmarksinventering samt Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering utgöra uttryck för värdena.

Figur 15. Naturskydd i Skara kommun samt planförslag Skara kommun.

Riksintresse för naturvård Våtmarker vid Flian (NRO-14-086) utgörs av ett madkomplex längs ån Flian och innehar värden i form av vattendrag, sötvattenstrandäng och naturbetesmark. Vid Botorp finns representativa ängar och naturbetesmarker med lång kontinuitet samt strandängar med stora naturvärden. Utifrån värdebeskrivningen bedöms bland annat Naturvårdsverkets våtmarksinventering samt Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering utgöra uttryck för värdena.

Natura 2000

Det finns följande 17 Natura 2000-områden, vilka är klassade som riksintressen enligt 4 kap. 1 och 8 §§ miljöbalken. Fyra av dessa utgör Natura 2000-områden för fågeldirektivet, se Figur 15.

Följande Natura 2000-områden bedöms beröras av den nya översiktsplanen och beskrivs nedan:

Natura 2000-området Botorp (SE0540298) är beläget norr om ån Flian. Områdets huvuddrag utgörs av artrika naturbetesmarker och en mad/strandäng vid Flian.

Natura 2000-områdena Höjentorp-Drottningkullen (SE0540209), Eahagen (SE0540088) samt Ökull (SE0540196) ingår samtliga i Vallebygden och utgör del av ett av de bäst utbildade kamelandskapen i Sverige. Områdena karaktäriseras av värden i form av kalkrika sjöar och ett småskaligt mosaiklandskap med trädklädda och öppna betesmarker, samt lövskogar och till vis del sumpskogar och rikkärr. Natura 2000-områdena sammanfaller även med naturreservaten Höjentorp-Drottningkullen, Eahagen-Öglunda ängar samt Ökull-Borregården.

Natura 2000-området Axevalla hed (SE0540197) är en mycket stor och sammanhängande betesmark med representativa vegetationstyper.

Naturreservat

Inom Skara kommun finns i dagsläget fjorton naturreservat enligt 7 kap. 4–8 §§ MB.

Övrig värdefull natur

Inom Skara kommun finns skyddade och skyddsvärda områden som exempelvis ett djur- och växtskyddsområde samt ett antal biotopskyddsområden varav 13 är skogliga biotopskyddsområden. Inom kommunen finns även tre naturminnesobjekt. Inga förändringsförslag i översiktsplanen berör något av dessa områden.

Kring alla vatten råder enligt 7 kap. 13–18 §§ miljöbalken strandskydd och inom Skara kommun gäller 100 meter strandskydd generellt för sjöar och vattendrag. För totalt 43 sjöar och vattendrag inom kommunens gränser råder ett utökat strandskydd på 200 meter.

I dagsläget utgör E20 en barriär för vilt. Vid Skara är vägen även utrustad med viltstängsel vilket ger en påtaglig barriärpåverkan. De flesta djur har ett grundläggande behov av att förflytta sig, exempelvis mellan vinter- och sommarbeten eller mellan olika områden för näringssök, nattvila och reproduktion. Det är då viktigt att förbindelserna mellan dessa olika områden är intakta. Djur som passerar vägar riskerar också att skadas eller dödas samt medför risk för viltolyckor. Trafikverket skapar bättre förutsättningar för viltpassage av E20 och vid Väg 49.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Bedömningen av effekter och konsekvenser för aspekten utgår primärt från områdesskydd i form av riksintressen, Natura 2000, naturreservat. Strandskydd,

biotopskydd och vissa övriga naturmiljövärden har också utgjort bedömningsgrund, samt regionala och kommunala intressen som är kopplade till befintliga naturvärden inom kommunen.

I miljöbalkens 3 kapitel finns grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Dessa anger bland annat följande:

- "Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön"
- "Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas. Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövärden eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket."

Konsekvenser av planförslaget

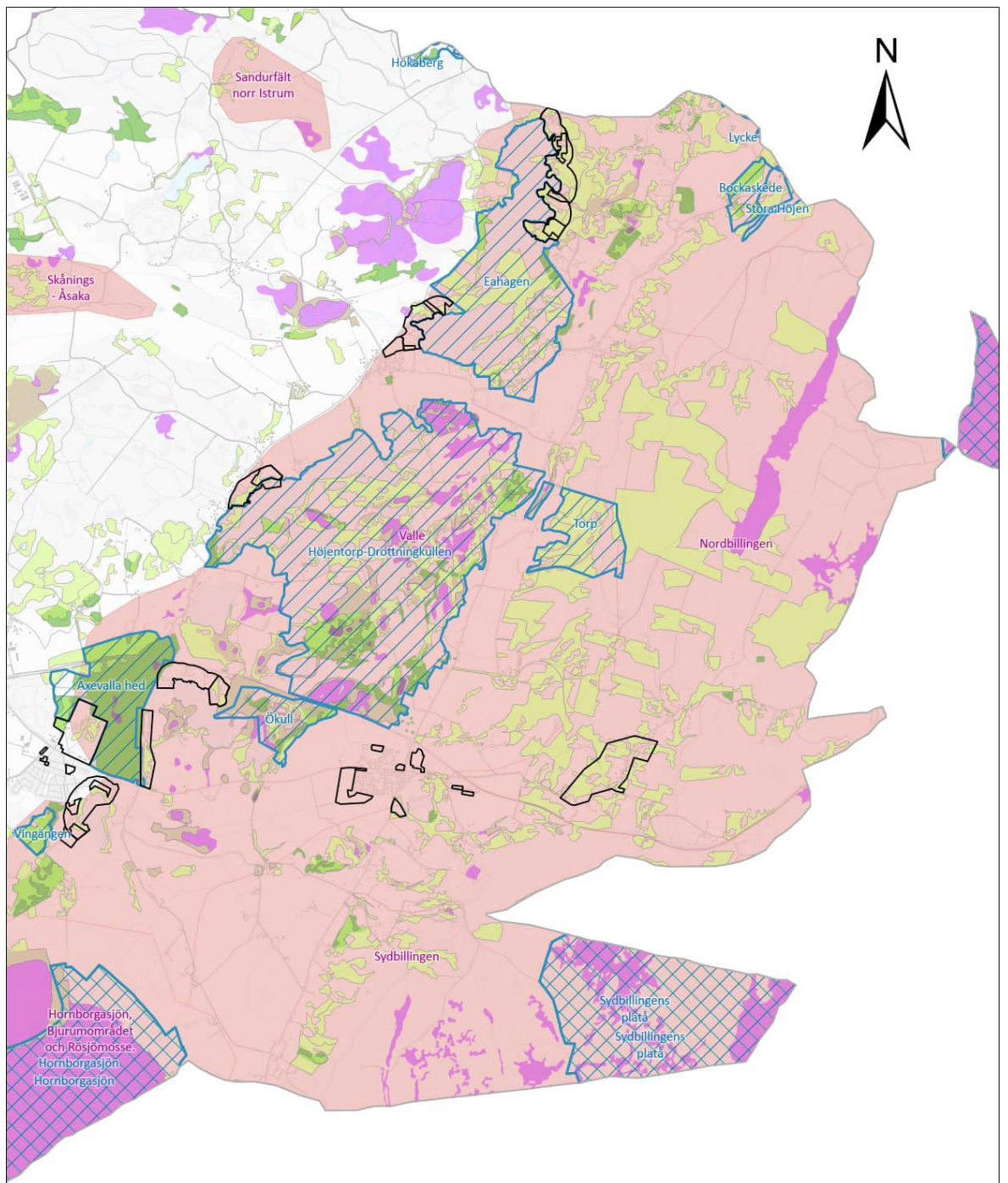
Det är positivt att kommunen genomfört utredningar i samband med framtagandet av översiktsplaneförslaget för att undanta områden med höga naturvärden från exploatering. Planförslaget redovisar vidare ändamålsenliga utvecklingsinriktningar vilka bedöms öka möjligheterna att värna om naturmiljön. Här ingår att kommunen i sin planering ska skydda värdefulla naturområden mot åtgärder som kan skada naturmiljön, samt att ett grönområde som tas i anspråk alltid bör kompenseras i närområdet.

I översiktsplaneförslaget anges önskvärda gröna kopplingar, och enligt ställningstagandena ska de blå och gröna stråken utvecklas för att binda samman tätorterna med omkringliggande natur- och rekreationsområden. Naturområden och andra gröna ytor ska i möjlig mån länkas samman med gröna stråk och korridorer, vilket bedöms som positivt eftersom sammanhängande skogs- och naturområden har betydelse för bland annat biologisk mångfald, konnektivitet, grön infrastruktur och ekosystemtjänster.

Enligt översiktsplaneförslagets riktlinjer ska kvarters- stadsdels- och stadsparkernas biologiska värden, liksom ekosystemtjänster, säkerställas och utvecklas. I Skara tätort ska Dofsan-promenaden utvecklas som ett blågrönt promenadstråk genom staden. Att dessa områden ska förvaltas så att naturvärden och biologisk mångfald kan bibehållas och utvecklas bedöms medföra positiva effekter. Åtgärder som dessa kan fylla en viktig funktion när tätorterna samtidigt expanderar och förtätas.

Översiktsplaneförslagets utvecklingsinriktning anger att kommunen ska ta fram en grönplan. Enligt kommunens lokala miljömål och delmål ska även en fördjupad blå-gul-grön infrastrukturplan tas fram vilken ska hantera kommunens natur-, vatten- och jordbruksmiljöer. Detta bedöms medföra ökade möjligheter att värna om naturområden och dess värden.

Nedan redovisas de fall där det bedöms föreligga risk för att utpekade utvecklingsområden för bebyggelse kan medföra negativa konsekvenser för bevarandevärda områden. Hur planförslaget förhåller sig till skyddade områden redovisas i Figur 15.

Teckenförklaring

Planförslag	Natura 2000-områden	Lövsjöksinventering
Riksintresse Naturvård	SCI	Våtmarksinventering
	SPA	Ängs- och hagmarksinventering

Figur 16. Naturskydd i Valle och Billingen.

Riksintressen för naturvård

Planförslaget berör i flera fall riksintressen för naturvård inom Skara kommun. I Tabell 2 nedan redovisas de delar i översiktsplaneförslaget som berör riksintressenas värdekärnor, och där det därmed föreligger risk för att påverka riksintresseområdena negativt.

Tabell 2. Riksintresseområden för naturvård enligt 3 kap. MB som riskerar att påverkas av den nya översiktsplanen.

Namn	Berörs av	Påverkan
Valle, NRO 14074	LIS 06 Boängen, Öglunda	LIS-området ligger inom riksintresseområdet i Vallebygdens norra del och berör främst lövskogsinventering naturvärdesklass 2 men även 3.
Valle, NRO 14074	LIS 05 Lilläng, Eggby	LIS-området ligger inom riksintresseområdet och berör främst lövskogsinventering naturvärdesklass 3. Delar av området berör en sumpskog med låga naturvärden upptagen i våtmarksinventeringen.
Valle, NRO 14074	LIS 02 Lilla Klinten-Näsbadet, Skärv	LIS-området, norr om Skärv, ligger inom riksintresseområdet och berör lövskogsinventering naturvärdesklass 3.
Valle, NRO 14074	Axvall Ny 02	Området nordväst om Axvall omfattar området kring folkhögskolan och ligger inom riksintresseområdet samt angränsar Axevalla hed. Inom området finns lövskogsinventering naturvärdesklass 2. Området är redan exploaterat men negativ påverkan kan ej uteslutas och beror av hur den slutgiltiga förändringen av området blir. Hänsyn krävs i det fortsatta arbetet för att undvika påverkan på värdena.
Valle, NRO 14074	Fritid och rekreation 006 Axvall	Område nordväst om Axvall som ligger inom riksintresseområdet och angränsar Axvall Ny 02 samt Axevalla hed. Området är redan i dagsläget ianspråktaget av Axvalls IF med fotbollsanläggning.
Valle, NRO 14074	Strategiskt område SO 05, Axvall	Området, öster om Axvall, är utpekad som strategiskt område. Det ligger inom riksintresseområdet och berör lövskogsinventering i form av en allé med naturvärdesklass 2. Området är redan exploaterat, men negativ påverkan kan ej uteslutas och beror av hur den slutgiltiga förändringen av området blir. Hänsyn krävs i det fortsatta arbetet för att undvika påverkan på värdena.
Valle, NRO 14074	LIS 04 Vingsjön, Axvall	LIS-området utgörs av en nordlig och en västlig del vid Vingsjön, sydost om Axvall. Områdena ligger inom riksintresseområdet och berör lövskog runt Vingsjön med naturvärdesklass 3 enligt lövskogsinventering.
Valle, NRO 14074	LIS 03 Husgårdessjön, Axvall	LIS-området är beläget inom riksintresseområdet, öster om Axvalla vid Husgårdessjön. LIS-områdets östra delar berör lövskogsinventering naturvärdesklass 2 samt ett våtmarksområde med mycket högt naturvärde enligt våtmarksinventeringen.
Nordbillingen, NRO 14075	Utbyggnadsområde SB Ljungstorp 01	Utbyggnadsområdet omfattar ett helhetligt område inom riksintresseområdet som kan komma att bebyggas. Inom området, i sydöstra delen av kommunen, förekommer befintlig bebyggelse samt lövskog med naturvärdesklass 3 enligt lövskogsinventering.

Berörda riksintresseområde utgör känsliga och värdefulla miljöer där ny bebyggelse kan medföra negativa konsekvenser. Påverkan kan vara antingen direkt, där värdefulla miljöer

kan försvinna, eller indirekt där förutsättningar för naturmiljön kan ändras.

Översiktsplaneförslaget anger riktlinjer som anger att exploatering ska ta hänsyn till naturmiljöintressen. Vidare anges även att LIS-områden ska ha fria passager till strandlinjen till förmån för bland annat växt- och djurlivets villkor, samt att LIS-områdena ska utformas varsamt så att ekologiska värden består. Mindre utbyggnader inom områdena bedöms möjliga om angiven varsamhet och anpassning tillämpas. Om direkta intrång undviks kan de negativa konsekvenserna bli små till måttliga genom indirekta störningar, slitage och mindre intrång. I samband med detaljplaneläggning behöver därför platsernas naturvärden inventeras och ekologiska samband kartläggas så att negativ påverkan kan undvikas.

Natura 2000-områden

Sammantaget bedöms planförslaget ta hänsyn till Natura 2000-områden inom kommunen. Flera områden för bebyggelseutveckling är dock belägna i anslutning till Natura 2000-områden, vilket kan innebära en indirekt negativ påverkan. Exploatering utanför ett Natura 2000-område kan medföra en indirekt påverkan genom ett ökat slitage genom besöksstryck och ökade bullernivåer, som kan påverka exempelvis häckande fåglar. Natura 2000-områden inom kommunen omfattar till viss del vattenområden. Ny bebyggelse bedöms få god avloppsrening och vattenkvaliteten bedöms därmed inte påverkas negativt. I översiktsplanen föreslås bland annat bostadsbebyggelse i angränsning till Natura 2000-området Axevalla hed, som även utreds för naturreservat. Vid en exploatering är det viktigt att särskilt beakta Natura 2000-områdets värden. Det är inte tillåtet att skada värden inom ett Natura 2000-område och om risk för skada finns måste tillstånd sökas. Risken för att negativa konsekvenser ska uppstå bedöms som små.

Strandskydd, biotopskydd samt övriga naturmiljövärden

Strandskyddet ska långsiktigt trygga förutsättningarna för allmänhetens tillgång till stränderna samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Projekt eller verksamheter inom strandskydd kräver dispens från strandskydd, vilket endast får lämnas om det finns särskilda skäl. En del av de föreslagna områdena för bebyggelseutveckling och LIS-områden ligger inom område som omfattas av strandskyddsbestämmelserna. Strandskyddet kan dock vara upphävt idag, men återinträder vid detaljplaneläggning. En ansökan om upphävande av strandskydd behöver då sökas. Hänsyn behöver bland annat tas till de naturvärden som finns på platsen vid eventuell detaljplaneläggning.

Generellt biotopskydd gäller för alléer, trädrader, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark och åkerholmar. Med jordbruksmark menas här mark som används som åker, äng eller betesmark. Dessa bör om möjligt bevaras så långt som möjligt och kan integreras i bebyggelsen.

Det finns en risk att föreslagna områden för bebyggelseutveckling kan komma att påverka rödlistade arter eller arter som omfattas av artskyddsförordningen. Många av dessa växt- och djurarter är knutna till värdefulla naturområden, men kan även förekomma på andra platser. Inför en exploatering bör detaljerade inventeringar utföras i samband med detaljplaneläggning.

En del föreslagna utbyggnadsområden utanför riksintresseområdena tar lövskog upptagen i länsstyrelsens lövskogsinventering i anspråk, vilket innebär att en värdefull biotop försvinner och att intressekonflikter kan uppstå mellan naturvärden och bebyggelseutveckling. Detta gäller utbyggnadsområde SO 05 Uddetorp och SO 06 Malmstro norr om Skara tätort, utbyggnadsområde B06 Skara skog sydost om Skara tätort

och 05 Skara Skog Nordöstra, tre utbyggnadsområden vid Ardala, två utbyggnadsområden vid Axvall samt LIS-område Herrtorps kvarn (LIS 01). I huvudsak rör det sig dock om värdeklass 3 eller lägre och de negativa konsekvenserna bedöms bli små eller måttliga beroende på hur mycket av skogen som tas i anspråk.

För närvarande pågår arbete i Trafikverkets regi med E20 där vägen ska uppgraderas och byggas ut. I samband projektet anläggs även viltstängsel, vilket medför att vägens barriäreffekt förstärks. Trafikverket planerar därför att bygga en kombinerad faunapassage för hjortdjur/fältvilt/gräsmarksarter i skogsområdet strax norr om trafikplats Vilan. Bland annat här bedöms det finnas lokaler, så kallade flödesstråk, för vilt såsom älg (Trafikverket, 2014). Två planerade områden för utbyggnad, SO 05 Uddetorp och SO 06 Malmsro, tar skogsområden i anspråk norr om Skara tätort. Vid en initial bedömning av viltexpert bedöms utbyggnaden av områdena inte påverka passagens syfte. Planerad bebyggelse bedöms inte påverka viltet. Vidare har de från öster möjlighet att närma sig passagen, men även att lämna den genom den cirka en kilometer stora korridor av skog som går mellan E20 och de planerade bostäderna. Detta skogsområde länkar till liknande miljöer norrut där viltet bedöms kunna vandra. Mot bakgrund av detta bedöms utbyggnaden inte påverka syftet med passagen, och eventuella åtgärder kan studeras vidare, exempelvis kan en skärm av skog lämnas vid utbyggnadsområde SO 05 Uddetorp.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Den nya översiktsplanen anger nya önskvärda gröna kopplingar samt ämnar utveckla de blå och gröna stråken. Enligt planförslaget är delar av planerade områden för bebyggelseutveckling förlagda inom riksintresse för naturmiljö där områden med uttryck för värdena enligt riksintressenas värdebeskrivningar riskerar att påverkas.

Sammantaget bedöms planförslaget kunna innebära små till måttliga negativa konsekvenser för aspekten Naturmiljö.

Konsekvenser av nollalternativ

En avsaknad av aktuell översiktsplan bedöms innebära en sämre möjlighet för kommunen att styra bebyggelseutvecklingen. Detta uppskattas leda till en mer spridd och okontrollerad exploatering med en större påverkan på naturmiljön.

Sammantaget bedöms de negativa konsekvenserna för nollalternativet bli måttliga för aspekten Naturmiljö, beroende på framtida exploateringsgrad och vilken hänsyn planeringen tar till berörda naturvärden.

Förslag till uppföljning

- Planförslaget betonar att kommunen i sin planering ska skydda känsliga områden och värdefulla naturområden mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Inför en exploatering bör detaljerade inventeringar utföras i samband med detaljplaneläggning.
- I utarbetandet av planerad blå-gul-grön infrastrukturplan skulle det vara värdefullt att identifiera specifika områden som kommunen avser att behålla gröna, exempelvis gröna länkar. Viltets rörelse kan undersökas vidare. Att kartlägga befintliga stråk kan göras genom att studera områden med bryn och skogsmark samt genom kontakt med

lokala jägare som har vetskap kring vilka stråk viltet följer. Detta kan ge underlag till att resonera kring nya tänkbara stråk som skulle kunna uppstå.

FRILUFTSLIV

Nuläge

Inom kommunerna finns ett område utpekade som riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § MB, *Platåbergslandskapet Billingen*. Riksintresset är uppdelat i tre delområden: Billingen (FO 01:1), Valle (FO 01:2) samt Hornborgasjön (FO 01:3). Huvudkriterier för riksintresset anger att det är ett område med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer och för friluftaktiviteter.

Delområdet Valle (FO 01:2) är ett stort område som innefattar värden i form av bland annat det sjörika kamelandskapet Valle väster om Billingen samt Varnhems klosterkyrka. Kärnvärden inkluderar varierad natur med god tillgänglighet inom vissa delar via vägar och vandringsleder, ålderdomliga odlingslandskap, flera allmänna badplatser samt omtyckt utflyktsmål. Många delar är skyddade som naturreservat. Avseende tillgänglighet finns närhet till större tätorter som Skara och Skövde. Bland åtgärder som påtagligt kan skada områdets värden återfinns bland annat större friluftsanläggningar, störande anläggningar av olika slag, bebyggelseexploatering eller annan olämplig bebyggelse. Omfattande skogsavverkning i känsliga, exponerade och frekventerade delar kan även skada upplevelsevärden. Lövträdsrika områden kräver särskild aktsamhet.

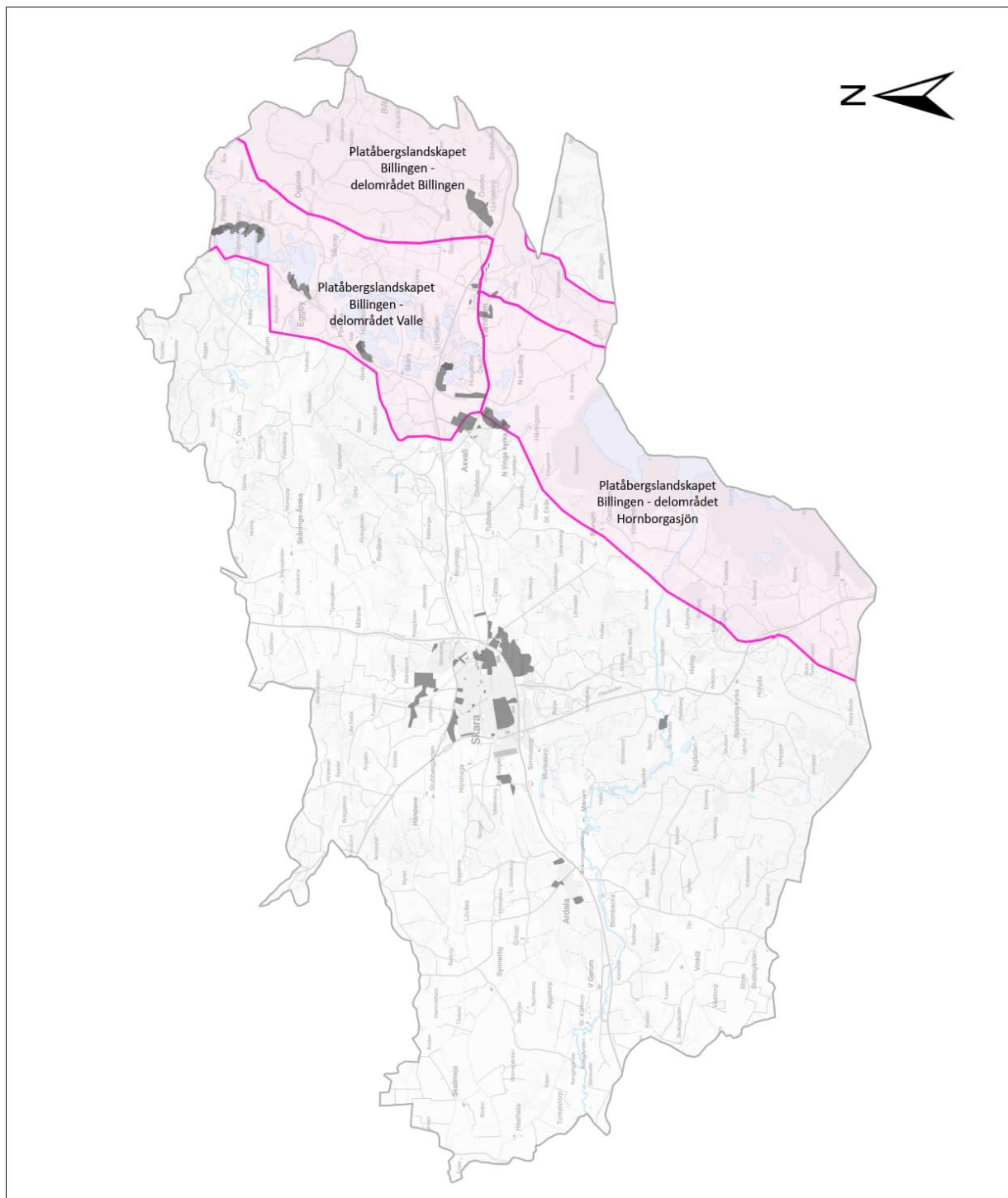
Delområdet Hornborgasjön (FO 01:3) är ett stort område med ett storslaget landskap med vidsträckt vy över Hornborgasjön, Billingeområdet och herrgårdslandskap. Området är ett av Sveriges viktigaste kulturhistoriska områden och har stora naturvärden som kan kombineras väl med friluftsliv som till exempel vandring, fågelskådning, cykling och ridning. Inom området finns Hornborgasjön som är en av landets förnämsta fågelsjöar av internationellt intresse. Det finns ett rikt utbud av besöksmål och friluftsanläggningar och området är mycket välbesökt under en stor del av året. Tillgängligheten är god via bland annat kollektivtrafik till Billingen, Valleområdet och Hornborgasjön. Det finns även gott om vandringsleder och små vägar lämpliga för cykling.

Delområdet Billingen (FO 01:1) är ett stort område där kärnvärden utgörs av den varierade naturen, god tillgänglighet inom vissa delar via vägar och vandringsleder och att många delar är skyddade som naturreservat. Tillgängligheten är god via bland annat kollektivtrafik till Billingen. Inom riksintresset finns barrskogsklädda platåer med lövskogsrika och delvis brukade branter runt bergen. Området erbjuder gott om ostörda områden med vildmarkskänsla samt vackra utblickar över de omgivande och till stora delar öppna odlingslandskapen nedanför Billingen. Åtgärder som påtagligt kan skada områdets värden är omfattande skogsavverkning i känsliga, exponerade och frekventerade delar som kan skada upplevelsevärden. Lövträdsrika områden runt bergen kräver särskild aktsamhet samtidigt som andra ålderdomliga odlingslandskap bör röjas och hållas öppna.

I Skara kommun finns det ett antal närreklamationsområden som är av betydelse för de närboende. De flesta ligger i anslutning till Skara tätort, Axvall och Ardala.

Följande tre områden är utpekade som tysta områden i Skara kommun:

- Hornborgasjön, västra delen
- Rösjömosse, norra delen
- Södra Billingen, Långemosse, Säxtingen

Teckenförklaring

- Planförslag
- Riksintresse Friluftsliv

Figur 17. Riksintresse friluftsliv i Skara kommun.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Bedömningen av effekter och konsekvenser utgår från riksintressen, utpekade tysta områden och området för närrecreation, samt regionala och kommunala intressen som är kopplade till befintliga naturvärden inom kommunen.

I miljöbalkens 3 kapitel finns grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Dessa anger bland annat följande:

- ”Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas. Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.”

Regeringen beslutade i december år 2012 om tio mål för friluftslivspolitik. Målen utgångspunkter är att friluftslivet ska ge hälsa, naturförståelse och regional utveckling. Följande mål bedöms ha anknytning till aspekten Naturmiljö, rekreation och friluftsliv:

- Tillgänglig natur för alla
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- God kunskap om friluftslivet

Konsekvenser av planförslaget

Riksintressen för friluftsliv

Riksintresse för friluftsliv Platåbergslandskapet Billingen är ett mycket stort område som täcker östra delen av kommunen. Inom riksintresset redovisar planförslaget utvecklingsområden i form av utbyggnadsområden för bostäder, LIS-områden samt strategiskt område.

Följande planerade områden för bebyggelseutveckling är lokaliserade helt eller delvis inom riksintresseområdets delområde Valle:

- Utbyggnadsområde TB Eggby 01
- LIS 06 Boängen, Öglunda
- LIS 05 Lilläng, Eggby
- LIS 02 Lilla Klinten-Näsbadet, Eggby
- Utbyggnadsområde Axvall Ny 04
- Fritid och rekreation 006 Axvall
- Strategiskt område SO 05 Axvall
- LIS 03 Husgårdessjön, Axvall
- Utbyggnadsområde TB Varnhem 01
- Utbyggnadsområde TB Varnhem 02
- Utbyggnadsområde TB Varnhem 03

Delområdet Valle har värden knutna till bland annat det unika landskapet med ålderdomliga odlingslandskap och rik kulturhistoria. Ny bebyggelse inom riksintresseområdet kan lokalt förändra områdets karaktär och påverka upplevelsevärden för friluftslivet negativt. Små utbyggnader i väl studerade lägen bedöms dock möjliga att göra utan att försämra friluftslivets värden. I Varnhem föreslås utbyggnadsområden för bostäder inom eller i anslutning till befintlig bebyggelse. Utvecklingen av befintlig tätort bedöms i nuläget vara möjlig att anpassa till områdets karaktär.

Följande planerade utbyggnadsområden är lokaliserade helt eller delvis inom riksintresseområdets delområde Hornborgasjön:

- Utbyggnadsområde Axvall Ny 05
- Utbyggnadsområde TB Varnhem 06
- LIS 04 Vingsjön, Axvall

Föreslagen bebyggelseutveckling inom delområdet Hornborgasjön är lokaliserad i delar som präglas av ett öppet odlings- och kulturlandskap. Ny bebyggelse inom riksintresseområdet kan lokalt förändra områdets karaktär, vilket kan påverka upplevelsevärden för friluftslivet negativt. Små utbyggnader bedöms dock möjliga att göra utan att försämra värden för friluftslivet. Föreslagna utbyggnadsområden i Axvall och Varnhem ligger i anslutning till befintlig bebyggelse och utvecklingen av befintliga tätorter bedöms möjliga att anpassa till områdets karaktär.

Följande planerade utbyggnadsområden är lokaliserade inom riksintresseområdets delområde Billingen:

- Utbyggnadsområde TB Varnhem 04
- Utbyggnadsområde TB Varnhem 05
- Utbyggnadsområden SB Ljungstorp 01

Föreslagen exploatering inom delområdet Billingen berör inte bergsplatåerna och påverkar inte heller de stora orörda områdena. Planerad bebyggelseutveckling inom delområdet Billingen berör ett äldre jordbrukslandskap omgivet av lövskog samt den delvis brukade platåbergsslutningen med lövskog. Lokalt kan de upplevelsevärden för friluftslivet som är kopplade till landskapet påverkas negativt. Små utbyggnader bedöms dock vara möjliga att göra utan att kärnvärdena inom riksintresset, såsom lövträdsrika områden runt bergen, påverkas negativt.

Planförslaget innehåller ställningstaganden som enbart rör planerade LIS-områden. Dessa anger bland annat att kommunen ska säkerställa att LIS-områden har fria passager till strandlinje till förmån för det rörliga friluftslivet samt att de ska utformas varsamt så att ekologiska och kulturella värden består. Sammantaget bedöms detta bidra till att tillgängligheten till strandzonerna bibehålls. För föreslagna LIS-områden belägna inom riksintresseområden anger översiktsplanförslaget åtgärder med potential att stärka friluftslivet, exempelvis utveckling av allmän badplats och av verksamhet för besöksnäring, samt gångstråk. Bebyggelseutveckling för bostäder planeras dock i samtliga LIS-områden med undantag av ett, vilket kan medföra ett ökat slitage och en negativ påpekan på upplevelsevärdena. Vid en exploatering är det viktigt att värna om allmänhetens tillgänglighet till strandzonen, samt upplevelsevärden som är kopplade till rekreation och friluftsliv. De är därför viktigt att i det fortsatta arbetet utreda utformning och placering av bebyggelse så att negativ påverkan undviks. Påverkan på rekreation och friluftsliv beror på hur stor del av området som tas i anspråk, var ny bebyggelse placeras, samt hur denna förhåller sig till områdets karaktär.

Enligt översiktsplanens ställningstagande ska viktiga friluftsområden utvecklas för att öka allmänhetens tillgång. Detta ska genom nya stigar, skyltning och övriga anläggningar som har koppling till friluftsliv. Översiktsplaneförslaget föreslår nya vandringsleder samt åtgärder för att stärka befintliga sådana. Vidare planeras turistvänliga cykelleder att utvecklas och kommunen ska verka för ökad tillgänglighet med kollektivtrafik med avgångar anpassade för turism. I Valleområdet ska kommunen verka för att utöka parkeringsmöjligheterna, med hänsyn till befintliga naturvärden, för att möjliggöra en ökad tillgänglighet till friluftsområden. Detta bedöms sammantaget vara förenligt med riksintresseområde för friluftsliv och medför positiva konsekvenser.

Tysta områden

Tystnaden är en viktig resurs som bedöms bli en bristvara i framtiden. Ingen planerad utbyggnad ligger inom tysta områden och inga konflikter bedöms föreligga. Planförslaget framhåller att det är viktigt med tysta miljöer för både människor och djur, och enligt ställningstaganden ska tysta miljöer i kommunen bevaras och utvecklas och tysta/stora opåverkade områden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påverka området negativt. Översiktsplanens ställningstaganden anger även att kommunen bör utreda lämpliga områden i och kring tätorterna som kan utvecklas till opåverkade områden/tysta områden. Samtliga tysta områden är dock belägna i södra eller sydöstra delen av kommunen vid kommungränsen. Det är här viktigt att beakta eventuella mellankommunala intressekonflikter för områdena som sträcker sig utanför kommungränsen för att kunna värna om tystnaden i framtiden. Översiktsplaneförslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för tysta områden.

Närrekreation

Översiktsplaneförslaget medför en ökad tillgänglighet till gröna områden genom att gröna och blå stråk planeras att utvecklas, samt att det finns en intention om att gröna stråk och korridorer ska länkas samman med naturområden och andra gröna ytor. Enligt översiktsplaneförslaget ska utvecklingsinriktning ska gröna stråk utvecklas till ett sammanhängande nätverk och ny bebyggelse som bryter sammanhängande gröna stråk bör undvikas så långt det är möjligt. Planförslaget anger önskvärda gröna kopplingar för Skara tätort. Det framgår dock inte tydligt hur dessa gröna kopplingar ska utformas. Enligt kommunens lokala miljömål och delmål ska en fördjupad blå-gul-grön infrastrukturplan tas fram. Detta bedöms medföra ökade möjligheter att bland annat värna om friluftslivets intressen. Översiktsplaneförslaget medför även en ökad tillgänglighet till gröna områden då det innehåller flera åtgärder och förstärkningar som ökar förutsättningarna för friluftsliv samt besöksnäringen. Planförslaget anger två nya vandringsleder där den ena planeras att anläggas mellan Skara tätort och Brunsbo äng, vilket bedöms medföra positiva effekter.

I översiktsplaneförslaget anges att kvarterspark bör finnas inom 300 meter från varje bostad, stadsdels- eller stadspark bör finnas inom 800 meter från varje bostad och stadsnära natur och strövområde tillgängligt inom 1 500 meter från varje bostad. Enligt utvecklingsinriktningen för grönstruktur i tätorterna och allmänna platser ska parker och naturområdets sociala och biologiska värden ökas samt ekosystemtjänster utvecklas. För Skara tätort anger planen att Dofsan-promenaden ska utvecklas till ett blågrönt promenadstråk och att Afsen ska utvecklas som promenadstråk genom staden. Att dessa vattendrag med strandzoner bevaras för friluftsliv och rekreation och inte exploateras bedöms medföra att värden bibehålls. Sammantaget bedöms detta medföra positiva effekter för friluftslivets intressen. En sådan utveckling bedöms vara i linje med de nationella mål för friluftslivspolitikerna som innefattar att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov och att naturen ska vara tillgänglig för alla.

Enligt planens utvecklingsinriktning ska parker och tätortsnära skog undantas från exploatering i så stor utsträckning som möjligt. Möjligheten till närrekreation för tätorterna ska även utvecklas och barriäreffekter ska motverkas. I anslutning till Skara tätort och i Ardala tar dock planförslaget delar av de utpekade närrekreationsområden Glasbackeskogen samt Ardalaskogen i anspråk. För Ardala medför detta minskad tillgång till tätortsnära rekreation. Vid Skara tätort planeras enligt planförslaget ett område med bostadsbebyggelse, B8 Skara skog samt 07 Skara Skog Nordöstra, som innefattar stora delar av Glasbackeskogen, vilket är negativt ur rekreationssynpunkt. Det är viktigt vid exploatering att bevara delar av närrekreationsområdet som kan fungera som kilar mellan tätorten och naturen utanför. Planförslaget anger en önskvärd grön koppling som ska länka samman de olika rekreationsområdena belägna öster och söder om tätorten. Detta bedöms bidra till att stärka kopplingar och motverka barriäreffekter från planerad exploatering genom befintlig grönstruktur. Sammantaget minskar de befintliga rekreationsområdena totalt sett, där det blir färre områden med direkt koppling till stadskärnan.

Utbredningsområden för fritid och rekreation (R Tippen och R Petersburg) planeras vid befintliga grönytor inom det befintliga närrekreationsområden Petersburg–Sörskogen och i anslutning till utbyggnadsområde B8 sydost om Skara tätort. Det är positivt att rekreativvärden planeras att stärkas inom områdena. Rekreativområdet Petersburg utökas även till att omfatta yta söder om E20, vilket möjliggör att funktionellt knyta ihop tätorten med rekreativområdet. Det är här av vikt att värna om befintlig grönyta på norra sidan om E20 för att skapa en koppling och en grön kil mot tätorten.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Planförslaget innehåller en rad ställningstaganden och förslag som verkar för att utveckla, värna och stärka friluftslivet. Åtgärder i form av vandringsleder, gröna och blå-gröna stråk samt cykelförbindelser bedöms som positivt.

En del av de planerade utvecklingsområdena är belägna inom riksintresseområde för friluftsliv. Planförslaget föreslår åtgärder som bedöms kunna bibehålla och stärka rekreativmöjligheter, men den planerade bebyggelseutvecklingen bedöms kunna medföra störningar och ökat slitage.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa konsekvenser för aspekten Friluftsliv.

Konsekvenser av nollalternativ

En avsaknad av aktuell översiktsplan bedöms innebära en svagare kommunal planering där bebyggelsen i större utsträckning antas lokaliseras mer spritt och okontrollerat. Detta uppskattas leda till exploatering med en större påverkan på värden för friluftsliv och rekreation. En avsaknad av aktuell översiktsplan bedöms även innebära en sämre möjlighet att uppföra sammanhängande gång- och cykelstråk.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för nollalternativet bli små till måttligt negativa för aspekten Friluftsliv, beroende på framtida exploateringsgrad och vilken hänsyn planeringen tar till berörda värden.

Förslag till uppföljning

- I kommande skeden bör befintliga och nya kopplingar mellan Skara tätort och rekreationsområden beaktas. E20 utgör här en barriär.
- I arbetet med den fördjupade blå-gul-gröna infrastrukturplanen är det förmånligt om även grönområdenas sociala värden kartläggs så att infrastrukturplanen kan utgöra ett mer komplett planeringsunderlag. I en sådan utredning bör områdets brukare, även barn, höras.
- Hänsyn till landskapsupplevelser bör tas i den fortsatta planeringen. Detta gäller främst för planerade åtgärder inom områden som utgör riksintresse.

VATTENKVALITET

Nuläge

Skara kommun utgörs av cirka 4,5 procent av vatten. Inom kommunen finns det gott om sjöar och vattendrag där flera åar rinner i öst-västlig riktning genom kommunen och bildar blåa stråk som främjar ett rikt växt- och djurliv samt friluftsliv. De flesta sjöar och våtmarker i kommunen är koncentrerade till de östliga delarna av kommunen. Det finns bland annat badplatser i Vingsjön i Axvall och vid sjön Skärvalången. Alla delavrinningsområden i Skara kommun har avrinning mot Väneren, antingen direkt eller via andra vattendrag. Sjöarna utgör en känslig recipient inom kommunen.

Det finns totalt 23 ytvattenförekomster i Skara kommun, varav åtta är sjöar och 15 är vattendrag. Utöver dessa finns det sex grundvattenförekomster. Enligt Vatteninformationssystem Sverige (VISS) är den ekologiska statusen i kommunens sjöar vid senaste bedömningen klassad som måttlig i samtliga sjöar utom Flämsjön där den ekologiska statusen är hög samt i Ormsjön där den ekologiska statusen klassas som god. Den ekologiska statusen i kommunens samtliga vattendrag är vid senaste bedömningen klassad som måttlig i utom i Bäck nedströms Skärvalången som bedömts ha god status.

Den kemiska statusen i kommunens samtliga sjöar och vattendrag uppnår ej god enligt VISS. Samtliga vattendrag och sjöar ska uppnå god ekologisk status. Vid bedömning av vattenkvaliteten är den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorn näringsämnen i många fall utslagsvisande och flera av vattenförekomsterna är påverkade av övergödning på grund av de förhöjda halterna (VISS). Ytterligare en kvalitetsfaktor som är utslagsvisande vid många av bedömningarna är den biologiska faktorn fisk. I flera av vattenförekomsterna är fiskars livsmiljöer eller vandringsmöjligheter negativt påverkade. Flera av vattendragen har dålig eller otillfredsställande konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar, vilket bidrar till att fiskars naturliga vandringsmöjligheter upp- och nedströms i vattensystemen begränsas. Miljöfarliga ämnen som ammoniak och nitrat är också förekommande.

I brist på mätdata bedöms grundvattenförekomsternas kvantitativa status till som god (enligt VISS). Tre av kommunens grundvattenförekomster bedöms vara utsatta för en betydande påverkan från mänskliga aktiviteter. God kvantitativ status ska uppnås för alla grundvattenförekomster. Samtliga av kommunens grundvattenförekomster uppfyller god kemisk status i dagsläget enligt VISS. God kemisk grundvattenstatus ska uppnås för alla grundvattenförekomster i kommunen.

Huvudkällan för det kommunala vattnet i Skara är Vättervattnet. Därutöver har kommunen tre reservtäckter i Axvall, Brogården och Brunnsbo. Axvall grundvattentäkt, som är en reservvattentäkt, omfattas av ett vattenskyddsområde där skyddsföreskrifter gäller.

Skara kommun har en vatten- och avloppsplan som antogs år 2016. VA-planen och dess handlingsplaner med åtgärder ligger till grund för den fortsatta VA-planeringen i kommunen. Kommunen arbetar för närvarande med att ta fram en dagvattenpolicy för hantering av dagvattenfrågor.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

EU:s regelverk, Vattendirektivet, utarbetades för att säkerställa god vattenkvalitet och vattentillgång i Europas yt- och grundvatten samt lindra effekter av torka och översvämning. Sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten av tillräcklig storlek omfattas av vattendirektivet. Dessa kallas för vattenförekomster. Direktivet har införlivats i svensk lagstiftning genom Vattenförvaltningsförordningen. Inom det svenska vattenarbetet har

miljökvalitetsnormer fastställts för alla vattenförekomster och det ska i översiktsplanen framgå hur kommunen avser att följa gällande miljökvalitetsnormer.

Vattenmyndigheten kan besluta om undantag från de grundläggande kraven att vidta åtgärder som krävs för att uppnå god status till en viss tidpunkt. Dessa undantag är framför allt i form av tidsfrister för att uppnå god status eller god potential. År 2021, men senast 2027, ska vattenförekomster i Skara kommun nå god ekologisk och kemisk status. Miljökvalitetsnormerna är juridiskt bindande. Miljökvalitetsnormerna för ytvattenstatus omfattar; *ekologisk* och *kemisk* status, samt för grundvattenstatus; *kemisk* och *kvantitativ* status. Ekologiska statusen bedöms på en femgradig skala: *hög, god, måttlig, otillfredsställande* och *dålig*. Kemisk ytvatten- och grundvattenstatus samt kvantitativ status har två klasser: *god* samt *uppnår ej god*.

Konsekvenser av planförslaget

Vid en stor utbyggnad av bostäder och verksamheter i kommunen kan vattentillgången vara en begränsande faktor. Dock bedöms den kommunala vattentillgången vara god och klara den föreslagna utbyggnaden. De föreslagna utbyggnadsområdena ligger i anslutning till befintliga verksamhetsområden för VA.

Ett projekt, en åtgärd eller verksamhet som leder till en försämring av statusen får inte tillåtas. Det följer av icke-försämringskravet. Den så kallade Weserdomen skärpte innebörden av det kravet. Enligt översiktsplanen skall en utökning av kommunala VA-verksamhetsområden ske och utbyggnadsområden kommer att anslutas till det kommunala avloppsnätet vilket bedöms som positivt. Det är dock oklart i vilken omfattning LIS- och utredningsområdena kommer att anslutas till kommunalt VA. Bedömningen är att en tillfredställande vatten- och avloppshantering för planerad bebyggelse kan anordnas. Det är viktigt att kommunen ställer höga krav på reningen av dag- och spillvatten från framför allt LIS-områdena Öglunda och Skärvalången i Valle, om dessa inte ansluts till kommunalt VA-nät. Detta då vattenkvaliteten i sjöarna i Valle är ovanlig med bland annat höga pH-värden och mycket speciella ekosystem. De är även naturligt näringsfattiga och kan påverkas negativt av övergödning.

Exploatering enligt planförslaget bedöms kunna innebära att andelen hårdgjorda ytor ökar till följd av bebyggelse. Som följd av detta minskar den naturliga infiltrationen och mer vatten rinner av från ytan vilket riskerar att bidra till att mängden föroreningar ökar i närliggande sjöar och vattendrag. Samtidigt innebär en befolkningsökning, som koncentreras till vissa orter eller stråk, bättre förutsättningar för kommunala eller gemensamma lösningar för vatten- och avlopp. Detta bedöms som positivt ur vattenkvalitetssynpunkt då belastningen från enskilda avlopp kan komma att minska till följd av översiktsplanen, beroende på vilka områden som exploateras.

Samtliga utbyggnads- och utredningsområde i Axvall ligger i eller i direkt anslutning till den tertiära skydds-zonen för Axvall grundvattentäkt. Även LIS-området Husgårdessjön (LIS 03) ligger delvis inom denna zon. Utredningsområde Axvall ligger inom den primära och sekundära skydds-zonen. Nyetablering av enskild avloppsanläggning för hushållspillvatten och annat avloppsvatten är förbjudet inom den primära zonen och får inte ske utan tillstånd i den sekundära zonen. Det är här viktigt med god rening av spillvatten och dagvatten för att förhindra infiltrering av förorenat dagvatten och för att uppnå miljökvalitetsnormerna. Vattentäkter är extra känsliga eftersom de ska försörja många människor med dricksvatten.

Översiktsplanen har flera ställningstaganden kopplat till förbättrad vattenkvalitet. Dessa berör bland annat arbete med rening och fördröjning av dagvatten, att fortsätta arbetet med att minska utsläpp från enskilda avlopp och anpassa markanvändningen och

begränsa exploatering som riskerar att försämra vattenkvaliteten. Sammantaget bedöms detta som positivt ur vattenkvalitetsaspekt, men ställningstagandena bör konkretiseras och förtydligas. Planförslaget förväntas dock inte påverka situationen gällande näringsläckage från jord- och skogsbruksmarker i någon nämnvärd omfattning.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

De flesta föreslagna områden ligger nära befintligt VA-nät vilket möjliggör anslutning. Kommunen har även ställningstaganden som syftar till god hantering av spill- och dagvatten och översyn av befintliga avlopp. Positiva konsekvenser bedöms uppstå med avseende på vattenkvalitet.

Konsekvenser av nollalternativ

I nollalternativet bedöms det finnas större risk för att fler bostadsetableringar sker utanför tätorter och de kommunala VA-områdena, vilket kan leda till fler enskilda avlopp eller mindre reningsverk. Utöver detta riskeras även att dagvattenhanteringen inte beaktas i planeringen på samma sätt som med en aktuell översiktsplan. Bedömningen görs att nollalternativet medför små negativa konsekvenser avseende vattenkvalitet.

Förslag till uppföljning

- Dagvattenutredningar bör utföras i samband med detaljplaneläggning, och vid behov bör dagvattenåtgärder säkerställas i kommande detaljplaneläggning.
- Det är viktigt att det vid exploatering av nya LIS-områden ställs höga krav på rening, speciellt i områden runt känsliga sjöar i Valle. Om nya utbyggnadsområden ansluts till kommunalt VA-nät och kommunen aktivt arbetar med rening och fördröjning av dagvatten bedöms obetydliga konsekvenser uppstå med avseende på vattenkvalitet.

JORDBRUKSMARK

Nuläge

Skara ligger i ett medeltida odlingslandskap där Skara tätort omges av ett rikt jordbrukslandskap. Som jordbruksmark syftar vi här främst till åkermark och betesmark, men även ängsmark är jordbruksmark. Jordbruksmark är en viktig samhällsresurs enligt 3 kap. 4 § miljöbalken.

Slättlandskapet är ett kulturlandskap som har brukats under lång tid och idag finns ett rationellt storskaligt jordbruk. I Vallebygden i kommunens östra del finns ett mer småskaligt jordbruk. Se Figur 18. Skara är rikt på ängs- och hagmarker och det finns cirka 1 200 hektar betesmarker och 70 hektar ängsmarker i kommunen enligt Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering. I dessa områden har jordbruksmarken även ett naturmiljövärde, se vidare kapitel Naturmiljö. I Valleområdet finns många välhävdade naturliga betesmarker.

Inom kommunen finns ett flertal områden med kulturmiljövärden utpekade som regionalt värdefulla odlingslandskap, bland annat större delen av Vallebygden. Se vidare kapitel Kulturmiljö.

Jordbruksmark är en av Skaras viktigaste naturresurser. Arealen jordbruksmark minskar stadigt i Sverige. Stora delar av markerna blir skog, vägar, bostadsområden eller något annat som medför att marken inte kan fortsätta användas till livsmedelsproduktion. Den svenska jordbruksmarken beräknas öka i värde inom kort, när klimatförändringar medför att tillgången på jordbruksmark i många andra länder minskar eller blir mindre produktiva på grund av värme och torka. Att skydda jordbrukslandskapet och odlingsmarkens värde är viktigt för att Sverige ska kunna uppnå miljömålet Ett rikt odlingslandskap.

I Skara kommun finns ett rikt och varierat jordbrukslandskap. I de västra delarna av kommunen dominerar det öppna slättlandskapet med stora åkrar.

I den östra delen av kommunen finns även gott om jordbruksmark, men här är landskapet lite mer kuperat, präglad av hävd och småskalighet. I framför allt Valleområdet finns många ekologiskt värdefulla ängar och naturliga betesmarker med betande djur. Ängs- och betesmarker är generellt sett rika på natur- och kulturmiljövärden och tillhör de allra mest artrika markerna. Inom kommunen finns även ett flertal områden utpekade som regionalt värdefulla odlingslandskap, bland annat större delen av Vallebygden. I särskilt värdefulla jordbruksområden, där jordbruksmarken har höga natur- och kulturmiljövärden, är en aktiv jordbruksdrift ofta viktig för att upprätthålla värdena.

Jordbruksmark är av stor betydelse för Skaras gröna näringar och för att trygga Sveriges framtida livsmedelsproduktion. Brukningsvärd jordbruksmark får därför endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen. Kommunen ser ett behov av att gynna en levande landsbygd, därför behöver kommunen avväga exploatering av värdefull jordbruksmark gentemot landsbygdsutveckling. Dessutom ska kommunen säkerställa att det behovet inte kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Exploatering av jordbruksmark innebär irreversibel påverkan. Särskild hänsyn ska därför tas till jordbruksmark vid planering av ny bebyggelse.

Jordbruksmarken är en viktig samhällsresurs som levererar många livsnödvändiga nyttor som människan får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. Om jordbruksmark behöver tas i anspråk vid planläggning av mark krävs det att det först utreds om det kan

tillåtas enligt miljöbalken. I översiktsplaner, detaljplaner och förhandsbesked ska kommunen utreda om jordbruksmarken är brukningsvärd, om det verkligen handlar om ett väsentligt samhällsintresse samt göra en alternativutredning för att utesluta att ingen annan mark kan tas i anspråk istället.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

I miljöbalkens tredje kapitel finns grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Dessa anger bland annat följande:

- *”Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.”*

Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken ska ianspråktagande av jordbruksmark motiveras och alternativ ska beskrivas. Utbyggnad på jordbruksmark kommer att prövas restriktivt men medges inom samhällsområden om inga alternativ finns. Ianspråktagande av jordbruksmark är särskilt viktigt eftersom åtgärden är irreversibel, vilket betyder att den inte kommer gå att bruka längre. Om jordbruksmark ska få tas i anspråk så måste det utgöras av ett väsentligt samhällsintresse.

Konsekvenser av planförslaget

Enligt översiktsplaneförslagets ställningstaganden ska kommunen verka för att en hållbar, varierad och livskraftig jordbruksnäring värnas och utvecklas i kommunen.

Översiktsplanens ställningstaganden anger vidare att arealen jordbruksmark som bedöms ha mycket höga brukningsvärden i kommunen inte ska minska, utan bibehållas.

Ekosystemtjänster och grönstrukturer kopplade till jordbruket ska värderas, beaktas och stärkas i planering och utveckling av kommunens fysiska planering. Skara kommun ska även driva på för att regionen tar fram en tydlig klassificering av vad som ska räknas som brukningsvärd jordbruksmark för att underlätta framtida värdering och skydda viktiga jordbruksresurser. Detta bedöms sammantaget ge möjligheter att värna jordbruksresursen.

Skara kommun definierar väsentliga samhällsintressen som något där betydelsen av intresset är såpass viktigt för svenska samhället att det kan väga högre än sådant som t.ex. jordbruksmark som är av nationellt intresse. Väsentliga samhällsintressen i Skara kommun är

- Levande landsbygd
- Effektivt nyttjande av mark, infrastruktur och service
- Hållbara transporter

Levande landsbygd

Skara kommun har mycket jordbruksmark och livsmedelsproduktion samt är ett nav för gröna näringar i västra Sverige. För att dessa näringar och Skara ska kunna fortsätta frodas och utvecklas måste det finnas kompetent arbetskraft, arbetstillfällen och bostäder. På landsbygden finns även många mindre näringar och föreningar som är beroende av

den plats där de verkar och dessa måste också ges förutsättningar att fortsätta bedriva och utveckla sin verksamhet vilket möjliggörs genom att fler får möjligheten att bo och verka på landsbygden.

Effektivt nyttjande av mark, infrastruktur och service

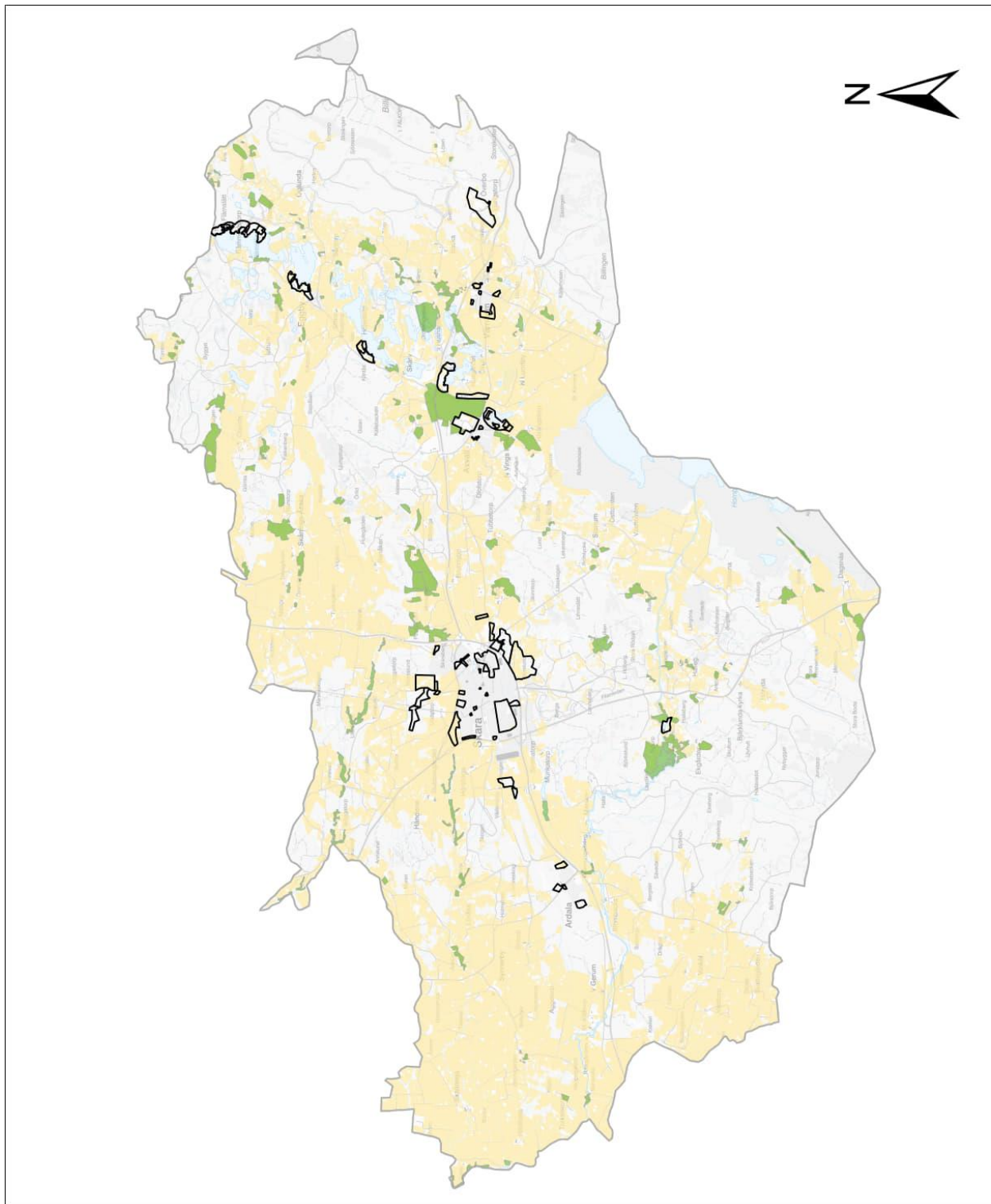
Den mark som redan ianspråktagits och befintlig infrastruktur och service ska nyttjas effektivt för att minska behovet att bygga nytt på jungfrulig mark.

Hållbara transporter

Genom att samla bebyggelse skapas bättre förutsättningar för samhället att kunna lösa transporter på ett hållbart sätt genom att utveckla möjligheter för att transportera sig med kollektivtrafik, gång eller cykel och därmed minska bilberoendet.

Utifrån dessa samhällsintressen anses följande koncept utgöra väsentliga samhällsintressen och motiverar bebyggelse på jordbruksmark:

- Sammanhängande bostadsbebyggelse. Bebyggelse om minst 10 bostäder som ligger i anslutning till redan befintliga tätorter för att dra nytta av de fördelar som blir av att vara belägen i en tätort.
- Verksamhet som är beroende av en särskild plats. Verksamhet vars behov inte kan tillfredsställas på annan plats eller inte kan flytta utan att åsamkas väsentlig skada för verksamheten. För vissa verksamheter som t.ex. de med djurhållning kan det vara nödvändigt att det finns bostäder på brukningscentrat.
- Förtätning av radby. Genom att förtäta i redan existerande radbyar kan nya bostäder tillskapas på ett yteffektivt sätt samtidigt som redan befintlig infrastruktur nyttjas och ger möjlighet för landsbygden att utvecklas. I radbyar förekommer det att instick mellan två befintliga bostadsfastigheter utgörs av brukningsvärd jordbruksmark men som inte alltid kan brukas rationellt på grund av storlek eller form på jordbruksmarken.

Teckenförklaring

- Planförslag
- Ängs- och hagmarksinventering
- Jordbruksblock

Figur 18. Jordbruksmark

Översiktsplaneförslaget föreslår en bebyggelseutveckling och expansion i eller i anslutning till befintliga tätorter och en del på landsbygd. Förtätning i befintliga tätorter innebär lägre risk att värdefull jordbruksmark tas i anspråk och ger större möjlighet att värna sammanhållna jordbrukslandskap på landsbygden.

En eventuell bebyggelse på landsbygden är generellt mer okoordinerad och kan medföra en risk för ineffektiv markanvändning och konflikter mellan olika intressen. Merparten av ny bostadsbebyggelse på landsbygden ska dock enligt planförslaget ske i anslutning till samlad bebyggelse. En sådan koncentrerad bebyggelse är att föredra framför enstaka hus eftersom den inte fragmenterar jordbrukslandskapet i samma utsträckning. Det är vidare positivt att kommunen tar ställning till att fragmentering av jordbruksmark ska undvikas.

Större delen av områdena för bebyggelseutveckling i planförslaget berör helt eller delvis jordbruksmark. Detta bedöms medföra negativa konsekvenser då en viktig framtidsresurs tas i anspråk och möjligheten till livsmedelsproduktion minskar. Fragmenteringen kan även öka och barriärer i landskapet kan skapas eller förstärkas. Konsekvensernas omfattning beror dock på hur bebyggelsen utformas och vilken hänsyn som tas till brukning och ekologiska värden i omgivningen. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen. Utbyggnad av befintliga tätorter med bostäder, verksamheter och robust infrastruktur bedöms kunna utgöra väsentligt samhällsintresse.

Vid exploatering kommer ny jordbruksmark att tas i anspråk. Påverkan på naturvärden i ängs- och hagmarker redovisas i kapitel Naturmiljö och påverkan på kulturvärden i jordbrukslandskapet redovisas i kapitel Kulturmiljö.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Många av de föreslagna utbyggnadsområdena berör jordbruksmark och negativa konsekvenser bedöms uppstå genom minskade ytor för biologisk produktion och livsmedelsproduktion.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära måttligt negativa konsekvenser för aspekten Jordbruksmark.

Konsekvenser av nollalternativ

Utan en aktuell, kommunövergripande översiktsplan bedöms möjligheterna till effektiv och hållbar styrning av bebyggelseutveckling och verksamheter vara sämre. Detta innebär sannolikt att ny bebyggelse kommer att bli mer utspridd och infrastrukturen vara mer osammanhängande. En konsekvens av detta är att värdefull jordbruksmark sannolikt tas i anspråk i högre grad och mer fragmentering kan uppstå.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära måttliga negativa konsekvenser för aspekten Jordbruksmark.

Förslag till uppföljning

- Jordbruksmark bör bevaras i anslutning till orter så att inte dessa breder ut sig utöver de utvecklingsområden som avsågs i planen. Jordbruksmark som behöver tas i anspråk för exploatering intill tätort ska ske på ett markeffektivt sätt. Om jordbruksmark tas i anspråk bör främst små, fragmenterade ytor som blivit kvar efter tidigare exploateringar användas.
- I det fortsatta planeringsarbetet kan en del av jordbruksmarken inom utvecklingsområden sparas genom att byggnader placeras tätt och funktioner samlas så att hårdgjorda ytor minimeras. Större ytor kan då förslagsvis fungera som grönytor. Om matjordslagret behålls i grönytorerna kan dessa återgå till jordbruksmark i framtiden. Fragmentering bör undvikas eftersom det försvårar brukandet.

HÄLSA OCH SÄKERHET

Nuläge

Höga bullernivåer, jordskred samt olyckor i samband med transport av farligt gods är problem som riskerar att påverka människors hälsa och säkerhet.

Genom Skara kommun löper flera större vägar med mycket trafik, däribland E20, väg 49 och väg 184. Trafiken på dessa vägar ger bland annat upphov till buller som kan orsaka störning hos människor. E20, som är den mest trafikerade vägen ligger dessutom i nära anslutning till Skara tätort.

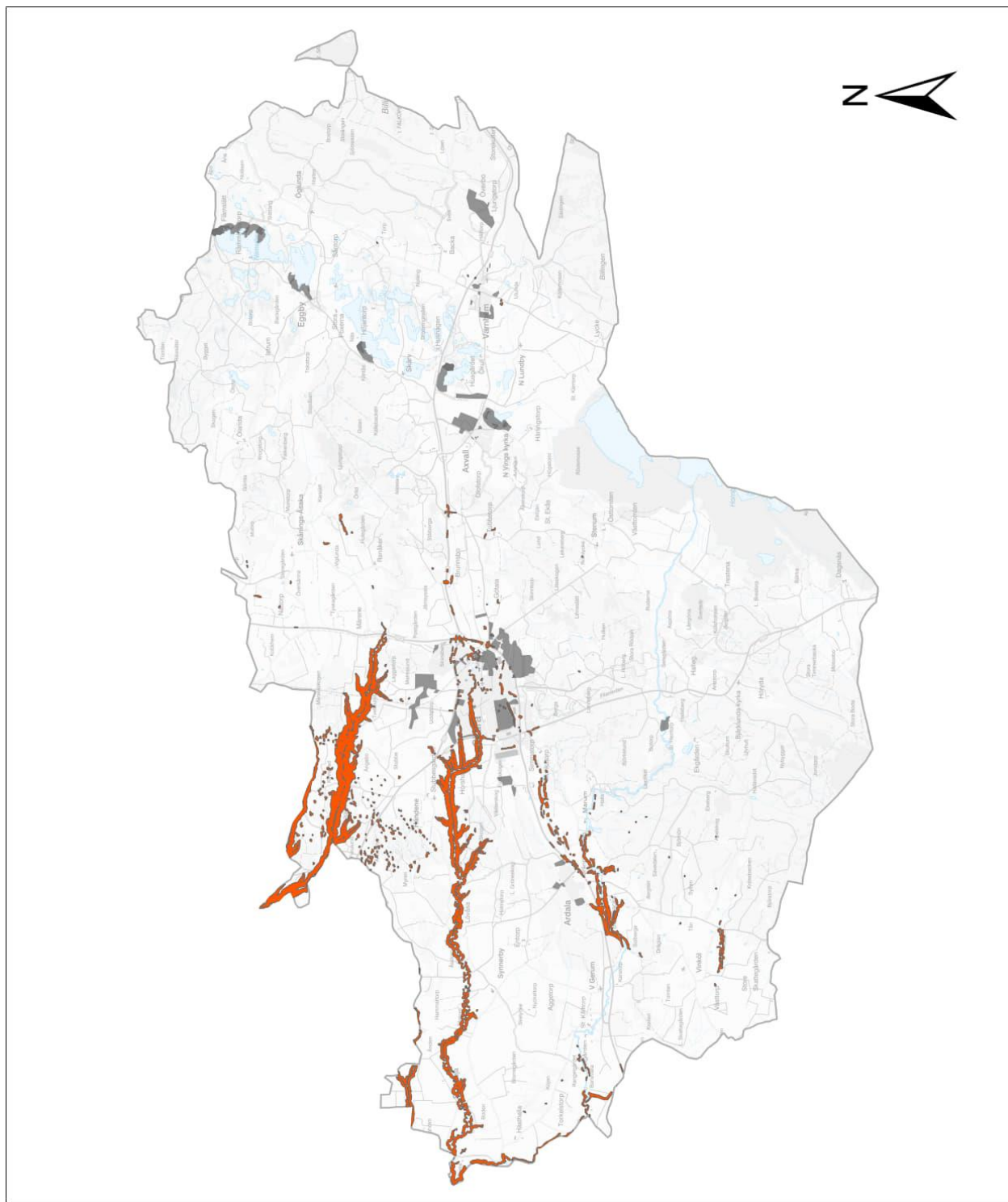
Lokala trafikföreskrifter reglerar vägnätets status med avseende på farligt gods. I Skara kommun utgör E20, väg 184 samt väg 49 väst om E20 rekommenderade primärvägar för transport av farligt gods. Väg 49, som utgörs av primär väg för farligt gods, går bland annat genom vattenskyddsområde för Axvall grundvattentäkt. Inne i Skara tätort finns sekundära vägar för transport av farligt gods. Dessa ligger i anslutning till industri- och verksamhetsområden. Skara tätort har flera drivmedelsstationer och i Axvall ligger en station.

I Skara kommun finns det flera områden som utgörs av aktsamhetsområde. Ett aktsamhetsområde är ett område där förutsättning för jordskred kan föreligga, under vissa förutsättningar. Störst andel aktsamhetsområden finns kring vattendragen Dofsan och Märskabäcken. Även kring vattendraget Flian finns en viss del aktsamhetsområden, se Figur 19.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Buller är ett utbrett miljö- och folkhälsoproblem. Många människor upplever i dag buller som ett av de största miljöproblemen. Nationella riktvärden finns för trafikbuller (väg-, järnvägs- och flygtrafik) och industribuller. Bedömning av vad som utgör en god ljudmiljö bör dock inte göras enbart utifrån riktvärden, utan den samlade ljudbilden med exempelvis tidpunkten för bullerstörningen, förekomst av flera bullerkällor samt tillgången till tysta grönområden och skyddade uteplatser bör beaktas. Skara kommun har tagit fram en bullerkartering för de större vägarna E20, väg 49 och väg 184 i anslutning till Skara tätort och Varnhem.

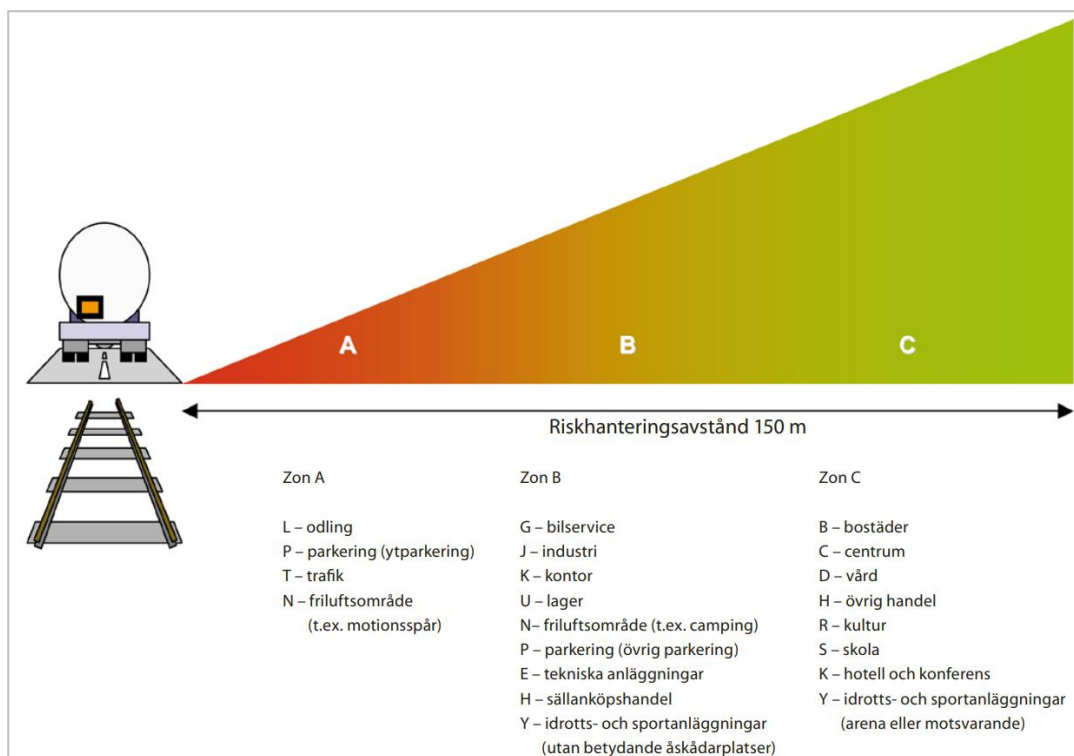
Farligt godstransporter är alltid förknippade med risker. Olämpliga ämnen kan exempelvis rinna ut i känsliga vattenområden eller förorena grundvattnet. Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms samt Västra Götalands län har ett gemensamt dokument, Riskhantering i detaljplaneprocessen (Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, 2006). Dokumentet anger att riskhanteringsprocessen ska beaktas vid markanvändning inom 150 meter från en transportled för farligt gods. I Figur 20 illustreras lämplig markanvändning i anslutning till transportleder för farligt gods. Zonindelning för riskhanteringsavstånd. Zonerna representerar lämplig markanvändning i förhållande till transportled för farligt gods (Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, 2006). illustreras lämplig markanvändning i anslutning till transportleder för farligt gods. Zonerna har inga fasta gränser, utan riskbilden för det aktuella planområdet är avgörande för markanvändningens placering. En och samma markanvändning kan därmed tillhöra olika zoner.

Teckenförklaring

- Planförslag
- Förutsättning för skred i finkornig jordart

Figur 19. Förutsättning för skred i finkornig jordart. Aktsamhetsområde – lutningsanalys av SGU (SGU, u.å).

Figur 20. Zonindelning för riskhanteringsavstånd. Zonerna representerar lämplig markanvändning i förhållande till transportled för farligt gods (Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län, 2006).

SGU har utfört en kartering över spår av inträffade jordskred, som redovisas i en webbaserad kartvisningstjänst Ras, skred och erosion. Data från denna, tillsammans med en kartläggning av stabilitetszoner, som tagits fram för stadsdelen Hindsbo, delar av vattendraget Drysan samt orten Ardala, utgör underlag till bedömningen för ras och skred. Även SGU:s kartunderlag *Förutsättningar för skred i finkornig jordart*, där aktsamhetsområden pekats ut, har använts vid bedömningen.

Konsekvenser av planförslaget

Buller

Översiktsplanförslaget bedöms medföra att kommunens befolkning ökar, vilket genererar mer trafik. Risk finns för att trafiken medför bullernivåer som överskrider rekommenderade gränsvärden, och att bullerskyddsåtgärder behöver vidtas på flera platser.

Bostadsområden B8 i anslutning till E20 samt TB 03 och TB 04 vid väg 49 ligger inom gränsen för området där bullernivån idag överskrider rekommenderade riktvärden. I de delar som ligger i anslutning till E20 behöver bullerskyddsåtgärder vidtas för att nivåerna ska vara inom gränsvärdena. För att reducera bullernivån kan avståndet till bullerkällorna ökas. Alternativt kan också skyddsåtgärder i form av bullerskärmar eller bullervallar tillämpas. För att minska konsekvenserna av buller kan även användningen av bebyggelsen inom området där gränsen överskrids anpassas. Verksamhetslokaler har inte samma krav på sig som bostäder och kan därför användas för att avskärma buller.

Genom att beakta bullersituationen tidigt i planläggningsprocessen och då bullerskyddsåtgärder kan fastställas i kommande detaljplaner, bedöms inga negativa effekter uppstå från vägtrafikbuller.

Risker

Några av kommunens utpekade utbyggnadsområden, SB 02, SB 06, SB 05 Skara Skog Nordöstra, TB 01, TB Ardala 04 samt TB Varnhem 03 och 05 ligger i anslutning till

primära farligt godsleder. Även LIS-området LIS 03 Husgärdessjön och det strategiska området SO 04 Glasbacken i östra delen av tätorten ligger i anslutning till primära farligt godsleder (E20 och väg 49). Strategiskt området SO 01 Hospitalsgården ligger tillsammans med SO 04 Glasbacken även i anslutning till vägar som är klassade som sekundär transportled för farligt gods. Dessa två områden utgörs i dagsläget av verksamhetsområden. Om markanvändningen ändras bostäder uppförs i området, minskar antalet målpunkter för farligt gods.

I översiktsplaneförslaget föreslås verksamhetsområden sydväst om Skara tätort, vilket medför att andelen tung trafik sannolikt ökar i området. Dock beror ökningen på vilken typ av verksamhet som etableras. Vidare innebär planförslaget ett tillskott av bostäder i närheten av farligt gods-leder. Länsstyrelsen har en riskpolicy som anger att planläggning av områden som ligger i nära anslutning till farligt gods-leder föregås av en riskanalys. De negativa konsekvenserna vid eventuell olycka med farligt gods bedöms därmed minimeras.

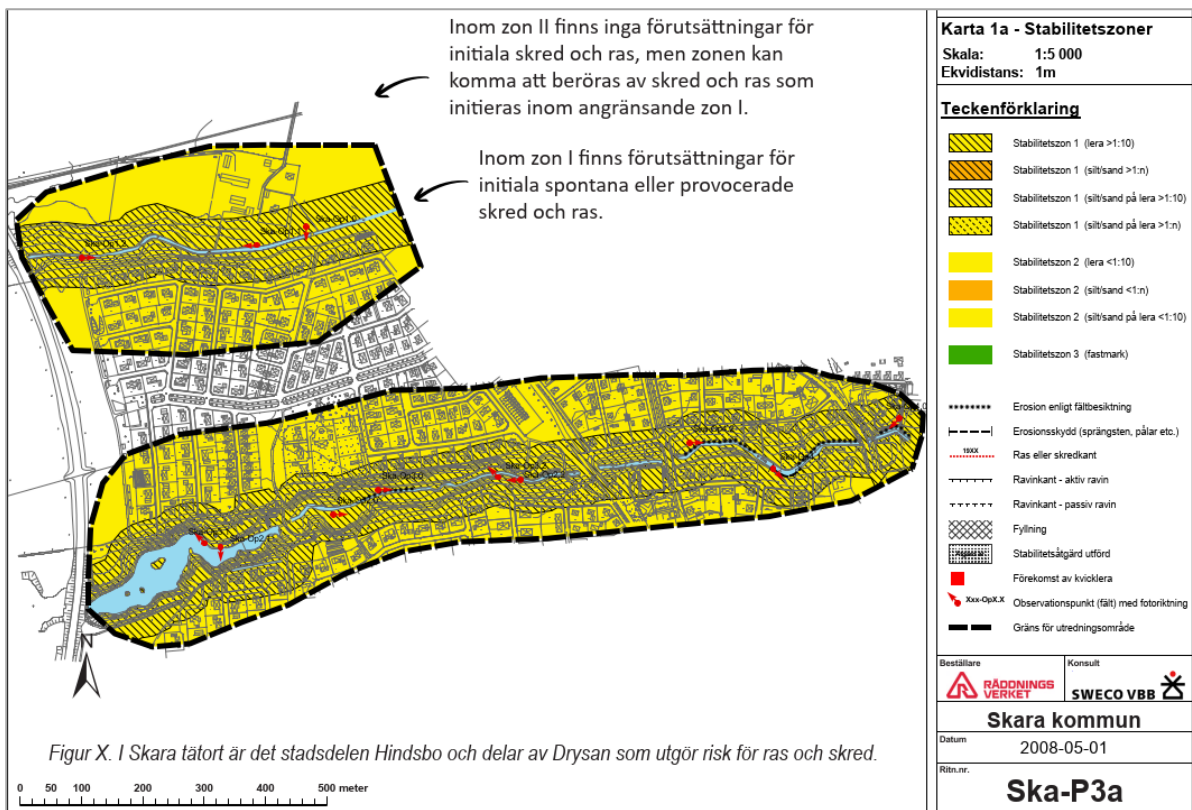
Skara tätort har flera drivmedelsstationer och i Axvall ligger en station. Det är både stationerna i sig och transporterna till dem som utgör en säkerhetsrisk, vilket kan få konsekvenser för människors hälsa och miljön. I anslutning till utbyggnadsområde TB 08 ligger en drivmedelsstation och inom strategiskt område SO 04 Glasbacken ligger två befintliga drivmedelsstationer.

Avseende aspekten farligt gods bedöms planförslaget innebära en något högre risk för olyckor med farligt gods då transporterna bedöms öka och flera utbyggnadsområden föreslås i anslutning till farligt gods-leder. Planförslaget bedöms inte medföra några konsekvenser med avseende på risker.

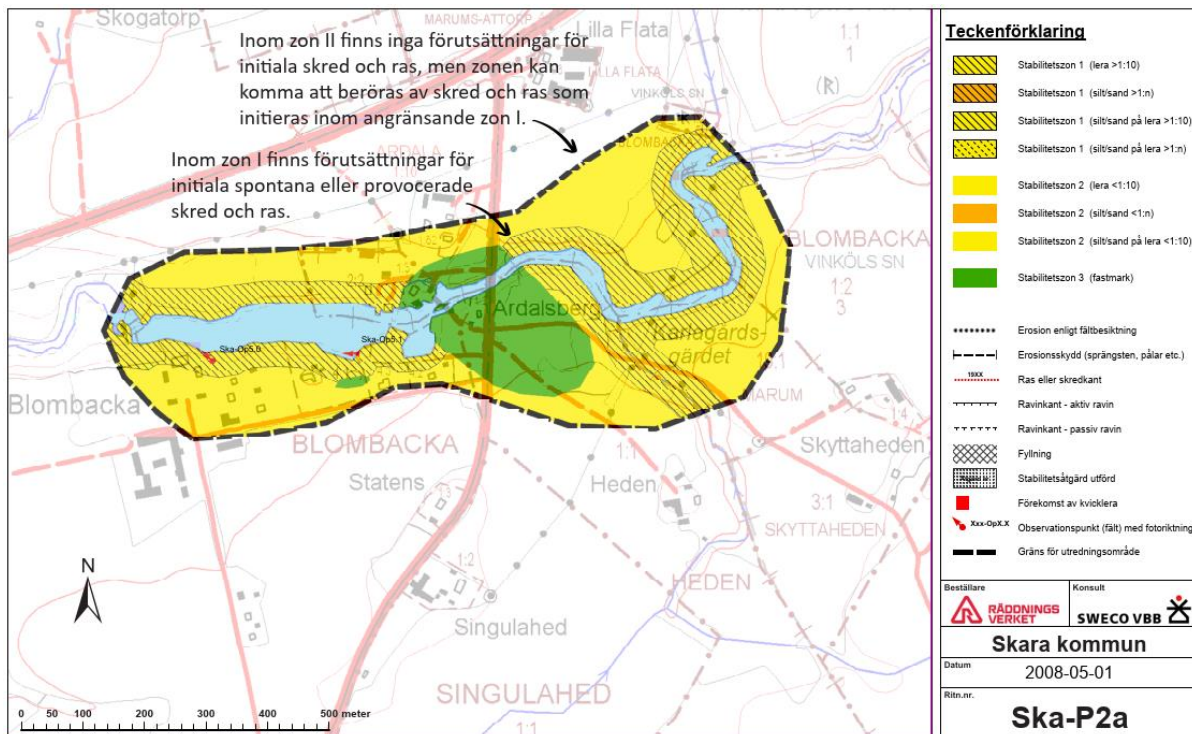
Ras och skred

I kommunen finns totalt fyra spår av jordskred, så kallade skredärr, enligt SGU:s kartläggning. Ingen av utbyggnads-, utrednings- eller LIS-områden i planförslaget ligger i anslutning till dessa.

Utbyggnadsområdena TB 09, TB 03 och TB 04 ligger inom aktsamhetsområden för skred i finkorniga jordarter. I Skara tätort ligger utbyggnadsområdena TB 01 och TB 09 inom stabilitetszon II, se Figur 21, enligt den riskkartering som gjorts inom kommunens skyfallsplan. Inom stabilitetszon II finns inga förutsättningar för initiala skred och ras, men zonen kan komma att beröras av skred och ras som initieras inom angränsande zon I (Skara kommun, 2020). Vid detaljplanering av dessa områden krävs vidare geotekniska undersökningar för att inga negativa konsekvenser från skred ska uppstå.

Figur 21. Risk för ras och skred i Skara tätort, stadsdelen Hindsbo (Skara kommun, 2020).

Figur 22. Risk för ras och skred i Ardala (Skara kommun, 2020)

Inga negativa konsekvenser avseende ras och skred bedöms uppstå då det förutsätts att kommunen hanterar riskerna i senare planeringsskeden, genom att bland annat genomföra nödvändiga geotekniska undersökningar och anpassa bebyggelse efter rådande geotekniska förutsättningar.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Bullerproblematiken samt olycksrisker kopplade till farligt gods och skred kan innebära risk för negativ påverkan för människors hälsa och säkerhet. De negativa konsekvenserna bedöms dock kunna elimineras genom hänsyn och att skyddsåtgärder kan fastställas i detaljplan. Inga negativa konsekvenser bedöms uppstå.

Konsekvenser av nollalternativ

Nollalternativet bedöms medföra att den kommunala planeringen blir mindre styrd och därmed att exploatering av bostäder sker i områden som är mindre lämpliga att exploatera ur buller och säkerhetssynpunkt. Nollalternativet bedöms medföra små negativa konsekvenser.

Förslag till uppföljning

- Genom att beakta bullersituationen tidigt i planläggningsprocessen, så att bostäder, verksamheter och vägar får en ur bullersynpunkt lämplig placering i förhållande till varandra skapas en bättre boendemiljö.
- För att klara riktvärden för buller kan avståndet till bullerkällor ökas och bebyggelsen i bullerutsatta områden kan anpassas för att minska buller. Skyddsåtgärder i form av bullerskärm och bullervallar kan även användas för att minska konsekvenserna av buller. Buller och eventuella skyddsåtgärder behöver hanteras vid framtida detaljplaneläggning.
- Planläggning av områden som ligger i nära anslutning till farligt gods-leder bör föregås av en riskanalys.
- Vid en exploatering i anslutning till farligt gods-leder bör en riskutredning genomföras för att reglera avståndet mellan vägen och de områden som är aktuella för exploatering. Skyddszoner behöver upprättas mellan vägarna och exploateringen så att det inte vid en händelse av en olycka med farligt gods uppstår negativa konsekvenser.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Nuläge

I Skara kommun finns cirka 140 potentiellt förorenade områden upptagna i EBH-stödet, som är Länsstyrelsen register över potentiellt förorenade områden. Områdena klassas enligt följande:

Riskklass 1: *Mycket stor risk*

Riskklass 2: *Måttlig/Stor risk*

Riskklass 3: *Liten risk*

Riskklass 4: *Mycket liten risk*

I registret finns ett objekt med riskklass 1, 22 objekt med riskklass 2, 43 objekt med riskklass 3 och fyra objekt med riskklass 4. Det finns 70 objekt som är oklassade.

År 2002 lät Miljö- och byggnadskontoret göra en inventering av platser och områden som av olika skäl kan ha förorenats med miljöfarliga ämnen. Inventeringen kompletterades och uppdaterades till viss del år 2004. Inventeringen omfattar förorenade markområden från ett 20-tal branscher och verksamheter. Syftet var främst att identifiera och kartlägga alla områden där förorenad mark kan finnas. Därefter riskklassades områdena.

I Skaras kommun förekommer alunskiffer naturligt i berggrunden. Alunskiffer innehåller olja och kan användas som bränsle. Under en lång period kring förra sekelskiftet användes det för att bränna kalk. Askan, som kallas rödfyr innehåller relativt höga halter av tungmetaller. Det är vid grävningsarbeten som föroreningar främst bedöms kunna spridas.

Inslag av alunskiffer som medför förhöjda halter av tungmetaller och arsenik har uppmätts vid prover inom planområdet. Halterna av tungmetaller och arsenik, som är hälsofarligt i större dos, bedöms ha naturligt ursprung och förekommer i större delen av Skara. Möjliga sätt att exponeras för tungmetaller är vid intag av odlade grönsaker eller jord, hudupptag via direktkontakt samt inandning av damm. Vissa riskreducerande åtgärder vara motiverade på ytor där risken för exponering av förorenad jord är stor.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Som underlag till miljöbedömningen har data använts från Länsstyrelsens databas EBH-stödet, som är en nationell databas över förorenade områden i hela landet. Miljö- och byggnadskontoret i Skara kommun har utfört en inventering och riskklassning av förorenade områden inom kommunen (Miljö- och byggnadskontoret, 2004) som även använts som underlag.

Konsekvenser av planförslaget

Flertalet av de utbyggnadsområden som föreslås i översiktsplaneförslaget är lokaliserade i skogs- eller jordbruksmark. Detta medför att risken för att stöta på förorenad mark är begränsad. Inom Skara tätort är det endast tre utbyggnadsområden som ligger i anslutning till potentiellt förorenat områden.

I Ardala, Ljungstorp och Eggby finns inga utbyggnadsområden som ligger i anslutning till potentiellt förorenat områden. I Eggby sammanfaller dock ett LIS-område med ett potentiellt förorenat område.

I Axvall sammanfaller ett utbyggnadsområde med ett potentiellt förorenat område och i Varnhem ligger ett utbyggnadsområde i anslutning till två potentiellt förorenade områden.

I utpekade strategiska områdena SO 01 Hospitalsgården och SO 04 Glasbacken, som idag består av verksamhetsområden, finns det ett flertal områden som har identifierats som potentiellt förorenade enligt EBH-stödet. I anslutning till utredningsområdena finns också befintliga drivmedelsstationer och områdena kring dessa bedöms kunna vara förorenade. I norra delen av utbyggnadsområde 05 Skara Skog Nordöstra finns även ett potentiellt förorenat område.

I Axvall finns tre områden för bebyggelseutveckling som ligger i anslutning till Garnisonsmuseet. Strax söder om dessa områden finns ett par områden som är potentiellt förorenade enligt EBH-registret. Här ligger också en befintlig drivmedelsstation och området bedöms kunna vara förorenat.

Ingen av de föreslagna utbyggnadsområdena, strategiska områdena eller LIS-områdena ligger i anslutning till identifierade platser med rödfyr. Nybyggnation på rödfyr bör undvikas, framför allt om det gäller bostadsändamål.

Söder om Skara tätort planeras ett fritids- och rekreationsområde vid den före detta kommunala avfallsdeponin vid Sörskogen. Föroreningsproblematiken behöver hanteras i framtida utveckling av området.

Problematiken med exploatering i förorenade områden behöver hanteras i det fortsatta detaljplanarbetet för de aktuella områdena. Förorenade fastigheter behöver också saneras till lämplig nivå innan markanvändning tillåts. Exploatering av dessa områden bedöms kunna medföra positiva konsekvenser med avseende på förorenad mark då markföroreningarna behöver saneras för att möjliggöra exploatering.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Exploatering av förorenade områden bedöms kunna medföra positiva konsekvenser med avseende på förorenad mark då markföroreningarna behöver saneras för att möjliggöra exploatering. Sammantaget bedöms planförslaget innebära positiva konsekvenser avseende förorenade områden.

Konsekvenser av nollalternativ

Nollalternativet bedöms inte innebära några stora förändringar jämfört med nuläget.

Förslag till uppföljning

- Hur eventuella föroreningar ska omhändertas hanteras vidare i detaljplaneringen.
- Eftersom informationen i Länsstyrelsens databas EBH-stödet inte är helt komplett och kontinuerligt uppdateras är det viktigt att titta närmare på förhållandena inom det enskilda området när detta blir föremål för detaljplanläggning eller lov.

KLIMATPÅVERKAN

Nuläge

Idag står klimatpåverkan från transportsektorn för cirka 30 % av Sveriges utsläpp av växthusgaser. Vägtrafiken är den sektor som släpper ut mest och personbilar står för majoriteten av utsläppen. Infrastrukturförändringar innebär påverkan på utsläpp av växthusgaser inom kommunen. Översiktsplanen har här en stor betydelse för kommunens framtida klimatpåverkan i och med att en översiktsplan fyller en strukturerande funktion för den lokala transportinfrastrukturen samt bebyggelseutveckling.

Skara kommun har upprättat en miljöstrategi 2017–2025,² samt en Miljöplan³ som utgör en bilaga till miljöstrategin. Här anges lokala miljömål för Skara kommun där området *Klimat, energi och luft* bedöms vara relevant för aspekten Klimatpåverkan. Kommunen har utgått från det internationella tvågradersmålet vid formulering av dessa. Miljöplanen innehåller åtgärder kopplade till bland annat klimat och transporter.

Skara ligger i ett kollektivtrafikstråk mellan Trollhättan, Lidköping och Skövde. Den regionala kollektivtrafiken består av linje 1 Express (Trollhättan-Grästorp-Lidköping-Skara-Skövde) och linje 200 (Lidköping-Skara-Skövde) som trafikerar sträckorna. Regionbussarna trafikerar även med linje 103 (Skara-Vara), linje 202 (Skara-Götene), och linje 203 (Skara-Falköping). För turtätheten mellan Skara och Skövde finns avgångar med cirka 20 minuters intervall. I såväl Skövde, Falköping, Vara som Lidköping finns möjligheten att ansluta till tågtrafiken. Lokalt går mellan Skara och Varnhem två busslinjer med 20 respektive 50 minuters restid.

I Skara tätort är cykelnätet och cykelinfrastrukturen idag god. Avstånden är även korta med få topografiska utmaningar. Utanför Skara tätort finns gång- och cykelväg från Skara centralort västerut mot Ardala samt österut mot Varnhem via Axvall. På sträckan mellan Skara och Skövde finns separerad gång- och cykelväg längs väg 49. I andra delar av kommunen sker cykling främst på lokalgator och landsvägar.

Skara kommun har en Cykelstrategi⁴ vars övergripande syfte är att minska klimatpåverkan från transporter och resor, skapa ett hållbart transportsystem och förbättra folkhälsan genom att få fler att cykla och att cykla oftare. Cykelstrategin innehåller övergripande och preciserade mål för cykel som utvärderas årligen av kommunen. Cykelstrategin innehåller även sex strategier som är vägledande för kommunens insatser för cykel. Cykelstrategin pekar ut följande övergripande mål för det cykelrelaterade arbetet i Skara kommun:

- Cykelinfrastrukturen ska vara nytänkande och av god kvalitet.
- En ökad andel av de korta vardagstransporterna inom tätorter sker med cykel.
- Det ska vara tryggt och säkert att cykla.
- Skapa förutsättningar för en cykelturism över kommungränser och mot kontinenten.
- Skapa förutsättningar för motions- och rekreationscykling
- Användandet av cyklar i kommunens organisation ska öka.
- Att skapa förutsättningar för arbetspendling med cykel mellan Skaras tätorter

Västra Götaland har ett av de mest ambitiösa regionala klimatmålen i Sverige. Regionen ska vara fossiloberoende till år 2030 och målet innebär att utsläppen av växthusgaser ska minska med 80 procent från 1990 års nivå till år 2030. I Skara kommun har

² Miljöstrategi 2017–2025

³ Miljöplan 2020–2025

⁴ Cykelstrategi, Skara kommun, Västra Götalands län 2016

kommunstyrelsen beslutat att anta 16 av målen och Skara är därigenom en av de kommuner som har antagit flest klimatlöften.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Målsättningen i den nya klimatlag som började gälla 1 januari år 2018 är att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045 och att utsläpp från inrikes transporter, exklusive flyg, ska minska med 70 % till 2030 jämfört med 2010 års utsläppsnivå. Plan- och bygglagen anger att planläggning ska beakta bland annat klimataspekter, exempelvis genom att minska transportbehoven och gynna utbyggnaden av gång- och cykelstråk.

Enligt plan- och bygglagen ska all planläggning ta hänsyn till bland annat klimataspekter, där minskad klimatpåverkan ingår.

Konsekvenser av planförslaget

Skara kommun har en viktig roll när det kommer till arbete med klimat- och energiarbeten genom ansvaret för fysisk planering, tillsyn, drift av mekaniska anläggningar och kommunala fastigheter. En samhällsstruktur som möjliggör bekväma transporter till fots, med cykel eller med kollektivtrafik har en liten klimatpåverkan jämfört med en struktur där resor med bil dominerar eftersom den orsakar klimatpåverkande koldioxidutsläpp.

Hur bebyggelse är lokaliserad påverkar resmönster. Av de boende på landsbygden och boende i mindre orter reser generellt fler med bil och färre med kollektivtrafik, än boende i stora och medelstora orter. Enligt översiktsplaneförslaget ska en stor del av den framtida bebyggelseutvecklingen i kommunen ske i Skara tätort samt i utpekade befintliga orter i anslutning till befintlig infrastruktur och kollektivtrafik. Planerad bebyggelse utanför tätorterna ligger främst samlade längs med stråk där de flesta utvecklingsområden har mindre än 1 000 meter till kollektivtrafik, vilket ger goda möjligheter till att nyttja kollektivtrafik. Detta gäller främst väg 49, E20 vid Ardala, väg 2747 via Eggby samt väg 2683 via Axvall och Varnhem. Det finns här busslinjer från Skövde till Skara via Varnhem och Axvall samt bussar mot Timmersdala och Lerdala. Turtätheten skiljer sig dock där den för resor längs väg 2747 är låg. En utveckling av bebyggelse i områden med befintliga kollektivtrafiklägen medför även ett ökat underlag för kollektivtrafik och bättre möjligheter till ett hållbart resande, vilket bedöms vara positivt ur klimatsynpunkt.

Enligt översiktsplaneförslagets utvecklingsinriktning för bebyggelsestruktur ska kommunen verka för att kunna bo i landsbygdsmiljö och i samtliga tätorter.

Förutsättningar ska skapas för en levande landsbygd där nyetablering och nya bostäder ska kunna uppföras. Dessa ska lämpligen planeras i anslutning till befintlig infra- och bebyggelsestruktur, men kommunen öppnar även upp för bebyggelse på landsbygden och nya rad- och klungbyar där befintlig bebyggelse att ansluta till saknas. Planförslaget pekar även ut ett antal områden för bostäder som är mer perifert belägna i kommunen. För orterna som ligger på ett långt avstånd från tätorter blir kollektivtrafiken ett mindre attraktivt alternativ, då restiderna blir längre och turtätheten är låg. Sammantaget bedöms huvuddelen av persontransporter för områden utanför tätorter och samlad bebyggelse i slutändan främst ske med bil, vilket ger en klimatpåverkan med dagens fordon.

Utvecklingsområden för verksamheter koncentreras främst till Skara tätort och längs befintliga vägar, väg 184 och E20, vilka trafikeras av kollektivtrafik. Behovet av fler hållplatslägen kan behöva utredas vidare för att möjliggöra kollektivtrafikpendling till dessa arbetsplatser. Planerat verksamhetsområde för Industri Rödjorna är beläget vid Tubbetorp öster om Skara tätort. Här saknas befintlig kollektivtrafik. Enligt planförslaget

finns dock planer på att flytta den del av verksamheten som riktar sig mot hushåll, till en mer central plats närmare Skara tätort, vilket skulle förbättra tillgängligheten med andra färdslag än bil.

I planförslaget föreslås tre områden för handel inom Skara tätort. Placeringen möjliggör transporter till fots inom tätorten, med cykel eller med kollektivtrafik.

I ett hållbart samhälle har kollektivtrafiken och cykeln en viktig roll. Kommunens cykelstrategi bedöms utgöra ett bra underlag för prioriteringar av åtgärder samt ett underlag för bland annat framtida investeringar i cykelinfrastrukturen och insatser för ökad cykling. Enligt planförslagets ställningstaganden för infrastruktur och kommunikationer ska kommunen bland annat verka för satsningar på attraktiva och säkra gång- och cykelstråk för vardagsresor i och mellan tätorterna. Pendelparkeringar planeras vidare vid bland annat Norra Skaraberg, vilket går i linje med planförslagets ställningstagande att kommunen ska verka för att utöka kollektivtrafikens upptagningsområde i hela Skara kommun genom trygga och säkra busshållplatser och pendelparkeringar för så väl cykel som bil.

Planerad utbyggnad av Skara tätort ger i vissa fall upphov till en mer utspridd bebyggelsestruktur. Detta gäller främst planerade bostadsområden norr och öster om Skara (SO 05, SO 06 och SB 03 Brunsbo by) samt bostadsområde och områden för Industri och verksamheter väster om Skara. Att i stället placera ny bebyggelse i direkt anslutning till tätorten är bättre ur klimatsynpunkt än bebyggelse förlagd längre bort från staden eftersom den täta strukturen med små avstånd då behålls, vilket underlättar transporter till fots och med cykel. Utbyggnaderna bedöms samtidigt stärka underlaget för kollektivtrafik så att bland annat befintlig busslinje till Skaraberg kan förlängas till de planerade områdena, vilket är positivt. Tillsammans med planerad gång- och cykelförbindelse bedöms detta möjliggöra transporter med cykel och kollektivtrafik.

Den nya översiktsplanen innehåller ställningstaganden kopplade till begränsad klimatpåverkan som anger att återvätning av dikade torvmarker bör övervägas för att minska utsläppen av växthusgaser och för att nå klimatmålet. Våtmarker utgör en viktig kolsänka och kommunens ambition har därmed möjlighet att bidra positivt till att minska klimatpåverkan. Två av översiktsplaneförslagets föreslagna LIS-områden omfattar våtmarksområden upptagna i våtmarksinventeringen. Vid en eventuell framtida exploatering är det viktigt att dessa undantas ur klimataspekt.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Skara kommun har ambitiösa mål med koppling till klimatpåverkan och arbetar med klimatfrågor parallellt med den fysiska planeringen. Översiktsplaneförslaget samt den planerade bebyggelseutvecklingen tar i stor utsträckning hänsyn till kollektivtrafiklägen och möjligheter till transport med gång och cykel, vilket är positivt. Planerad bebyggelse är dock till viss del utspridd, vilket innebär längre avstånd än för bebyggelse med en tät struktur. Detta innebär troligtvis att bilen fortfarande kommer att vara det dominerande färdmedlet inom kommunen för vardagsresor.

Sammantaget bedöms planförslaget innebära små negativa konsekvenser för aspekten Klimatpåverkan.

Konsekvenser av nollalternativ

En okoordinerad kommunal styrning riskerar vidare att leda till mer spridd bebyggelse längre från kollektivtrafiklägen och service, vilket inte förbättrar underlaget för kollektivtrafik. En avsaknad av aktuell översiktsplan kan antas medföra att infrastrukturen

bedöms bli mer osammanhängande. Utan övergripande riktlinjer för planeringen kan det även bli svårt att utveckla kollektivtrafiken samt gång- och cykelnätet så att det blir mer attraktivt att välja hållbara resesätt. Detta leder troligtvis till en ökad vägtrafik, vilket ökar utsläppen av växthusgaser.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för nollalternativet bli måttligt negativa för aspekten Klimatpåverkan.

Förslag till uppföljning

- För att nå de nationella målen om minskade utsläpp av växthusgaser och kunna leva upp till de regionala målen om att utsläpp av växthusgaser ska minska med 80 % från 1990-års nivå till år 2030 är det viktigt att prioritera att bygga ut gång- och cykelnät. Det är även positivt ur tillgänglighetsaspekt samt ökar möjligheten för människor att hinna ställa om sina resvanor.
- Kommunen föreslås ta fram en trafikstrategi/trafikplan.
- Kommunen föreslås se över busslinjernas dragning och vid behov anlägga goda kollektivtrafikslägen kopplat till planerad bebyggelse, exempelvis norr om tätorten vid planerade bostadsområden SB 01, SB 02 och TB 02. Även turtätheten föreslås studeras vidare.
- Förtätning och funktionsblandning i den fortsatta fysiska planeringen kan minska transportbehovet.
- Utöver fysiska åtgärder inom kommunen krävs även satsningar på attitydförändringar hos invånarna. En hållbar resandekultur behöver fortsatt stödjas och vidareutvecklas för att minska utsläpp av växthusgaser.
- Byggnader kan utformas som passivhus som inte kräver uppvärmning och byggas i klimatvänliga material som exempelvis trä.

KLIMATANPASSNING

Nuläge

Koldioxidutsläpp under lång tid har medfört en pågående klimattförändring med högre temperaturer och följdkonsekvenser av detta. Klimattförändringar påverkar samhället negativt, bland annat genom översvämningar, ökad erosionsrisk och värmeböljor. I framtiden kommer detta bli mer vanligt.

Skara kommun har under år 2020 tagit fram en kartering av skyfall för Skara tätort och Ardala. I skyfallskarteringen redovisas även en strukturplan för Skaras främsta problemområden. Karteringen innehåller även arton åtgärdsförslag som kan implementeras i samband med exploatering.

Klimatet, landhöjning och mänskliga ingrepp i naturen kan påverka markens stabilitet och ge upphov till skred och ras. Enligt skyfallskarteringen som tagits fram bedöms det finnas risk för ras och skred i stadsdelen Hindsbo och delar av Drysan i Skara tätort. SGU har även utfört en kartering över spår av inträffade jordskred som visar att det i kommunen finns fyra spår av jordskred enligt SGU:s kartläggning.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har gjort beräkningar av vattennivåer som visar på översvämningsrisker kring Hornborgasjön och längs Flian. 200-årsflöde beräknas inträffa en gång per 200 år med hänsyn tagen till kommande klimattförändringar. Beräknat högsta flöde avser situationer där samtliga enskilda faktorer ger ett maximalt bidrag till flöde. Det beräknade högsta flödet berör större områden än 200-årsflödet.

Utgångspunkter och bedömningsgrunder

Enligt plan- och bygglagen ska all planläggning ta hänsyn till bland annat klimataspekter, där klimatanpassning ingår.

Bedömningar har gjorts av översvämningsrisker kopplat till beräknade flöden enligt MSB. Den skyfallskartering som har gjorts för Skara tätort har också beaktats.

Konsekvenser av planförslaget

Utbyggnadsområde U15 innehåller ytor som kan översvämmas vid skyfall vilket bör beaktas i den fortsatta planeringen. En möjlig lösning är att dessa ytor undviks för vägar och bebyggelse.

LIS-områden vid Vingsjön i Axvall (LIS 04) och vid Herrtorps kvarn (LIS 01) berör områden som kan översvämmas. I det fortsatta arbetet bör man klargöra hur översvämningsrisker kan hanteras. Möjliga lösningar kan vara att framtida byggnader skyddas genom vallar eller hög grundläggning.

Värmeböljor kan leda till negativa hälsoeffekter. Enligt ett ställningstagande ska kommunen ta hänsyn till förhöjda temperaturer genom att exempelvis ha en hög andel vegetation i framtida utbyggnadsområden. Sådana åtgärder bidrar till att minska negativa konsekvenser.

Sammanfattande bedömning av planförslaget

Planförslaget berör i liten omfattning områden med översvämningsrisk. Inga konsekvenser bedöms uppstå.

Konsekvenser av nollalternativ

Nollalternativet bedöms inte innebära några stora förändringar jämfört med nuläget.

Förslag till uppföljning

- Vid utbyggnad i områden med översvämningsrisk kan skyddsåtgärder komma att behövas.
- Nya utbyggnadsområden bör innehålla trädbestånd som ger svalka från sparade eller planterade träd.

INDIREKTA OCH KUMULATIVA EFFEKTER

Kumulativa effekter uppstår när flera olika effekter samverkar med varandra. Det kan handla om att olika typer av effekter från en och samma verksamhet samverkar eller att effekter från olika verksamheter samverkar. Exempelvis kan både buller och luftföroreningar innebära hälsoeffekter. Ett annat exempel kan vara när en skyddsvärd naturmiljö påverkas både av utsläpp till vatten och av att markyta tas i anspråk.

Begreppet indirekta effekter avser att effekter kan ingå i en kedjereaktion där en effekt leder till en annan. Exempelvis leder koldioxidutsläpp till högre temperaturer som i sin tur kan orsaka torka och missväxt.

Klimat

Koldioxidutsläpp medför en klimatpåverkan där transporter är en viktig utsläppskälla. Utsläpp från de lokala transporterna adderas till globala utsläpp och utsläpp från andra källor som mat- och varuproduktion. Klimatpåverkan genom utsläpp av koldioxid antas medföra en ökning av extrema vädersituationer med både kraftiga regn och värmeböljor med torka. Dessa förändringar kan leda till översvämning av bebyggda områden. Tätorter kan vara känsliga för klimatförändringar eftersom hårdgjord mark ger ökade dagvattenflöden och större temperaturväxlingar. Gröna ytor fyller en funktion för att reglera detta.

De flesta utbyggnadsområden i planförslaget ligger i anslutning till befintliga tätorter. En sådan struktur minskar transportbehovet och bidrar till att hålla nere koldioxidutsläppen. Några områden ligger ute i landskapet vilket i stället ökar transportbehovet och klimatpåverkan.

Hälsa

Värmeböljor utgör en hälsorisk vilket blir särskilt påtagligt i hårdgjorda stadsmiljöer. Miljöer med periodvis höga temperaturer är i vissa fall också utsatta för bullerstörningar vilket ökar hälsopåverkan på dessa platser. Bevarande och utveckling av grönstruktur verkar i motsatt riktning eftersom grönområden dämpar temperatursvängningar och erbjuder svala vistelsemiljöer. Rekreativmiljöer erbjuder ytor för både avkoppling och motion med goda effekter för folkhälsan.

Översiktsplanen har tagit hänsyn till risk för allvarliga olyckor från ras, skred och översvämning. Några områden ligger i anslutning till vägar med höga bullernivåer och trafik med farligt gods. Det bedöms dock möjligt att beakta dessa risker i den fortsatta planeringen så att de inte påverkar människors hälsa negativt.

Natur och friluftsliv

Översiktsplaneförslaget innebär att utbyggnadsområden i hög grad är knutna till tätorter vilket är positivt eftersom landsbygdsmiljöer med natur lämnas orörda. Tätortsnära grönområden tas samtidigt i anspråk för utbyggnad vilket minskar tillgången på rekreativmiljöer i närheten. Vissa områden pekats ut för rekreation vilket är positivt.

Utbyggnader i Valleområdet tar naturområden i anspråk vilket kan leda till att naturmiljön påverkas på flera sätt. Ökad bebyggelse, minskad tillgänglighet till stränder samt påverkan på natur- och kulturmiljöerna ger samverkande effekter på friluftslivet eftersom upplevelsen påverkas negativt. Ekologiska system kan också påverkas negativt av störningar som intrång, buller och barriäreffekter. Vattendrag genom jordbruksområden är i nuläget påverkade av näringsämnen från jordbruk men också från avlopp. En ökning av

antalet enskilda avlopp och ökad biltrafik kan medföra ökad påverkan på vattenkvalitet. Dessa olika störningar kan samverka.

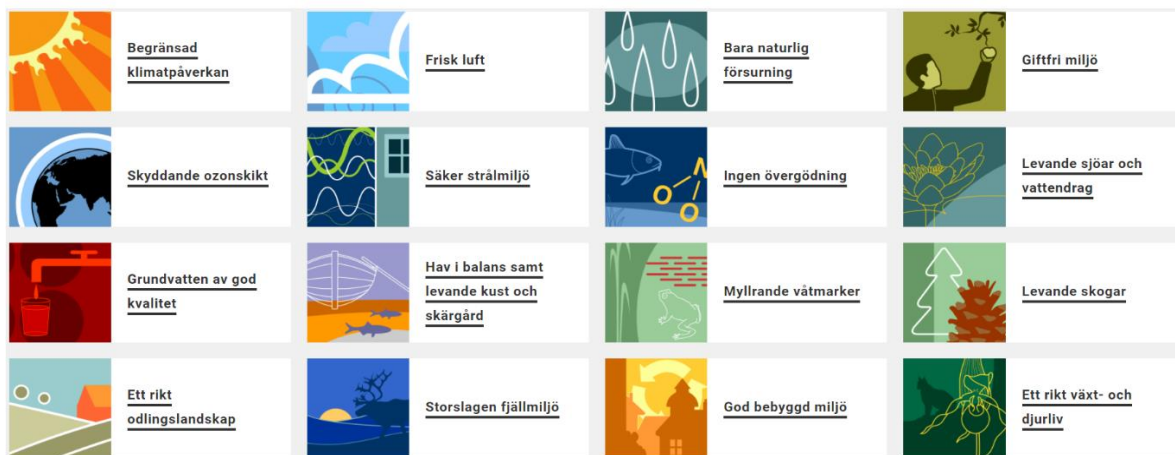
Naturresurser

Klimatförändringar kan leda till både torka och översvämning vilket kan påverka jordbrukets produktionsförmåga och tillsammans med minskad jordbruksareal leda till att den framtida matproduktionen minskar. Även skogsbruk kan påverkas av torka så att tillväxten blir sämre och produktionen minskar.

Vattentäkter är en viktig naturresurs. Torka kan leda till lägre nivåer i yt- och grundvattenmagasin vilket ger en lägre tillgång till vatten. Det kan leda till att vattenmagasin som inte används som täkter idag kan få en betydelse i framtiden. Översiktsplaneförslagets ställningstaganden kring omhändertagande och rening av dagvatten och spillvatten har betydelse för att upprätthålla vattnets kvalitet i nuvarande och eventuella framtida täkter.

5 MILJÖKVALITETSMÅL

Sveriges riksdag har antagit 16 nationella miljö kvalitetsmål, vilka skall utgöra utgångspunkt för samhällets miljöarbete. Målen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som ska nås och de egenskaper vår natur- och kulturmiljö måste ha för att samhällsutvecklingen ska vara ekologiskt hållbar. Miljö målen är inte juridiskt bindande, men utgör en viktig utgångspunkt vid bedömningen av miljökonsekvenser. Samtliga miljö kvalitetsmål redovisas i Figur 23 nedan.

Figur 23. Sveriges nationella miljö kvalitetsmål.

Skara kommun arbetar med de nationella miljö kvalitetsmål som är relevanta för kommunen. De miljö kvalitetsmål som bedöms beröras av den nya översiktsplanen är:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Myllrande våtmarker
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv.

I Tabell 3 nedan redovisas och bedöms översiktsplanens påverkan på de miljömål som är av relevans för översiktsplanen. Som referens har även nollalternativets påverkan på målen bedömts. Nollalternativet och planförslaget har färgkodats utifrån hur de förhåller sig till måluppfyllnad, se förklaring nedan.

Nollalternativet eller planförslaget bidrar till måluppfyllelse

Nollalternativet eller planförslaget varken bidrar till eller motverkar måluppfyllelse

Nollalternativet eller planförslaget motverkar måluppfyllelse

Tabell 3. Nationella miljömål som berörs av översiktsplanen.

Nationellt miljökvalitetsmål	Nollalternativ	Planförslag
<p>Begränsad klimatpåverkan</p> <p>Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.</p> <p>Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras.</p>	<p>Nollalternativet bedöms sannolikt leda till en mer spridd bebyggelse med sämre tillgång till kollektivtrafik vilket ökar bilberoendet och koldioxidutsläpp. Utan en aktuell översiktsplan bedöms det bli svårare att styra en utbyggnad av kollektivtrafiken samt gång- och cykelnätverken. Tillsammans bedöms nollalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Översiktsplanen möjliggör i stort ett klimatvänligt resande. Majoriteten av utbyggnads- och utredningsområdena ligger i eller nära befintliga orter med kollektivtrafik vilket underlättar hållbart resande.</p> <p>Planförslaget medger även bebyggelse på landsbygden och föreslår även spridd bebyggelse i Valleområdet, vilket medför ett ökat transportbehov.</p> <p>Sammantaget bedöms översiktsplaneförslaget både motverka och bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Frisk luft</p> <p>Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.</p>	<p>Nollalternativet bedöms motverka målet något då den kommunala styrningen bedöms bli sämre koordinerad vilket riskerar att leda till mer spridd bebyggelse längre från kollektivtrafiklägen och bostadsetableringar längre från tätorterna. Detta riskerar att leda till mer utsläpp av föroreningar och partiklar längs större vägar. Nollalternativet bedöms motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Översiktsplanen bedöms inte leda till att miljökvalitetsnormer för luft överskrids i kommunen. En ökad befolkningens mängd bedöms dock medföra att biltrafiken ökar vilket i kombination med förtätning kan innebära en försämrad luftkvalitet lokalt. Bebyggelseutvecklingens omfattning medför dock att den framtida trafikutförelsen inte blir så omfattande. I de planerade utbyggnads- och utredningsområdena längs E20 som föreslås i planförslaget kan luftkvaliteten i områdena bli försämrad, dock inte i den grad så att miljökvalitetsnormerna riskerar att överskridas. Sammantaget bedöms planförslaget varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.</p>

Nationellt miljö kvalitetsmål	Nollalternativ	Planförslag
<p>Bara naturlig försurning</p> <p>Försurande utsläpp härrör framför allt från transporter, energianläggningar, industri samt jordbruk. De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, VA-system, arkeologiska föremål och hållristningar.</p>	<p>Nollalternativet innebär en mer okoordinerad kommunal styrning vilket riskerar att leda till mer spridd bebyggelse längre från kollektivtrafiklägen och bostadsetableringar längre från tätorterna. Detta riskerar att leda till mer trafik som bidrar till försurande utsläpp.</p> <p>Nollalternativet bedöms motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Majoriteten av utbyggnads- och utredningsområdena ligger i eller nära befintliga orter med kollektivtrafik vilket underlättar hållbart resande. Översiktsplaneförslaget medger bebyggelse på landsbygd och föreslår även spridd bebyggelse i Valleområdet. Detta bedöms medföra ett ökat transportbehov med bil vilket ökar utsläppen.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Giffri miljö</p> <p>Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.</p>	<p>Nollalternativet bedöms innebära lägre sannolikhet att erforderliga saneringar inte blir utförda vilket bedöms motverka måluppfyllnad.</p>	<p>Generellt påverkas målet positivt då fler förorenade områden kan komma att saneras vid ny exploatering. Samtidigt finns det en risk för att utvecklingen av nya verksamhetsområden långsiktigt bidrar till ökade utsläpp av föroreningar till mark och vatten.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Ingen övergödning</p> <p>Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.</p>	<p>I nollalternativet kan ny bebyggelse komma att uppföras på platser där utan möjlighet till anslutning till det kommunala VA-nätet. Detta innebär en ökad påfrestning från utsläpp av övergödande ämnen till sjöar och vattendrag.</p> <p>Nollalternativet medför avsaknad översvämningsskartering.</p> <p>Sammantaget bedöms nollalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Omhändertagande av spill- och dagvatten från utbyggnadsområden medför att utsläpp av näringsämnen begränsas. Planförslaget medger spridd bebyggelse vilket medför ökad risk för utsläpp samtidigt som krav ställs på rening.</p> <p>Även föreslagen exploatering på befintlig jordbruksmark bedöms kunna minska utsläppet av övergödande ämnen från jordbrukssektorn.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Levande sjöar och vattendrag</p> <p>Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och</p>	<p>I nollalternativet bedöms en större andel av bebyggelsen tillkomma i områden som saknar kommunalt VA.</p> <p>Sammantaget bedöms nollalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Majoriteten av utbyggnads- och utredningsområdena ligger i eller nära områden med utbyggt VA-system. Utsläpp från dessa områden till vattendrag bedöms därför inte öka. Planförslaget medger spridd bebyggelse vilket medför ökad risk för utsläpp samtidigt som krav ställs på rening.</p>

Nationellt miljökvalitetsmål	Nollalternativ	Planförslag
vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.		<p>Utbyggnad i strandnära lägen (LIS-områden) bedöms medföra risk för negativ påverkan på naturvärden.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget varken bidra till eller motverka måluppfyllelse.</p>
<p>Grundvatten av god kvalitet</p> <p>Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.</p>	<p>Det förekommer potentiellt förorenade områden inom en reservvattentäkt för grundvatten i Axvall. I nollalternativet bedöms den kommunala planeringen inte blir lika styrd och reglerad vilket ökar risken för att frågor gällande grundvattenkvalitet och föroreningar inte belyses på samma sätt som de skulle göra med en aktuell översiktsplan.</p> <p>Sammantaget bedöms detta motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Översiktsplanen har flera ställningstaganden kopplat till förbättrad vattenkvalitet. Dessa berör bland annat arbete med lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), minska utsläpp från enskilda avlopp och anpassa markanvändningen och begränsa exploatering som riskerar att försämra vattenkvaliteten. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse.</p> <p>Exploatering inom vattentäktsson i Axvall planeras. Det är här viktigt med god rening av spillvatten och dagvatten för att förhindra infiltrering av förorenat dagvatten och för att uppnå miljökvalitetsnormerna.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget varken motverka eller bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Myllrande våtmarker</p> <p>Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.</p>	<p>I nollalternativet kan ny bebyggelse komma att uppföras på platser där möjligheten för anslutning till det kommunala VA-nätet inte finns. Detta innebär en ökad påfrestning från utsläpp av övergödande ämnen.</p> <p>Sammantaget bedöms nollalternativet motverka måluppfyllelse.</p>	<p>Nybyggnation medför ökade dagvattenflöden med högre föroreningshalter.</p> <p>Översiktsplanen har flera ställningstaganden kopplat till förbättrad vattenkvalitet. Dessa berör bland annat arbete med lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD), minska utsläpp från enskilda avlopp och anpassa markanvändningen och begränsa exploatering som riskerar att försämra vattenkvaliteten. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse. Kommunen arbetar även med att ta fram en dagvattenpolicy. God dagvattenhantering minskar utsläppen av övergödande ämnen till vattendrag och sjöar.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.</p>
<p>Levande skogar</p> <p>Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.</p>	<p>Nollalternativet bedöms motverka miljömålsuppfyllelse något mer än planförslaget genom att planeringen i nollalternativet inte blir lika styrd och reglerad. Detta kan medföra att skogsmark tas i anspråk.</p>	<p>Nya bostadsområden planeras på skogsmark vilket bedöms minska livsmiljöer och den biologiska mångfalden.</p> <p>Kommunen håller på att arbeta fram en fördjupad blå-, gul-, grön infrastrukturplan. Den bedöms</p>

Nationellt miljö kvalitetsmål	Nollalternativ	Planförslag
	Sammantaget bedöms nollalternativet motverka måluppfyllelse.	innebära ökade möjligheter att värna skogsområden och grönstrukturer. Sammantaget bedöms planförslaget motverka måluppfyllelse.
Ett rikt odlingslandskap Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.	Planeringen i nollalternativet bedöms inte bli lika styrd och reglerad. Detta kan medföra att mer jordbruksmark tas i anspråk jämfört med översiktsplaneförslaget, och framför allt att risken för fragmentering ökar. Sammantaget bedöms nollalternativet motverka måluppfyllelse.	Planförslaget innebär att exploatering i odlingslandskapet och att jordbruksmark tas i anspråk. Andelen jordbruksmark minskar med planförslaget. Sammantaget bedöms planförslaget motverka måluppfyllelse.
God bebyggd miljö Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.	Planeringen i nollalternativet bedöms bli styrd och reglerad i lägre grad. Detta kan medföra en försämrad livsmiljö och leda till en mer spridd bebyggelse utanför kollektivtrafikstråk och där natur- och kulturvärden samt rekreativa områden inte tillvaratas. Sammantaget bedöms nollalternativet motverka måluppfyllelse.	Bebyggelseutveckling sker främst i kollektivtrafiknära områden vilket möjliggör hållbara resor samtidigt som planbildens är något utspridd. Bebyggelsen lokaliseras i huvudsak till områden med befintlig infrastruktur. Planförslaget erbjuder god vardagsmiljö med tillgång till grönområden och kulturupplevelser där aspekter kopplade till hälsa och säkerhet kan tillgodoses. Planförslaget innebär att en del skogs- och jordbruksmark tas i anspråk. Sammantaget bedöms planförslaget bidra till måluppfyllelse.
Ett rikt växt- och djurliv Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.	Nollalternativet innebär en mer okoordinerad kommunal styrning vilket riskerar att leda till mer spridd bebyggelse och konflikter med kulturvärden skogs- och jordbruksmark tas i anspråk. samt rekreativa områden. Nollalternativet bedöms motverka måluppfyllelse.	Föreslagna utbyggnads- och utvecklingsområden för bebyggelse bedöms kunna komma i konflikt med bland annat tätortsnära natur samt den biologiska mångfalden, vilket motverkar måluppfyllelse. Planförslaget innehåller ställningstaganden för bevarande av värdefulla natur- och kulturområden samt utvecklande av en grön infrastruktur. En grön-, gul-, blå infrastrukturplan tas för närvarande fram av kommunen vilket bedöms som positivt. Detta bedöms bidra till måluppfyllelse. Det finns dock flera intressekonflikter mellan naturvårdsintressen och andra markanvändningsintressen. Sammantaget bedöms planförslaget motverka måluppfyllelse.

6 MILJÖKVALITETSNORMER

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel som regleras i 5 kap. miljöbalken och som anger lägsta godtagbara miljö kvalitet för miljön eller människor. En miljö kvalitetsnorm ska fastställas utifrån vad människan kan utsättas för utan fara för olägenheter av betydelse, och/eller vad miljön kan belastas med utan fara för påtagliga olägenheter. En norm kan exempelvis avse högsta eller lägsta tillåtna halt av ett visst ämne i luft/vatten/mark eller av en indikatororganism i vatten. För att säkerställa en hög vattenkvalitet finns fastlagda miljö kvalitetsnormer för grundvatten- och ytvattenförekomster. Enligt miljö kvalitetsnormerna får inte kvaliteten på vattnet påverkas negativt, utan måste tvärtom måste förbättras. Miljöbalken ställer krav på åtgärder i de fall MKN överskrids.

Det finns miljö kvalitetsnormer för vattenförekomster, fisk- och musselvatten samt luftkvalitet. Skara kommun berörs inte av miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten och denna miljö kvalitetsnorm har därmed ej tagits med i bedömningen.

LUFT

Miljö kvalitetsnormer avseende luftkvalitet i utomhusluft får inte överskridas och har fastställts inom svensk lagstiftning, bland annat som en anpassning av EU:s ramdirektiv, med avsikten att skydda människors hälsa. Det finns för närvarande miljö kvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Det finns även långsiktiga nationella miljömål för flertalet av ovan nämnda komponenter.

Utsläppskällor från vägtrafik i Skara kommun kommer främst från E20, väg 49 och 184.

Skara kommun har utfört mätningar av luftutsläpp. Mätningar av kvävedioxid under år 2010 i gaturum på Skaraborgsgatan gav ett årsmedelvärde på 15 mikrogram NO₂/m³ och 11,4 år 2014. År 2017 uppmättes 11,6 mikrogram NO₂/m³. Den nedre utvärderingströskeln för kvävedioxid är 26 mikrogram NO₂/m³ för en årlig medelvärdesperiod. När halterna ligger under den nedre utvärderingströskeln krävs inga mätningar.

Under år 2018 gjordes mätningar av partiklar i gaturummet på Skaraborgsgatan 31. Dessa gav årsmedelvärdet för PM10 15 µg/m³. Årsmedelvärdet för PM2,5 var 7,1 µg/m³. Halterna PM10 och PM2,5 underskrider miljö kvalitetsnormen och dess utvärderingströsklar.

Översiktsplanen koncentrerar utbyggnadsområdena i huvudsak till tätorterna Skara, Axvall, Ardala och Varnhem. Detta medför att underlag för kollektivtrafiken ökar. Detta medför att förutsättningarna ökar för att fler invånare väljer gång, cykel och kollektivtrafik före bilen.

För utbyggnadsområden som ligger i utkanten av orterna kan dock avståndet till centrum medföra ett ökat bilanvändande i jämförelse med de mer centralt belägna områdena. Om översiktsplanen prioriterar de utbyggnads- och utredningsområdena som är lokaliserade i närheten av befintlig kollektivtrafik och främjar hållbara transportsätt bedöms inte planen medföra att miljö kvalitetsnormerna för luft överskrids.

YT- OCH GRUNDVATTENFÖREKOMSTER

EU instiftade år 2000 ett ramdirektiv för vatten för att skydda vattnet mot föroreningar. I svensk lagstiftning implementerades ramdirektivet år 2004 i form av miljö kvalitetsnormer för vatten.

MKN för vatten uttrycker den lägsta godtagbara miljö kvaliteten, både ekologisk och kemisk, som en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Det övergripande målet är att uppnå god status för samtliga vattenförekomster och att vattenkvaliteten inte får försämrats. Målet i Sverige är att uppfylla MKN god kemisk och ekologisk status till år 2021 eller år 2027 och att statusen inte får försämrats. Ett projekt, en åtgärd eller verksamhet som leder till en försämring av statusen får inte tillåtas. Det följer av icke-försämringskravet. Den så kallade Weserdomen skärpte innebörden av det kravet.

Översiktsplanen har flera ställningstaganden kopplat till förbättrad vattenkvalitet. Dessa berör bland annat arbete med rening och fördröjning av dagvatten, att fortsätta arbetet med att minska utsläpp från enskilda avlopp och anpassa markanvändningen och begränsa exploatering som riskerar att försämma vattenkvaliteten. Sammantaget bedöms detta som positivt ur vattenkvalitetsaspekt. Planförslaget bedöms möjliggöra att miljö kvalitetsnormerna klaras.

BULLER

År 2004 infördes miljö kvalitetsnormen för buller genom förordning (2004:675) om omgivningsbuller. Normen har sitt ursprung från de krav på kvaliteten på miljön som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

I kommuner med fler än 100 000 invånare gäller miljö kvalitetsnormer för omgivningsbuller alla vägar, järnvägar, flygplatser och industriell verksamhet. I de största kommunerna gäller den även omgivningsbuller från vissa större, utpekade industrigrenar. Dock gäller normerna för större vägar, järnvägar och flygplatser i hela landet. Regler om att begränsa buller finns också i annan lagstiftning.

Eftersom Skara kommun har färre än 100 000 invånare omfattas inte kommunen av miljö kvalitetsnormerna för buller. Buller bör hanteras vid framtida detaljplaneläggning. Översiktsplanens möjligheter att uppfylla bullervärdena beror i stor utsträckning på skyddsavstånd till bullerkällor och utformning av bullerskyddsåtgärder. Gällande riktvärden för buller bör beaktas i samband med fysisk planering samt vid provning av verksamheter inom kommunen. Regelverket om bullerkartläggning och åtgärdsprogram kan fungera som en inspiration för hur egenkontrollen angående bullerstörningar kan utformas för kommunen.

7 RIKSINTRESSEN

Miljökonsekvensbeskrivningen är avgränsad till att behandla påverkan på riksintresse för naturvård, friluftsliv samt kulturmiljövård.

I Skara kommun utgör stora områden riksintressen för naturvård, friluftsliv och kulturmiljö. Den nya översiktsplanen berör en del av riksintresseområdena genom den planerade bebyggelseutvecklingen. Riksintresseområdena för naturvård, speciellt kring Vallebygden, utgör känsliga och värdefulla miljöer där exploatering riskerar att påverka områdets kärnvärden. Även inom riksintresse för friluftsliv kan ny bebyggelse påverka områdets värden i Valleområdet genom att exempelvis karaktären förändras och påverka upplevelsevärden kopplade till friluftslivet negativt.

Planförslaget innehåller en rad ställningstaganden och förslag som verkar för att värna om riksintresseområdenas värden. Eventuella exploateringar i områdena ska enligt planförslaget ske med hänsyn till områdenas värden genom varsam lokalisering och utformning. Konsekvenserna på riksintresseområdena beror dock på ett antal faktorer såsom grad av exploatering samt utformning av den nya bebyggelsen. Föreslagen bebyggelseutveckling bedöms möjlig att genomföra om angiven varsamhet och anpassning tillämpas, men små negativa konsekvenser bedöms inte kunna uteslutas.

Avseende riksintresse för kulturmiljövård bedöms de negativa konsekvenserna som små. I riksintresseområdet Varnhem är det viktigt att hänsyn speciellt tas till fornlämningar vid placering av ny bebyggelse samtidigt som siktlinjer mot Varnhems kyrka och Billingen hålls fria. Eventuella större exploateringar i Kambrosilurområdet är generellt känsliga då de kan påverka landskapsbilden i platåbergslandskapet. För riksintresse för kulturmiljövård är kommunens ställningstaganden viktiga att tillämpa för att planerade förändringar ska kunna ske på ett hänsynsfullt sätt och att negativa konsekvenser undviks för riksintresseområdena.

8 SAMLAD BEDÖMNING

MILJÖASPEKTER

Den nya översiktsplanen håller en övergripande nivå, men innehåller ställningstaganden som bedöms bidra till goda möjligheter för en hållbar och miljöanpassad samhällsutveckling.

Nedan följer en sammanfattande tabell över konsekvensbedömningen.

Tabell 4. Sammanfattade konsekvenser för översiktsplan och nollalternativet.

Aspekt	Nollalternativet	Översiktsplaneförslaget
Landskapsbild	Små negativa konsekvenser eftersom bebyggelsen kan bli utspridd i landskapet.	Små negativa konsekvenser eftersom den föreslagna bebyggelsen kan påverka känsliga odlingslandskap samt den öppna slätten kring Skara.
Naturmiljö	Måttliga negativa konsekvenser eftersom en mer spridd och okontrollerad exploatering med en större påverkan på naturmiljön.	Små till måttliga negativa konsekvenser eftersom värden inom riksintressen i Valle/Billingen kan påverkas negativt.
Kulturmiljö	Negativa konsekvenser på grund av att nuvarande brist på aktuella kulturmiljöunderlag och bebyggelseinventeringar kommer kvarstå.	Positiva konsekvenser eftersom planens ställningstaganden anger hur värden ska hanteras
Vattenkvalitet	Små negativa konsekvenser eftersom det finnas större risk för att fler bostadsetableringar sker utanför tätorter och de kommunala VA-områdena	Positiva konsekvenser eftersom befintliga avlopp ses över och tillkommande bebyggelse får en god avloppsrening.
Friluftsliv	Små till måttliga negativa konsekvenser eftersom bebyggelsen antas lokaliseras mer spritt med en större påverkan på värden för friluftsliv och rekreation.	Små negativa konsekvenser eftersom värdena inom riksintressen i Valle/Billingen kan påverkas.
Jordbruksmark	Måttligt negativa konsekvenser eftersom ny bebyggelse kommer att bli mer utspridd och värdefull jordbruksmark sannolikt tas i anspråk i högre grad.	Måttligt negativa konsekvenser eftersom jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse
Hälsa & säkerhet	Små negativa konsekvenser eftersom exploatering av bostäder sker i områden som är mindre lämpliga att exploatera ur buller och säkerhetssynpunkt.	Obetydliga konsekvenser under förutsättning att buller, och olycksrisker beaktas i kommande planering.
Förorenade områden	Nollalternativet bedöms inte innebära några stora förändringar jämfört med nuläget.	Positiva konsekvenser eftersom föroreningar hanteras i samband med framtida utbyggnad.

Klimatpåverkan	Måttligt negativa konsekvenser eftersom spridd bebyggelse inte förbättrar underlaget för kollektivtrafik och infrastrukturen blir mindre sammanhängande.	Små negativa konsekvenser eftersom planen till viss del innehåller spridd bebyggelse som uppmuntrar transporter med bil
Klimatanpassning	Nollalternativet bedöms inte innebära några stora förändringar jämfört med nuläget.	Inga konsekvenser eftersom översvämningsrisker har beaktats.

Ny bebyggelse tar mark i anspråk och kan leda till konflikter med naturmiljön och hänsyn måste tas till bevarandevärda naturområden i den fortsatta planeringen. Ny bebyggelse tar även mark i anspråk inom riksintressen för friluftslivet och tätortsnära rekreationsområden vilket är negativt samtidigt som tillgänglighet till friluftsliv förbättras, vilket ger positiva effekter. Många av de föreslagna utbyggnadsområdena berör jordbruksmark vilket bedöms medföra negativa konsekvenser för livsmedelsproduktionen lokalt. Dock får inte jordbruksmark tas i anspråk om inte exploateringen utgör ett väsentligt samhällsintresse. De flesta områden för bebyggelseutveckling ligger i anslutning till kollektivtrafik vilket möjliggör ett klimativänligt resande. Planerad bebyggelse är dock till viss del utspridd vilket innebär längre avstånd än för bebyggelse med en tät struktur och kan motverka resande med gång och cykel.

Översiktsplaneförslaget visar en mer samlad och genomtänkt bebyggelsestruktur än den som antas uppstå om planen inte antas, i det så kallade nollalternativet. Påverkan på natur- och kulturmiljö samt friluftsliv blir därför troligen större om planen inte antas. Det blir då också svårare att värna naturresurser som jordbruksmark. En samlad samhällsstruktur med god infrastruktur som ger liten klimatpåverkan kan bli svår att uppnå. Översiktsplanen bedöms därför medföra positiva miljökonsekvenser jämfört med nollalternativet.

Potentiella målkonflikter

För utveckling av nya områden eller förtätning av redan exploaterade områden kan intressekonflikter uppstå mellan exploatering och jordbruksmark. Kommunen kan hantera detta genom att i kommande planering utreda vidare vilken mark som ska exploateras respektive bevaras. Genom en framsynt planering där kloka avvägningar görs för en långsiktigt god bebyggd miljö kan en hållbar utveckling främjas och målkonflikter minska.

Det finns även potentiella målkonflikter mellan bevarande av skogs- och jordbruksmark och kommunens behov av mark för ny bostadsbebyggelse. Eftersom Skara domineras av jordbruksmark finns få områden med sammanhängande skogsmark. De skogsområden som finns med naturvärden vill kommunen försöka bevara för att kunna skapa en trivsam och varierande miljö som gynnar friluftsliv och rekreation, och samtidigt även bevara den biologiska mångfalden. Samtidigt har flera planerade utbyggnadsområden förlagts på skogsmark för att undvika att bebygga jordbruksmark. Detta riskerar att medföra mindre tillgänglig skog ur frilufts- och naturmiljöaspekt.

9 UPPFÖLJNING

Enligt 6 kap. 11 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning bland annat innehålla redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen medför. Vidare gäller att när plan som omfattas av kravet på en strategisk miljöbedömning har antagits ska den beslutande kommunen, enligt 6 kap. 19 § miljöbalken, skaffa sig kunskap om den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen faktiskt medför. Detta ska göras för att kommunen tidigt ska få kännedom om sådan betydande miljöpåverkan som tidigare inte har identifierats så att lämpliga avhjälpareåtgärder kan vidtas.

Översiktsplanens miljöpåverkan bör följas upp i två hänseenden. Dels bör kommunen regelbundet följa upp det faktiska miljötillståndet i kommunen och hälsotillståndet hos invånarna, dels regelbundet identifiera och bedöma i vilken omfattning översiktsplanens riktlinjer och rekommendationer för miljö och hälsa får för genomslag i den kommunala planeringen.

Insamlade uppgifter om rådande miljöförhållanden bör sammanställas som underlag till den uppföljning av översiktsplanen som görs vid aktualitetsprövning varje mandatperiod. Vissa åtgärder följs även upp inom ramen för kommunens ordinarie arbete. Uppföljning av vattenkvalitet genomförs av kommunen inom ramen för Vattenmyndighetens arbete. Det kan finnas behov av att se över och utveckla verktyg för uppföljning av andra miljö- och hälsoparametrar inom kommunen. I kommande arbete med detaljplaner kommer kommunen att göra utredningar avseende miljöfrågor för att minimera eller eliminera negativa konsekvenser.

10 REFERENSER

Skriftliga källor

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län. (2006). Riskhantering i Detaljplanprocessen. Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods. Länsstyrelserna i Skåne, Stockholms och Västra Götalands län

Miljö- och byggnadskontoret. (2004) Skara kommun. Inventering och riskklassning av förorenade områden

Naturvårdsverket. (2005). Riksintresse för naturvård och friluftsliv. Handbok med allmänna råd för tillämpningen av 3 kap. 6 §, andra stycket, Miljöbalken

Skara kommun (2016). Cykelstrategi

Skara kommun (2016). Parkguide

Skara kommun (2017). Miljöstrategi

Skara kommun (2017). Miljöplan 2020–2025

Skara kommun (2020). Skyfallsplan. Ett underlag för tjänstemän som arbetar med stadsutveckling

Digitala källor

Naturvårdsverket. Sveriges friluftsmål. <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

Naturvårdsverket. Sveriges miljömål. <https://www.miljomal.se/Miljomalen/>
Länsstyrelsens WebbGIS. <http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Vastragotaland/Infokartan/>

Naturvårdsverket, miljö kvalitetsnormer för buller. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Buller/Miljokvalitetsnorm-for-buller/

Naturvårdsverket. (2006). Förorenade områden och fysik planering. Hämtad den 2021-04-15, från: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5608-5.pdf>

Riksantikvarieämbetet, Handbok för kulturmiljövårdens riksintressen. <https://www.raa.se/samhallsutveckling/riksintresse-for-kulturmiljovarden/handbok-for-kulturmiljovardens-riksintressen/>

Sveriges kommuner och landsting. (2012). *Transporter av farligt gods*. Hämtad den 2021-04-19, från: <https://webbutik.skr.se/bilder/artiklar/pdf/7164-804-4.pdf>

SGI (2018). Kartunderlag om ras, skred och erosion. Hämtad den 2021-04-19, från: <https://www.sgi.se/globalassets/publikationer/sgi-vagledning/sgi-v1.pdf>

SGI (u.å). Kartvisningstjänsten Ras, skred och erosion. Hämtad den 2021-04-20, från: <https://gis.swedgeo.se/rasskrederosion/#>

SGU (2018). Förutsättning för skred i finkornig jordart. Hämtad den 2021-04-20, från: <http://resource.sgu.se/dokument/produkter/produktblad/forutsattningar-for-skred-i-finkornig-jordart.pdf>

Trafikverket (2014). PM Övergripande planering av faunaåtgärder längs E20 i Västra Götalands län.

Trafikverket, klimat. www.trafikverket.se/om-oss/var-verksamhet/sa-har-jobbar-vi-med/Miljo-och-halsa/Klimat/

Välj ett objekt. **VI ÄR WSP**

WSP är ett av världens ledande analys- och teknikkonsultföretag. Vi verkar på våra lokala marknader med stöd av global expertis. Som tekniska experter och strategiska rådgivare har vi tillgång till ingenjörer, tekniker, naturvetare, planerare, utredare och miljöspecialister liksom professionella projektörer, konstruktörer och projektledare. Vi erbjuder hållbara lösningar inom Hus & Industri, Transport & Infrastruktur och Miljö & Energi. Med drygt 36 500 medarbetare på 500 kontor i 40 länder medverkar vi till en hållbar samhällsutveckling. I Sverige har vi omkring 3 700 medarbetare. www.wsp.com

WSP Sverige AB

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7

T: +46 10 7225000
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
[wsp.com](http://www.wsp.com)

